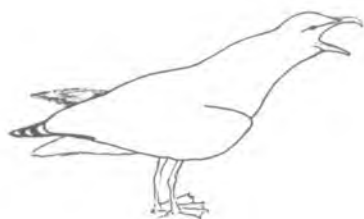

*Rytmus
roverského
roku*

Jan Pfeiffer

Rytmus roverského roku

Jan Pfeiffer-Racek

Obsah

HLEDÁNÍ ROVERSKÉ STEZKY V MINULOSTI I BUDOUCNOSTI	6
Kdo je rover?	9
Kdo jsme a odkud přicházíme	12
Pán osudu	15
Vůle, cit a rozum	19
Vůle	19
Cit	21
Rozum	23
RYTMUS ROVERSKÉHO ROKU	26
ZÁŘÍ	26
1. ZÁKON	30
Být pravdomluvný	30
Pravda a ideály	32
Úvahy o pravdě z roverského zápisníku	33
Jak se dělá definice?	36
ŘÍJEN	39
2. ZÁKON	47
Být věrný a oddaný	47
Věrný v manželství	57
Věrný v přátelství	62
Roverská svatba	63
LISTOPAD	65
3. ZÁKON	67
Být prospěšný a pomáhat jiným	67
PROSINEC	72
4. ZÁKON	76
Být přítelem všech lidí dobré vůle a bratrem každého skauta	76
Být bratrem každého skauta	84
LEDEN	85
5. ZÁKON	88
Skaut je zdvořilý	88
ÚNOR	91
6. ZÁKON	95
Skaut je ochráncem přírody a cenných výtvorů lidských	95
Ochráncem cenných výtvorů lidských	98
BŘEZEN	102
7. ZÁKON	103
Poslušný rodičů, představených a vůdců	103
DUBEN	106
8. ZÁKON	108
Skaut je veselý myslí	108
Co nám navozuje veselou mysl?	109
KVĚTEN	114
9. ZÁKON	115
Skaut je spořivý	115
ČERVEN	117
10. ZÁKON	120
Junák je čistý ve slovech, myšlení a skutečích	120
ČERVENEC - SRPEN	123
Tábor roverů	123
Závěr	127

HLEDÁNÍ ROVERSKÉ STEZKY V MINULOSTI I BUDOUCNOSTI

Skauting je má stará láska a jsem mu za mnoho vděčný. A protože cítím, že rovering nemá tak jasně stanovený program jako tradiční skauting pro chlapce a děvčata, chtěl bych se zaměřit právě na něj a na naše nabyté zkušenosti a výsledek předložit jako návrh doplňujícího programu. Budu tedy spíše vyprávět o minulosti, o tom, jak jsme si představovali budoucnost. Udělali jsme i hodně chyb, ale chybami se člověk učí a prožít si je stejně musí. Jako výukové pomůcky si však chyby naplánovat nelze.

Když je člověku přes sedmdesát, většinou už lidovou moudrost Boží mlýny melou pomalu, ale jistě považuje za pravdivou, ale mladý rover si to ještě ověřit nemůže. Každý člověk prožívá během svého života několik existencí (tento výraz použil Jakob Wassermann v románu Třetí existence Josefa Kerkhoveha, který stále stojí za přečtení) a přitom čas kalendářní a čas biologický se s přibývajícím věkem rozcházejí; čas na hodinách ubíhá rychleji. S odstupem času proto vidíme události zřetelněji, poněvadž čas odvanul to, co bylo nedůležité, a uchovává to podstatné.

Všechno, co mi skauting dal, se mi jeví jako dobré. Společnost si ani neuvědomuje, co skauting pro mládež znamená, ale možná že to také nedovedeme o sobě dost zřetelně říci. Jsme jedna z mála velkých organizací, která má mravní kodex, podle něhož se snaží žít, a předává ho dobře vypracovanou a důmyslnou metodou dalším generacím. Od vzniku skautingu nás už dělí čtyři generace a hnutí se stále rozvíjí a přináší nové a nové podněty. V Čechách je nás kolem šedesáti tisíc, na světě kolem čtyřiceti miliónů. Není pochyb o tom, že nejlépe je rozpracován program pro klasický junácký věk a pro další věkové skupiny se program teprve tvoří a hledá. Program, který tu navrhuji, je určen pro rovery a starší skauty a budu rád, když ho použijete. Vždy, když z něj něco zamítnete, pokuste se zároveň vymyslet něco lepšího. Ve Vysokoškolském roverském kmeni se říkalo, že myšlenky se nesmějí člověku vnucovat, ale mají se mu jen předestírat; jen na něm pak záleží, zda je přijme. Je to princip tolerance, ke kterému se učíme přistupovat ve vyšším věku. Naopak při práci s dětmi a mladými lidmi musíme určité chování a zásady vyžadovat.

Od mého mládí se toho tolik změnilo, svět je už úplně jiný a vývoj uhaní stále větší rychlostí. Člověk překonal zemskou tíži, vstoupil do meziplanetárního prostoru a přistál na Měsíci. Umí transplantovat orgány, a to i srdce, které se po tisíciletí považovalo za střed lidské identity a bytosti. Srdce má dokonce i společný slovní základ se slovem střed. Srdce, které bije ve dne v noci, o kterém se lidé domnívali, že za nás bdí, lze dnes vzít od mrtvého člověka a dát ho živému náhradou za jeho nemocné, aby dále mohl žít. Už v roce 1968 bylo vyrobeno srdce umělé, malá elektrická pumpa, kterou si člověk nosí v dutině břišní. Mů-

žeme se sami ze sebe „vyrábět“ klonováním. Nelze dohlédnout, v co tento pokrok vyústí, máme z něj strach, ale zároveň v něm toužíme pokračovat. Zlikvidovali jsme nejstrašnější infekce, a některé úplně přestaly existovat. A právě infekční choroby vždy decimovaly lidskou společnost nejvíce, úmrtnost na ně byla obrovská zvláště v kojeneckém a dětském věku. V současné době se můžeme domnívat, že jsme velké epidemie překonali. Díky tomu se lidstvo jako celek počalo rozrůstat, dochází k populační explozi. U nás se však naopak rodí stále méně dětí a můžeme se ptát, jestli to není projev lenosti a sobectví.

Můžeme říci, že nás přibývá relativně, poněvadž mnohem déle žijeme a jsme velice pohybliví díky vlakům, automobilům a letadlům. Člověk může v jednom dni navštívit mnoho míst vzdálených stovky kilometrů. Připomíná to molekuly vroucí vody. Stále se rozšiřuje a zahušťuje noosféra, myslící vrstva obklopující naši Zemi. Pojem noosféra vytvořil Teilhard de Chardin, jehož filozofický pohled se mi vždy velice líbil. Poslechněte si, jak poetickými slovy tento vědec z řádu jezuitů vznik noosféry líčí:

„Zkusme vedle sebe postavit dva výjevy – nějakou uklidněnou pevninskou oblast – třeba pařížskou pánev na konci třetihor a proti ní tutéž krajinu, jak vypadá dnes. Co na těchto obrázcích uvidíme? Topografický a klimatický rámeček je na konci pliocénu v hlavních rysech stejný jako dnes: Seine, Loira, podhorní naplaveniny okolo Massif Central, mírné podnebí. Odmyslíme-li si největší živočichy, slony a nosorožce, kteří vymizeli, patří zvířata k typům, žijícím v našem okolí dodnes, vlni, lišky, lasičky, jezevci, jeleni, kanci atd. Je to skoro náš svět. A přece, můžeme-li to tak říci, jakoby zakletý, protože v něm něco nesmírně chybí. V tom nám tak důvěrně známém rámci chybějí totiž lidé – nikdo není v dohledu. Kdyby se byl v té době na naši planetu zázrakem dostal nějaký cestovatel, mohl by projít celou Zemí a nikoho by nepotkal. A přece to není tak dávno – jeden až dva milióny let. Opakuji: nikoho by nepotkal. Snažme se do hloubky zakusit, co cizího a podivného, co samoty je v těchto obyčejných slovech. Na druhém, moderním oddílu tohoto diptychu vidíme zato samé lidi, spousty lidí s jejich domy, továrnami a domácími zvířaty nám skoro zakrývají rozhled. Lidé zaplavují krajinu se zbytky divokých zvířat jako nezadržitelná povodeň.“

Tak rychlá a zásadní změna vyvolává otázku: K čemu tu vlastně došlo? Jaká katastrofická událost tuto proměnu mezi dvěma geologicky tak blízkými údobími způsobila? Co se to v režimu vývoje tak hluboce změnilo? Když se v prvopočátcích života za podobných podmínek rodila biosféra a když jsme hledali příčinu úžasného rozšíření první blanky organizované hmoty po Zemi, usoudili jsme, že některé proteiny náhodou našly strukturu, která jim umožnila „asimilovat“. Když teď spojíme invazi, kterou jsme pozorovali, s nějakou mutací psychického rázu, můžeme říci na základě přesně ověřitelných důvodů:

„Biologickou revoluci, způsobenou příchodem člověka, lze vysvětlit jakýmsi výbuchem vědomí, a tento výbuch lze vysvětlit tím, že jeden privilegovaný směr soustředování jednoho zoologického pásu prošel dosud nepropustnou hranicí oddělující oblast přímé psychiky od psychiky reflektované.“ Potud Teilhard de Chardin.

Po pravdě řečeno vědomí nepřišlo jako výbuch. Výbuch to nebyl, vědomí se spíše pomalu počalo vynořovat od dávnověku v myslích našich prapředků, kteří kromě vlastní reakce na okolí, tedy reflektované psychiky, začali také sami přemýšlet a vymýšlet si život ve vlastních představách a fantazii. Jednoho dne si náhle uvědomili, že jsou. Mnohem později to vyjádřil René Descartes: Cogito, ergo sum (Přemýšlím, tedy jsem). V životě každého z nás je to ten okamžik, když dítě náhle řekne Já. Dítě, říkáme mu Jeníček, již

mluví a říká „Papat“ a „Jeníček chce papat“, ale pak jednoho dne řekne: „Já chci papat.“ Je to období, kdy se zrodí naše já, přímá psychika, a kdy se počíná vytvářet dlouhodobá operační paměť, tedy úsek života, na který již začínáme mít vzpomínky. Až do té doby je po několik prvních let naše minulost zahalena v temnotách zapomnění, i když se v našem

Pierre Teilhard de Chardin

životě událo velice mnoho zcela zásadních událostí. Dítě má již paměť, ale není ji ještě schopné používat ke složitým úvahám, vzpomínky nejspíš váže jen k místům nebo tvářím, ale nepoužívá paměť k uvažování.

Ale vraťme se ještě k noosféře. Zužme si gigantickou vizi přes dálky času na poměrně krátký úsek z pohledu vývoje a představme si naši krajinu před třemi tisíci roky. Vše bylo pokryto těžko proniknutelným středoevropským pralesem a jen tu a tam žily malé skupinky lidí na mýtinách nebo v povodí úrodných náplavů řek. Když se snesla noc, byla všude tma, jen hvězdy a měsíc zářily na potemnělém nebi. Všude panoval naprostý klid nerušený žádným zvukem motorů letadel či automobilů spěchajících noční tmou ke svým cílům.

Nikde nebyly žádné dráty ani kabely, které by jiskřily energií a přenášely zprávy do libovolných dálek. To vše se ale pozvolna měnilo. V poměrně krátké době se rozvinula ona nová sféra, která překypuje informacemi a mezilidskými kontakty a která již obepnula celou zeměkouli. Éterem se nepřetržitě šíří milióny zpráv a obrazů pulzujícího elektromagnetického napětí, které naše oko nemůže postřehnout, ale člověk je zachytí důmyslnými, stále dokonalejšími přístroji. Do noci září obrovská města propojená dálniční sítí a nad ní se současně rozvíjí další neviditelná dálnice počítačových informací, které překračují často schopnosti našich mozků. A to vše je ona nová sféra nazývaná noosféra.

Je v tom cosi úchvatného, ale zároveň to v nás často způsobuje téměř závrať z budoucnosti a nás popadají nostalgické touhy po zaniklých volných prostorách panenské přírody. I když víme, že by se nám žilo velmi těžce, přesto máme v sobě cosi, co nás láká k dávným pramenům života, věčnou touhou po splynutí s matkou přírodou; a ve skautských duších je tento pocit snad ještě několikanásobně umocněn.

Na Zemi již téměř není místa, které by nebylo probádané, je tu však stále dost divočiny, kterou musíme chránit, poněvadž je často posledním útočištěm našich souputníků ze světa zvířat a rostlin, kteří nás provázeli od pravěku, kdy jsme se v prvých náznacích lidského rodu objevili na světě. Právě jim jsme často byli vydáni na milost a nemilost a museli jsme jim být vděční, když jsme chtěli přežít. To je dávno pryč, teď máme pocit, že boj s přírodou byl vybojován a příroda chudák prohrála. Je tomu však skutečně tak?

Žijeme pohodlně, snad až příliš pohodlně. Další výboje, které na nás čekají, jsou cesty do vesmíru, ke hvězdám. Jak poeticky říkali staří Římané: *Per aspera ad astra* – přes obtíže ku hvězdám.

Kdo je rover?

Kdo je vlastně rover? Mám před sebou otevřený velký Ottův Anglicko-český slovník od A. V. Junga a tam pod heslem rover stojí psáno, že je to těkavec, potulovač, tulák, pobuda, vrtkavec, větroplach, kam vítr tam pláší, námořní lupič, šíp nazdařbůh vystřelený. Slovník pedagogického nakladatelství od J. Cahy a J. Krásného obsah ještě rozšiřuje o pojem pirát a skaut. Tedy potěš nás Pán Bůh. I zvuk slova rover je drsný, jako když zavrčí vlk. Ptal jsem se bratra Joviše z BBC, výborného znalce angličtiny, ale ten mne ujistil, že v současné angličtině je rover pojem sympatický, protože jinak by ho žádná firma nepoužila k reklamě, jako je např. Landrover, známý automobil výborných vlastností do divočiny.

Před odjezdem na kurs lesní školy pro rovery mi praskla pneumatika. Pan opravář se mnou začal řeč a ptá se, kam že jedu, a já povídám: „Na kurs pro rovery.“ „To sou dobrý auta a jaký sou to značky?“ opáčí pan opravář. Tedy potvrzeno, že je to slovo dobré a úctyhodné.

Pociťujete zvláštní poezii toho slova? Je v něm skryta velká touha, volání dalek, síla mládí, snad mládí celého lidského rodu. Každý si opakuje ve svém vývoji, zvaném ontogeneze, celý vývoj živých tvorů zvaný fylogeneze, a to nejen v lůně mateřském, ale i ve vývoji růstu duchovního.

Z dítěte připoutaného ke své skutečné matce jsme obrazně řečeno ve fylogenezi i dětmi velké matky přírody. Jsme nejprve dětskou tlupou sběračů plodů a malých živočichů, kteří nevybočovali z rytmu dění v přírodě, jako naši dávní předkové v paleolitu (starší době kamenné) na úsvitu dějin, kteří svým myšlením a konáním ještě nezačali měnit koloběh světa, v němž žili. V ontogenezi je to věk vlčácké smečky, poslušné svého Akely.

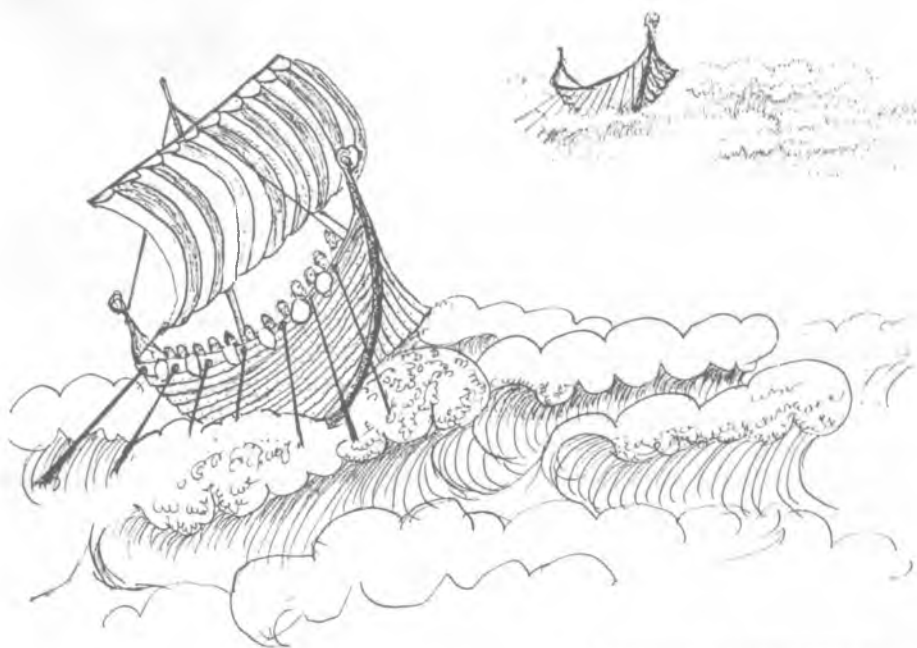
Skautský věk, řekněme junácký, je ve fylogenezi již pokročilejší. Je to lovec, objevitel ohně, ale stále žijící v tlupě na vymezeném území, který ctí zákony přírody, chápe je svým citovým rozumem bez protestu a revolty. To jsou členové indiánských kmenů severní Ameriky, lidé na konci neolitu (mladší doby kamenné), takoví, jak je známe z oblíbených, i když poněkud idealizovaných románů. Jsou to v ontogenezi chlapeč poslušní svých rodičů a vůdců, které obdivují a kterým bezmezně věří.

Roveři jsou však již něco docela jiného. Je to věk plný individualismu, věk revolty, kdy se pocítovaná síla projevuje nevázaností a spontánností. Všichni si to pamatujeme, hlavy plné ideálů, které jsme prosazovali po svém, často hlava nehlava. Je to věk osamostatnění (separace) na rozdíl od předchozího spojení (symbiózy), to znamená soužití s autoritou, zvláště autoritou matky v nejširším slova smyslu. Kdo věk separace správně neprožije, může se stát v jistém slova smyslu celoživotním „dítětem“, i když bude třeba slavným učencem nebo politikem, ale snadno selže v kritickém okamžiku většího životního zatížení. Je pedagogickým uměním zvládnout nezkrtnou sílu roverského věku, kdy končí nebo se alespoň značně snižuje biologická autorita rodiny. Pokud se místo ní neobjeví nová autorita, která dá dobrý směr, ze stezky života se snadno zabloudí a jen s velkou námahou se hledá cesta zpátky.

Ve skautingu se totéž někdy projevuje u dobrých, ale autoritativních vůdců tradičního skautského oddílu. Dokonale dovedou inspirovat a vést skautský oddíl, mají autoritu, ale když chlapeč dorostou do roverského věku, dochází ke kolizím nebo i bolestným rozhodům. Takoví vůdcové nedovedou pochopit potřebu volnosti svých „malých“ skautů, kteří

jim náhle odrostli, tak jako se příliš autoritativní matka nechce vzdát svého milovaného syna. Někdy dochází až k citovému vydírání. Roveři už nechtějí poslouchat svého starého náčelníka, ale budou hledat náčelníka nového, kterým nemusí být ani fyzická osoba, ale může to být i pouhá ideologie. Běda, pokud je špatná, zavádějící, nebo dokonce násilnická, taková, která chce cíle dosáhnout násilím. Tragédii zažila evropská civilizace, když se takto mnoho mladých lidí nechalo v první polovině minulého století obloudit ideologiemi fašismu, nacismu nebo komunismu (Balila, Hitlerjugend, Komsomol).

Děvčata problém separace neprožívají většinou tak ostře, možná proto, že nejpodstatnější seberealizací ženy je předat nový život zrozením dítěte, předat život další generaci a nepídit se tolik po ideologiích a velkých činech. Chlapci naopak potřebují stále měřit své síly a soupeřit a dokazovat, že oni jsou ti nejlepší.

Vikingové – tuláci světových moří

Roveři, to jsou dávní Vikingové, kteří se na svých drakarech toulají světem, objevují Ameriku, přepadnou a vyloupí nějaké vnitrozemské město, obchodují, dostanou se až do Neapole a na Sicílii, kde založí království, a to vše s podivuhodnou lehkostí, o které se nám dospělým již ani nesní.

Přečtěte si román Rudý Orm od F. G. Bengtssona (vydala Družstevní práce v r. 1948). Náš oddíl z něj zdramatizoval a na jedné vánoční besídce s velkým úspěchem předvedl kapitolu o tom, jak Vikingové slavili slunovrat.

Roveři, to jsou rytíři z Nibelungů, mašírující podle mohutného toku Dunaje do Budapešti, stojící na troskách starého Aquinca, kde se v té době usadil Atila (Etzel) Bič Boží

z období stěhování národů, a hrdinně tam všichni položí svůj život, a my budeme trochu v rozpacích, když máme říci proč.

Poslechněte si konec, jak ho krásně přeložil bratr Ivich-Jindřich Pokorný z vodní Třináctky (vydal Odeon v r. 1974).

verš

2377 I padla, rozpolcena záhubnou čepelí,
a s královnou i všichni, kdož padnout museli.
Král Etzel i pan Dietrich velice plakali,
plakali pro své blízké a také pro své vazaly.

2378 V posled smrt pohltila veškeren slavný lesk
a lidem zůstal pouze nářek a pláč a stesk,
tak zbylo po slavnosti hunske jen trápení,
jakož se radost světská pokaždé v žalost promění.

2379 Nepovím vám už více, co se pak událo,
vím jen, že nad mrtvými plakalo nemálo
panošů, pánů, paní, kdekdo je oplakal,
a takto končí příběh Nibelungů i jejich žal.

Nibelungy si přečtete celé, určitě vám poskytnou mnoho námětů k roverskému programu.

Roveři, to jsou bájní Danaové homérské Iliady dobývající Tróju a vracející se pod plachtami monery chytrého Ulixee či Odyssea na rodnou Ithaku. Iliada a Odyssea patří ke vzdělání každého rovera a obě knihy by měly být ve vaší knihovně.

Poslechněte si: Jakmile Andromaché svého manžela spatřila, spěchala mu vstříc, chopila jej za ruku a pravila k němu:

Bloude, ta chrabrost tvá tě zahubí, ty lítosti nemáš
s dítětem nemluvnátkem ni ubohou ženou, jež záhy
zůstane po tobě vdovou, neb brzy tě útokem spólným
zahubí achájský voj, však mně, když pozbudu tebe,
pod zemí bylo by líp, neb potom mi na světě žádná
útěcha nezbude víc, až dospěješ života cíle.

To jsou roveři bojující za barvy své družiny s lilí a čistým štítem.

Krásně líčí rozpor v duši roverského věku E. T. Seton v *Úsvitu na Cedrové hoře* v osmé kapitole nazvané *Obrácení Jima*. Jim chce udělat „kanadský žert“, porazí strom na přeplněný kostelík a má legraci z toho, jak věřící zděšeně přehají z kostela. Přitom se však zraní i malá holčička, a když její matka zvolá: „Ó Bože, zachraň moje dítě!“, Jimovi tato slova proniknou do duše jako ostrý nůž. Švanda z podařeného kousku je rázem tatam a před očima mu vyrůstá vědomí vlastní ničemnosti a krutosti. Při jeho nespoutané pova-

ze, přístupné nejprudším reakcím, byl účinek dokonalý. A dále pokračuje Seton: „Zdalo se mu, jak tam tak stál, že se mu před očima rozplynul závoj a že poprvé jasně vidí sama sebe a svůj život. V jeho duši odevždy zápasily dvě přirozenosti: klidná a moudrá rozvaha Anglosasa z Ulsteru a divoká, nespoutaná povaha Kelta z Donegalu, ochotná bojovat, zpívat a tropit nekonečnou švandu, ale vždycky snadno upadající do hlubokého smutku u srovnání s divokou náladou, která mu předcházela a jej zplodila.“

Úsvit na Cedrové hoře se ve skautských kruzích čte málo, ačkoliv je to velice zajímavý román. Seton se v něm zřejmě pokusil nastínit, jaké ideály by asi měl ctít skaut v dospělém věku.

Hezkým příkladem je nám také oblíbený patron skautů sv. František z Assisi. Nemyslete si, František Bernardone, později sv. František, byl ve svém roverském věku pěkně kvítko a jeho duchovní přerod způsobený přirozenou láskou k přírodě, Bohu a lidem nám může být vzorem na spletitých stezkách životem.

Přečtěte si od Timmermanse Prostáček Boží, životopis sv. Františka z Assisi (vydal Symposion v r. 1946).

Kdo jsme a odkud přicházíme

Každý z nás je malé univerzum neboli „všecko“. Poněvadž jak praví bible, Bůh nás stvořil k obrazu svému a Bůh je všudypřítomný, všemohoucí, všeobsáhlý, je začátek i konec, alfa i omega, jak praví Zjevení Janovo, v Bohu samém končí dílo, on budiž veleben po věky věkův. Alfa je začátek a omega konec řecké abecedy. Poněvadž se v bibli praví, že Bůh byl slovo a slovo se skládá z písmen, je takový příměr obrazem Všehomíra. Bůh tvořil slovním příkazem. Co řekl, stalo se. Tak to lidé, kteří jsou schopni mluvit, chápali až kamsi do renesance, ale pak počaly obtíže, když se objevil již zmíněný René Descartes.

Básník Otakar Březina v eseji Zrcadlení v hloubce píše:

„Celá země, viditelná i neviditelná, žije tajemně v člověku. Oheň jejích hlubin, bratrský s ohni slunečními, var pramenů, hudba řek, královský neklid moří, neviditelná záření světelná, němý život nerostů, vegetace zvířat i nepřetržitě působení hvězdných světů. Jak bychom mohli rozumět řeči barev a moudrosti tvarů, kdyby naše duše nebyla tajemně přítomna při tvorbě tohoto světa viditelného i neviditelného a nesla vzpomínku na závrtný život před narozením?“

René Cartesius - Descartes (dekart) 1596 - 1650 francouzský filozof

Bůh je tedy i příčinou velkého třesku – Big Bangu – když slovem dal podnět ke vzniku světa. Musel to říci tak rychle, že se vědci prou, co se stalo v prvních tisícinách vteřiny. Pak nastal týden dřiny a Bůh tvořil svět. Podle krásné biblické báje to bylo šest dní a sedmý den se odpočívalo, ale každý ten den trval miliardy roků. Nakonec stvořil Bůh člověka Adama, člověka k obrazu svému, tedy nadaného řadou božských vlastností. Uhněl ho

z hlíny a dále pro něj stvořil ještě ženu Evu z jeho žebra, které mu vyňal v narkóze. Bůh však nedal ze sebe lidem vše, co má sám. Nedal jim rozum a věčný život jim odňal po hříchu, který spáchali, a ukryl ho do nesmrtelné duše, kterou nosíme ve smrtelném těle. My duši jen pociťujeme a nejsme si zcela jisti, zda ji máme, zvláště když se cílevědomě nezušlechťujeme.

Z výše uvedeného konstatování dnešní ženy usuzují, že jsou lepší než muži, poněvadž muž Adam byl prvovýrobek, plný nedokonalostí, vyrobený z hlíny, vlastně bláta (možná kvalitního kaolínu). Ženu Bůh udělala z daleko lepšího materiálu, z lidské kosti. Ženy rády chápou Boha jako ženu, což se však příčí biblickému patriarchálnímu pojetí. Přece však cosi velmi důležitého je zobrazováno ženským prvkem v obraze božské podstaty, a to je rozum. Bůh je trojjediný: Otec, Syn a Duch svatý, ale Ducha představuje božská holubice-columba, která je ženského rodu. Je to Hagia Sophia-Božská moudrost, v češtině naše milá Žofie. Až mnohem později s příchodem mariánského kultu přibyla ještě matka Božího syna svatá Marie. Mariánský kult dal podnět k vytvoření úcty k ženě, nikoliv k rovnoprávnosti. Všichni lidé mají mít rovná práva. Rovnoprávnost se zdůrazňováním ženy je ošidná, předpokládá i stejné povinnosti, a tak se snadno dostáváme do kolize, poněvadž mezi mužem a ženou spíše než vzájemná úcta se vytváří téměř třídní boj o zaměstnání. Tam má žena těžkou pozici a musí často obětovat to, co je její výsostné poslání při předávání života a vytváření tepla rodinného krbu.

Jistě budete tento námět na svých schůzkách také promýšlet a možná, že se ne vždy shodnete se sestrami. My jsme tomu také kdysi věnovali velmi mnoho času, a to v dobách, kdy ještě nebyla rovnoprávnost žen tak zcela jasná.

Ačkoli Bůh nedal lidem rozum, získali si ho podvodně požitím jablka ze speciálního stromu v rájské zahradě, za což byli z ráje vyhnáni, ať se o sebe starají sami. V tom právě sehrála zvláštní roli Eva. Lidé se vyčlenili z mateřského lůna přírody, zmocnili se rozumu s dlouhodobou pamětí a počali pozvolna přírodu přeměňovat, až i ten božský ráj v meziříčí Eufratu a Tigridu, odkud sami vyšli, přeměnili spíše v poušť.

Angažoval se v tom dábel (opoziční anděl), jenž vzal na sebe podobu chudáka hada, který za nic nemohl. To poznání, které nazýváme rozumem a které je zdrojem vědomí, jak již bylo výše sděleno, se pozvolna vynořovalo rovněž po statisíce let.

V jiné báji, která má původ v dalším zdroji naší civilizace, v antickém Řecku, byl takovým hrdinou Prométheus, který ukradl olympským bohům pro lidi oheň. Neuvádí se, jestli to bylo i s technikou rozdělování ohně třením dřev nebo křesáním pyritu nebo pazourku. Málokdy se při tom také uvádí, že získal pro lidi i vědomosti pocházející z paměti, jejímž strážcem byla bohyně Mnémoziné, matka Múz. (*Víte, kolik bylo Múz, jaké to byly bohyně a co uměly? Jejich začáteční písmena pro zapamatování – tzv. mnemotechnická pomůcka – jsou TUMPEKCET. Pokud nevíte, zeptejte se někoho z vás, kdo se zabývá múzickým uměním*). Prométheus byl Titán, nadčlověk, nikoliv však bůh. Přesto podle jedné verze to byl on, kdo vytvořil lidské tělo z hlíny a oduševnil ho. Ale bylo to nejspíše jen tělo mužské. Tedy opět hlína a voda. Mnohem zajímavější je, jak vznikla žena. Nikoliv od pouhého Titána, nikoliv z žebra, ale od kováře, boha Hefaista, na objednávku od rozzlobeného Joviše (boha Jova nebo též Dia), protože jim Prométheus ukradl v kamnech na Olympu oheň. Hefaistos vytvořil z hlíny a vody postavu panny vlnadné, lidským hlasem a silou obdařen. Vzrůst a obličej zhotovil podle obrazu nesmrtelných bohyň. Popisuje se, jaké krásy a vnady měla a čím vším byla od bohů a bohyň obdařena. Proto dostala jméno Pan-

dora (pan je vše a doro je daruji). Hermes jí udělil svůdnou a lichotivou řeč a vštípil jí do srdce lež a lest. Zeus jí daroval skříňku, v níž byly uzavřeny všemožné strasti a nehody. Když ji zvědavá Pandora otevřela, vyřítily se z ní všechny obtíže, nemoce a vše ostatní, co špatného nás jen může potkat. Zůstala jenom naděje, když Pandora velmi rychle skříňku opět zavřela. A tak Řekové na ženu sváděli veškeré trampoty, které se na světě přiházejí. Chudák ženská tedy vlastně za nic nemohla, protože ty neřesti do ní naprogramovali olympští bohové, což byli, jak vidno, pěkní prevítí.

Báje jsou báje, a jak to bylo opravdu, se budeme ještě dál snažit rozluštit.

Když Charles Robert Darwin, anglický přírodovědec, publikoval své práce o vývoji druhů rostlin a živočichů (O vzniku druhů přírodním výběrem, 1859; Proměnlivost živočichů přírodním výběrem, 1868; a nakonec O původu člověka, 1871), rozpoutal bouři. Božský princip lidského původu byl otřesen. Nejsme ti výjimeční, pocházíme z opice! Darwin nikdy netvrdil, že pocházíme z opice, ale uvažoval o společném prapředkovi kdesi u poloopic. Pro lidi to bylo nesnesitelné, bránili se tomu, Darwinova teorie byla zakazována ve školách, ale pozvolna jsme si na ni zvykli. Bylo to něco podobného, jako když Koperník zjistil, že nejsme centrem Všemíra, a na to navázal Giordano Bruno, když si uvědomil, že nad námi není pevné nebe, ale ani Slunce není pevný bod, že je nad námi i pod námi strašná bezedná nekonečná propast vesmíru. Giordano Bruno byl za to upálen, především proto, že nechtěl odvolat. To že nechtěl říci ne, snad lidi děsilo nejvíce.

Charles Robert Darwin 1809
- 1882 britský přírodovědec

12. dubna 1961 obletěl Jurij Gagarin zeměkouli ve výšce 175 až 302 km. 21. 7. 1969 přistáli lidé na Měsíci. Velitelem posádky byl Neil Alden Armstrong, který se vždy hlásil ke skautskému hnutí. Přistání na Měsíci nabídlo reálné představy, že i na naši Zemi kdysi dávno přistáli lidé nebo lidem podobné bytosti. Řečí bohové, kteří měli všechny lidské neřesti, mohli být takovými předky, kteří zde našli primáty, s nimiž se mohly jejich pohlavní buňky spojit, a tak urychlili vývoj člověka a civilizace, která se vynořila v posledních tisíciletích skutečně neobyčejně rychle (přečtěte si Epos o Gilgamešovi a Enkiduovi).

Takovými představami se proslavil Erich Däniken, který v knize *Vzpomínky na budoucnost* shromáždil velké množství poznatků a faktů, které nedovedeme dobře vysvětlit, a proto se o nich dříve raději mlčelo. Dnes jsou takové knihy běžné, ale když jsem si ji v šedesátých letech přečetl, zanechala ve mně hluboký dojem. Až do té doby jsem měl uhlazenou představu pozitivistických vývojových teorií Země, tak jak jsme si je od gymnázia až po vysokou školu osvojovali. Däniken samozřejmě vyvolal svou knihou bouři nevole a byl uvězněn alespoň za nějaké finanční podfuky, ale určitě mu přisadili, že také pořádně otřásl určitou „jistotou“. Vědci mu vytýkali, že zneužíval vědecký styl a sloh, ale že jeho důkazy nejsou vědecké. Bodejť by byly, byla to dráždivá, dobře napsaná inspirace člověka s bujnou fantazií. Vědec nebyl a nikdy to o sobě netvrdil, ale pochybnosti zasel. Dnes

je již svět až přesycen fantastickými představami o cestách do vesmíru, původ člověka se tím nevyšvětlikl, jen se přesouvá někam do nekonečného prostoru.

V současné době se nejspíš ustálil názor, že v době před několika milióny let se počali objevovat savci, kteří pozvolna stále více připomínali člověka. Vznikla řada různých druhů, z nichž se nakonec v Evropě usadil s námi již shodný člověk cromagnonský (kromaňonský, podle místa nálezu prvních kosterních zbytků), který asi připutoval z Afriky. Proslavil se výtvarným nadáním, krásně maloval po stěnách jeskyň, takže by každá skautská klubovna mohla závidět. Žil v jeskyních, z nichž ohněm vyhnal medvědy a snad i šavlozubé tygry, kteří se ohně báli. Když přišel do Evropy, setkal se tu s mohutnými, neobyčejně silnými neandrtálci (podle místa, kde byly poprvé nalezeny jejich kosterní zbytky), menší, ale neobyčejně robustní postavy. Proč neandrtálci zmizeli, není jasné. Možná, že je kromaňonci vylovili jako potravu nebo se s nimi i mísili, kdo ví? Neandrtálci byli zřejmě méně inteligentní a proti kromaňoncům asi neměli šanci. Byli jistě odolní, poněvadž přečkali poslední dobu ledovou, snad díky ohni, jehož rozdělování už také znali.

Mnoho nálezů pozůstatků po kromaňonských lidech je u nás na Moravě kolem Brna. Na velké výstavě v Národním muzeu v Copenhagenu v r. 1998 byla vystavena jako nejceněnější exponát naše věstonická Venuše, kterou jsem tam in natura viděl poprvé. Je stará asi 30 000 let.

Přes všechno bádání však zůstává nejasné, kdy se v člověku objevila ona zvláštní síla, kterou bychom mohli nazvat božskou jiskrou a jež nás zásadně odděluje od světa zvířat.

Pán osudu

Lidský mozek

Pán osudu je název knihy, kterou napsal Frederik Tilney. V americkém originále se jmenuje The Master of Destiny a vyšla v r. 1930. U nás byla přeložena a vydána v r. 1948. Ve Vysokoškolském roverském kmeni platila tenkrát za knihu, kterou by měl číst každý. Od té doby vyšlo mnoho nových publikací o problému příchodu člověka, o vývoji mozku a o všem, co dědíme od dávných předků. Pán osudu má však stále své kouzlo a závěrečné kapitoly jsou dodnes aktuální.

Každý student medicíny se musí prokousávat embryologií a genetikou a tam se dozví, že po proniknutí spermie, zárodečné mužské buňky, do ovula (vajíčka), zárodečné ženské buňky, která je mnohokrát větší, nastane také takový malý velký třesk – Big Bang. Obě buňky si rychle vymění své programy uzavřené v tajuplných pentlicích ribonukleové kyseliny (RNA – ribonucleic acid) v chromozomech a počnou se množit. Krátkou dobu se množí tak, že každá nová buňka je stejná, a pokud se nějakou náhodou od sebe oddělí, z každé může vzniknout téměř totožný nový člověk. V tom je skryto tajemství jednovaječných dvojčat, trojčat, čtyřčat a mohlo by být „vícečat“ ještě víc, ale ta již většinou nemají šanci, poněvadž se nevejdou do mateřského lůna. Jsou sice známa sedmerčata, ale ta vznikla ze dvou vajíček a dvou spermií, které se společně usídlily v děloze.

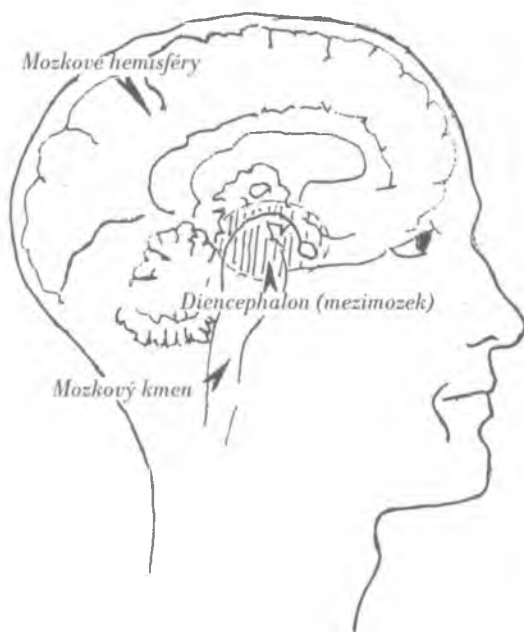
Pak už se ale buňky začnou rozlišovat a budují se různé zárodečné tkáně napodobující pradávné živočichy s žábry se hřbetní strunou (chorda dorsalis), kterou měli strunatci, předchůdci ryb, a která je předobrazem budoucí páteře. Dále se z nás stane ještě, odtud snad i naše záliba v různých „saurech“, přeměníme se v jakousi „skoroopici“, jsme ochlupení lanugem, nu a pak se narodíme. Někdy se nestačí lidské mládě ani odchlupit a narodí se chlupaté. Lanugo však velmi rychle zmizí.

Celý tento devítiměsíční zázrak probíhá podle určité osy, kterou vytváří nervový systém, na jednom konci s ocasem, což je konec kaudální (cauda znamená latinsky ocas) a na druhém konci s hlavou, to je konec (nebo začátek) kranialní (cranialis znamená latinsky lebeční). Tato osa nás bude nyní velmi zajímat.

Centrální nervový systém se skládá z míchy, která je ukrytá v kostěném kanálu páteřním, a z mozku, který je ukrytý v lebce. Mícha na přechodu do mozku se poněkud rozšiřuje, nazývá se **prodloužená mícha** (medulla oblongata). Prodloužená mícha plynule přechází v **střední mozek** (mezencefalon) a dohromady s ním tvoří tzv. **mozkový kmen**. Skutečně to připomíná kmen mohutného košatého stromu, jehož korunu tvoří dvě mozkové polokoule. V mozkovém kmeni jsou centra nejdůležitějších životních funkcí, probíhá tam mnoho nervových drah, ale krom toho jsou tam shluky gangliových buněk, o jejichž funkci se ještě donedávna nevědělo. Dnes víme, že je to **nespecifický aktivací a tlumivý retikulární nervový systém** (reticulum je latinsky síťka). To znamená, že jde o koordinovanou vzrušivou nebo tlumivou nervovou energii, která ovlivňuje výkonnost a zasahuje do všech ostatních částí nervového systému a tím i celého organismu, aniž lze říci, o jaký výkon jde. Je to tedy určitý motor naší vůle, nebo našeho chtění, kterým se každý člověk dere vpřed do života a do světa. Mimochodem tuto podivuhodnou sílu nacházíme v každé živé hmotě.

Krom toho je třeba říci, že každá gangliová buňka (kterých jsou miliardy) na svých vzájemných spojích – synapsích – může předávat aktivně podnět budivý nebo tlumivý.

Další důležitá část centrálního nervového systému a tím i celého organismu je **mezi-mozek** (diencefalon), který je sídlem citového vnímání v nejširším slova smyslu, od zpracování vnějších vjemů až po citové náboje našeho jednání. Dodává prožitkům pocit příjemného nebo nepříjemného jako dvou základních kvalit, které určují náš život. Naši dávní předkové a většina našich současných přátel ze svě-

ta zvířat mají systém příjemného a nepříjemného jako jediný rozhodující mechanismus svého jednání, poněvadž nemají téměř žádný rozum.

Poslední největší a nejmohutnější část centrálního nervového systému je velký mozek (telencefalon), který se skládá ze dvou polokoulí (hemisfér). Jeho povrch tvoří mozková kůra, patrně nejdokonalejší projev viditelného života, který známe. Zní to poněkud domyšlivě, ale je tomu tak. V kůře mozkové je vlastní sídlo rozumu, který nám poskytuje určité množství svobody. Rozum je ale sám o sobě nemohoucí a musí být propojen se všemi ostatními strukturami celého nervového systému včetně vůle a citu. Správné propojení utváří celého člověka, jak ho známe, ale i velkým dílem neznáme. Jen v harmonickém spojení vůle, citu a rozumu můžeme moudře a ušlechtilě projevovat naše lidské chování. Přes veškerý pokrok neurofyziologických, neurohistologických a neurochemických metod nám zůstává ještě velmi mnoho utajeno. Do hlubin vlastního myšlení se dostáváme jen velmi pozvolna a mnohé nejspíš neodhalíme nikdy.

Musíme se však zmínit ještě o jednom nezávislém nervovém systému, který se nazývá autonomní, tedy samostatný. Dělí se na tzv. sympatikus a parasympatikus. Sympatikus probíhá jako růženec nervových jader podle páteře, vně kanálu páteřního a z tzv. hlavových nervů a z oblasti křížové míchy se k němu připojuje další systém parasympatikus. V mozku má tento zvláštní nezávislý systém své hlavní zakončení v již zmíněném diencefalu, a má tedy velmi blízko k citovým prožitkům. I když tyto nervové pleteně vůlí neovládáme, nebo jen zcela nepatrně, určují běh a výkonnost životně nejdůležitějších orgánů a jejich funkcí. Nemůžeme si určit, jaký bude náš krevní tlak, jak rychlý bude náš puls, jak rychle se budou stahovat srdeční komory, jak zpracovávají potravu žaludek a střeva atd. Sympatikus a parasympatikus jsou v určitém protikladu. Sympatikus zesiluje životní procesy k útoku a obraně, uplatňuje se v radosti a žalu, v nenávisti a strachu, parasympatikus zesiluje procesy regenerace, trávení, spánku a celkového poklidu.

Malá odbočka: *Máme světovou prioritu, kterou si ani neuvědomujeme. Tou je práce lékaře MUDr. Ctibora Bezděka Etikoterapie. Etikoterapii vydal Bezděk poprvé v r. 1931, brzy byla přeložena do němčiny a dočkala se dalších vydání. Pak byla zcela zakázána komunistickým režimem. Ve své podstatě vychází z poznání, že lépe se léčí lidé, kteří nějak věří ve vyšší princip naší existence, a tato vyšší existence je s námi nejspíš spojena autonomním nervovým systémem. Jde hlavně o pleteň zvanou sluneční (plexus solaris, smutně proslulý boxer-skými ranami na solar, které mohou způsobit smrt) a pleteň nebeskou (plexus coeliacus).*

Mě osobně Etikoterapie vždy přitahovala a za léta medicíny jsem si ověřil, že je na ní mnoho pravdivého. Bezděk byl také velký přítel skautů. Dozvěděl jsem se o něm více prostřednictvím bratra Pavla Křivského, jednoho ze zakladatelů Vysokoškolského roverského kmene, který s Bezděkem úzce spolupracoval v poradenství a terapii morálně narušené mládeže. MUDr. C. Bezděk a ThDr. P. Křivský představovali model spolupráce lékaře a kněze – filozofa, který si Bezděk přinesl z Ruska z Jasně Poljany od L. N. Tolstého, jehož tajemníkem byl MUDr. Dušan Makovický z Ružomberoku, kterého Bezděk dobře znal. V r. 1947, když jsem přišel do Prahy na studia medicíny a seznámil jsem se s významným skautem Pavlem Křivským ve Vysokoškolském roverském kmene, Bezděk již jako starý pán bydlel ve vile v Senohrabech, dojížděl do Prahy a byl častým hostem u Pavla v jeho bytě v Gorazdově ulici, kde spolu vedli medicínsko-teologické rozhovory, k nimž mě Pavel

několikrát přizval. Když jsem teď po dlouhých letech pracoval na reedici Bezděkova díla, uvědomil jsem si, s jak velkou anticipací přišel Bezděk v období vrcholícího materialismu v medicíně, který v té době nebyl ani ještě poplatný pozdějšímu materialismu politickému. Bezděk zaslouží poctu jako průkopník etikoterapie aplikované velice kultivovaným a co možná objektivním způsobem. Současná lékařská literatura zná mnoho knih, které často velmi zjednodušují tento problém a doporučují exotické techniky, jež jsou na hranici serióznosti. Nad ně Bezděkova práce vysoko ční.

Etikoterapie stále stojí za přečtení nejen odborníkům. Pro roverský program v ní naleznete velké množství podnětných myšlenek a citací pro vaše schůzky.

Celý nervový systém je vzájemně důmyslně propojen. Všechny jeho výše uvedené oddíly na sebe navazují velkým množstvím dostředivých a odstředivých drah. Jednotlivé části se mohou do jisté míry nahrazovat a doplňovat, všude existují zpětné vazby, které nezávisle kontrolují vydané příkazy a provedené výkony. Nervový systém neustále přijímá podněty ze svého okolí, které vnímá jednotlivými smysly. Jakmile informace dosáhnou vnímavých orgánů, které se nazývají receptory (např. zrakový vjem, který projde okem na oční sítnici a dále na zrakový nerv), přemění se světelná energie v energii bioelektrickou, která velkou rychlostí přeneše informaci na příslušná nervová centra. Tam je informace vyhodnocena a buď poslána dál až k nejvyššímu vnímání zrakových vjemů, do týlních laloků mozkových polokoulí, nebo jde jen o reflexní varování, že se k oku blíží nějaký malý předmět, např. smítko. Povel se převede k očním víčkům, aby se sevřela a ochránila oko (mrknutím) a dále se o vjem nestaráme. Jde o ochranný reflex, kterým jsme vybaveni od narození. Když však jde o nějaké důležité sdělení, např. si přečteme závažnou zprávu, pak informace putuje do krátkodobé paměti, jakéhosi poznámkového notesu, kde se zaznamená. Pokud jde o sdělení, o němž předpokládáme, že bude dlouhodobě potřebné, uloží se ještě do paměti dlouhodobé. Práce nervového systému dala podnět k objevu moderních počítačů a naopak počítače pomáhají pochopit některé nervové pochody.

Další malá odbočka. *Pro pouhý holý život je nejdůležitější ona část mozku, kterou nazýváme mozkový kmen. V celé světové odborné literatuře bývá uváděno dítě, které se narodilo bez mozku a mělo jen mozkový kmen. Takové nešťastné stvoření se nazývá anencefalus. Občas se narodí a ihned zemře. Tento případ se však stal v Praze v r. 1926. Matka dítě nechtěla a vynikající neurolog profesor Gamper ho adoptoval a usiloval o jeho přežití. Dařilo se mu to celé tři měsíce, pak dítě přes všechno úsilí zemřelo. Při podrobném vyšetření mozku se k ohromnému překvapení vědeckého světa ukázalo, že dítě nemělo ani diencefalon. Přesto však bdělo a usínalo, mělo sací reflex, otáčelo hlavu za láhvi s pokrmem a provádělo velmi jednoduché pohyby končetinami.*

Při studiu neurologie jsem o tom případě věděl, ale nenapadlo mne, že to bylo u nás na lékařské fakultě německé univerzity. Gamper byl tak významný vědec, že byl dokonce povolán, aby vyšetřil Adolfa Hitlera. Co zjistil, se neví, pravděpodobně upozornil, že má pacient mozek postižený Parkinsonovou chorobou. Za nejasných okolností pak brzy na to zahynul při jízdě autem v Alpách a říkalo se, že mu kdosi natáhl přes cestu lano. Je dobré znát naše významné osobnosti, i když hovořily německy.

Vůle, cit a rozum

Vůle, cit a rozum se často uvádějí i v obráceném pořadí, rozum, cit a vůle. Jsou to tři hlavní veličiny duševního života, které budou předmětem našeho uvažování a šlechtění jako součást roverského programu. Každá výchova a sebevýchova nutně musí tyto hodnoty zdokonalovat a skauting má v tomto směru dobrou tradici. U filozofů a psychologů se můžeme dočíst různé názory a je dobré znát protichůdná hlediska. Sám vycházím nejvíce z neurologie a neurofyzologie, které rozumím, a filozofií a psychologií si pomáhám jako amatér. Pokud s tím nebudete souhlasit, jistě najdete něco lepšího.

Vůle

Vůle se projevuje chtěním, usilováním, nutkáním, vytrvalostí, neúnavností, překonáváním překážek. Zamyslete se, jestli tyto vlastnosti máte a v jakých situacích se projevují. O vůli hovoříme jako o pevné, silné nebo naopak chabé nebo slabé. Zatím jí nepřidáveme žádná etická hodnotící měřítka, jako je dobrá nebo špatná, a připusťme, že je to onen „motor“ v mozkovém kmeni – retikulární substance, která ale zasahuje do všech částí nervového systému. Vůli většinou chápeme jako sebeovládání a ovládání druhých, kterým svou vůli předáváme, nebo dokonce vnucujeme, což bychom většinou činit neměli. Avšak to není jen ta sama vůle v nás, to je již propojení vůle s rozumem nebo citem, který udává vůli směr a obsah.

Vůlí je člověk vybaven od narození, jako je vůlí vybaveno vše živé, co kolem sebe vidíme, co se dere do světa, od rostlin, které bojují o místo na slunci, až po největší živočichy, kteří se snaží prosadit, rozmnožit a předat život další generaci. Podivuhodnou vůlí nebo energii k bytí mají i bakterie, z nichž se některé náhle ne ze zcela jasných příčin mohou rozmnožit a zahubit tisíce jiných vyspělých životů, a my pořádně nevíme, jak k tomu dochází.

Zůstaneme u člověka, kde na úrovni lidské hlavním zdrojem vůle je ona výše uvedená retikulární substance mozkového kmene, která dodává našemu jednání určitou intenzitu až razanci, nebo ho naopak tlumí. Již víme, že substance pomocí nervových drah dosahuje do nejvyšších částí nervového systému, do kůry mozkové stejně jako do všech částí míšních, odkud působí na svalová vlákna, jejichž činnost je vlastním projevem života, to jest pohybem. My dnes již známe některé chemické látky (neurotransmitery), které intenzitu vůle ovlivňují, ale proč se právě tak či onak uplatňují, nám jasné není. Významně jsme také ovlivněni dědictvím uloženým v chromozomech, za starých časů před poznáním ribonukleové kyseliny nazývaným sudičky. Vůle je něco jako dobře nabitá baterie.

Filozofem vůle je **Arthur Schopenhauer**, vynikající myslitel, který snad nejlépe vyjadřuje podstatu vůle jako podstatu bytí ve spise **Svět jako vůle a představa**. Schopenhauer se narodil 22. února 1788 v Gdaňsku. Byl synem úspěšného obchodníka Jana Florise Schopenhauera, po kterém se měl stát kupcem. Velmi ho to trápilo, ale nechtěl otci od-

Arthur Schopenhauer

jevů, zpodobitelem, přítomným a působícím v každé jednotlivině, podněcovatelem všeho viditelného světa a všeho života – neboť šlo o vůli k životu. A vůle je právě jen vůlí k životu, a kdo užije onoho širšího termínu, dopustil se vlastně pleonasmu. Vůle chce vždy jen jedině: život. A proč jen ten? Protože ho shledává skvostným? Protože snad je výsledkem objektivního poznání hodnoty života? Nikoliv, neboť vůli je každé poznání docela cizí, vůle je něčím, co s poznáním nikterak nesouvisí, něčím původním a nepodmíněným, je to slepá nutnost, pud absolutně nemotivovaný, který naprosto není závislý na žádném soudu o hodnotě života, neboť právě naopak, všechny takové soudy jsou podmíněny intenzitou životní vůle.“

Je to jasné i složité. Vůle bez citu, bez rozumu, to je křičící novorozenec, který si vzal podíl oné nesmírné energie, jež musí být postupně zušlechtěna citem a rozumem. Nikdy se nesnažte posilovat jen samotnou vůli. Možná to bude důvod, abys knížku odložil a řekl si, že takovými věcmi se nebudeš obtěžovat. Ale zkus to překonat a ještě chvíli pokračovat.

Jiným mužem, který počal vysvětlovat nespoutanou vůli k životu z lékařsko-psychologického pohledu, byl Sigismund Freud. Náš krajan z Moravy, kde se narodil 6. května 1856 v Příboře v Zámecké ulici č. 117. Freud změnil světové myšlení víc, než jsme dnes ochotni připustit. Hrubou nespoutanou vůli nazval ID, což lze přeložit slovem ONO. Za základní hnací sílu života prohlásil pohlavní pud, který ovlivňuje veškeré naše myšlení a snažení, který nás postupuje v bdělém stavu i ve snách, který se postupně uvědomuje v lidském nitru jako pocit JÁ, latinsky EGO. Do češtiny je přeložil profe-

Sigismund Freud

sor Heveroch slovem Jáství. Jáství se v nás probouzí až po několika letech života, když začínají naše první vzpomínky. Ego je egoistické, sobecké a teprve pozvolna se počíná zušlechťovat zábrany, které získává výchovou a zkušenostmi, jež vytvářejí v člověku vědomí společenského řádu, morálky a pravidel soužití, které Freud nazval SUPEREGO, NADJÁ. K tomu již potřebujeme uvědomělou společnost, společenské vědomí a možná ještě něco skrytého, o čem téměř neradi hovoříme, poněvadž to ani dobře neumíme. O to více bychom to měli hledat.

Dalším mužem, který se snažil vysvětlit onu vůli, co nás jako dravá síla žene k aktivitě, je Freudův žák Rakušan Alfred Adler (nar. 1870): za hlavní puzeň k jednání považoval Adler touhu po moci a po uplatnění ve společnosti. Jak tomu často bývá, pravdu mají do jisté míry oba.

Skauting má velmi správně ve svém programu zakotveny prvky výchovy vůle. Máte je zařazené do rytmu roverského roku a víte, jak hodnoty vůle uplatňovat?

Cit

Cit nebo city jsou již výše vyvinuté duchovní síly, které v nás vznikají s rozvojem oné části mozku zvané mezimozek neboli diencefalon. City jsou spojeny s pocitem příjemného nebo nepříjemného, uspokojení nebo nespokojení, radosti nebo smutku, projevují se vášněmi, často nazývanými latinským slovem *emoce*. Když jsme uváděli v kmeni mozkovém vůli jako projev retikulární substance, shluku gangliových buněk, znamená to, že dítě, tvor řízený mozkovým kmenem, nemá ještě cit, jen vůli k životu a úplnou závislost na matce (nebo jiném dospělém člověku). Jisté to nevíme, ale je velmi pravděpodobné, že dítě po narození nevnímá ani bolest, nemá pocit příjemného a nepříjemného, jen reaguje na vnitřní a vnější prostředí vůli k životu. Prvním jejím projevem je křik (nikoliv pláč). Je to ohlas na životní změnu přechodu z lůna mateřského do světa, který není dost teplý a přívětivý, jako byla mateřská děloha s pupeční šňůrou obstarávající výživu krví. Dítě křičí: jsem zde, starejte se o mne.

Pocit libého a nelibého se však velmi brzy dostaví, poněvadž se kmen propojí s diencefalem.

Pocit nespokojenosti nebo libosti vzniká jako první skrze zažívání a dotek mateřského těla. Po krátké době dítě počne sát mateřské mléko, které je zdrojem libosti, hlad je naopak nepříjemný. Laskavé objetí matky nad tepajícím srdcem ho uvede do libezného spánku, v němž tráví většinu dne. Když říkáme, že se napojí mozkový kmen na diencefalon, je to jen obrazné vyjádření. Všechny důležité dráhy jsou spojené, ale zatím nefungují a čekají na svůj čas, který končí vlastně až v dospělosti. Úředně je to v osmnácti letech, kdy je člověk prohlášen za plnoletého, tedy svéprávného.

Cit většinou vyjadřujeme pojmy jako je vřelý, žhavý, divoký, bouřlivý, vášnivý, něco jako tepelná energie, na rozdíl od vůle, kterou vnímáme jako funkci mechanickou. Až budeme hovořit o rozumu, bude se k němu rovněž nejlépe hodit tepelná kvalita, ale bude

to pojem chladný. Jen vřelý cit kontrolovaný chladným rozumem a opřený o pevnou vůli nám poskytne harmonicky rozvinutý duševní život.

Hlavními projevy citu jsou láska a nenávisť. Právě diencefalon, v němž sedí náš dávný předek, nám vnucuje bipolární vnímání světa a přes všechny snahy chladného rozumu jsou většinou láska nebo nenávisť rozhodujícími silami, které utvářejí náš život. Diencefalon byl velmi dlouho nejvyšší centrálou nervové činnosti ve vývoji tvorstva a mozková kůra jen velmi nesměle nabízela větší výběr možností v rozhodování. V diencefalu máme dodnes zachované celé oblasti našeho chování, které jako software na disketách spouští své příkazy vzorců jednání v mnoha okamžicích.

Z Etikoterapie již výše uvedeného MUDr. C. Bezděka: Bezděk se domnívá, že oblast vegetativního nervstva, které se v diencefalu promítá, nás spojuje s transcendentálním Já. Uvádí našeho významného filozofa Vladimíra Hoppeho, který došel k přesvědčení, že *naše podvědomá oblast je nejen skrytým vědomím rasy (plemene), ale současně je také ústrojím souvisejícím s transcendentální oblastí nadosobní a vlastně na ní závislým, a ta je absolutním životem. Odtud přitékají všechny projevy duchovního života. Takovým způsobem vzniká řetězec vědomí osobní, jehož nástrojem je mozek, podvědomí, jehož nástrojem je vegetativní nervový systém a konečně nadvědomí, které je projevem transcendentna, nebo jak někteří říkají projevem božství v nás.*

Mnoho prostých lidí nebo celé etnické skupiny přijímají příkazy a podněty vyššího principu jako cosi samozřejmého. Rozvojem rozumu přímého vnímání Boha ubývá. Je to ona část svobody, kterou jsme byli obtěžkáni, vyjádřená symbolickým vyhnáním z ráje nevědomosti. Tím, že jsme požili jablko ze stromu rozumu, jsme se bohatili o schopnost samostatného hodnocení. Objevilo se zlo, které zvířata neznají. Je to stará filozofická otázka. Odkud pochází zlo? Unde malum? (Je v tom i zvláštní slovní hříčka, latinsky jablko i zlo se řekne malum.) Je to problém, který nedovedeme v plném rozsahu unést ani pochopit, ani se ho nemůžeme zbavit.

Mnohému z vás se jistě přihodilo, že jste při četbě Setonovy knihy solidarizovali například s lišákem Dominem, který byl hlavním hrdinou, ale jakmile jste četli jinou knihu, kde hrdinou byl třeba polární zajíc, liška se naopak stala zlem. Jsme vesmír mnoha systémů, které nám pomáhají žít, které nás chrání, které v nás žijí, poněvadž jsou součástí nás. Třeba takové bílé krvinky (leukocyty) jsou bezvadně vyškolené v tom, co je pro nás nebezpečné a co mají zničit. Když do nás vniknou nějaké škodlivé bakterie, tyto odvážní malí rytíři se na ně okamžitě vrhnou, ničí je, ale také sami hynou. Když je vyměněn opotřebovaný orgán, třeba srdce, vrhají se na cizorodou tkáň a chtějí ji zničit. Musíme obětovat bílé krvinky, abychom sami přežili (nazývá se to imunosuprese). V období, než se narodí krvinky nové a s transplantovaným orgánem se nějak smíří, jsme vystaveni velkému nebezpečí, že nás zničí jiné choroboplodné bakterie.

Dobře lze na komplikovaný problém zla ukázat v knize, kterou jsme v roverském kruhu s obdivem četli, v Anatomii míru (Anatomy of Peace) od Emeryho Revese, v níž popisuje svět z hledisek jednotlivých států, které vedly druhou světovou válku. Zlo můžeme

zmírňovat a někdy i odstraňovat, když ho předvídáme a pracujeme proti němu s předstihem nenásilnými prostředky. Když už spustí, je pozdě, pak se v nás ujímá vlády náš diencefalický člověk, který věci chápe instinktivně, bez uvažování. Instinkty jsou druhově specifické pudy a sídlí převážně v těchto oblastech mozku.

Ale musíme být spravedliví a diencefalického člověka i pochválit. Poctivý umělec je veden diencefalem, inspirace přichází jako úder blesku, který nutí člověka tvořit podle zvláštních zákonů, které se někdy příčí zákonitostem rozumu, a když pak inspirace odchází, je to jako ztráta zvláštní milosti, kterou si člověk sám nedovede navodit. Když se opravdu beznadějně zamilujete tak, že se říká, že člověk ztratil hlavu, je to diencefalon, který vám nádherný cit lásky mezi mužem a ženou zprostředkuje.

Skauting má poměrně velmi dobře rozpracovanou citovou výchovu podobně jako výchovu vůle. Dovedete si citovou výchovu rozvrhnout do roverského rytmu roku?

Rozum

Myšlení je nejvyšší projev mozkové tkáně. Projevuje se ve velkých hemisférách, které obsahují snad deset miliard buněk. Některé mají jen funkci podpůrnou, tzv. neuroglie, ale většinou jde o malé centrály, které se dovedou aktivně spojovat pomocí nekonečné sítě dendritů a neuritů, jakýchsi dostředivých a odstředivých bioelektrických spojů, a vytvářet rozumové představy. Rozum se opírá o rozsáhlé paměťové stopy neboli engramy, které volně zapojuje do úvah a myšlenek. Jak se však vlastní myšlenky rodí, dosud nevíme. Nechybějí ani skeptici, kteří se domnívají, že jsme jen jakousi zvláštní stanicí, která přijímá povely odjinud z neznámého vysílače. Jsou jiní, kteří tvrdí, že jsme nadáni úplnou svobodou myšlení, tedy i rozhodování a konání. Je to starý spor determinismu a indeterminismu; domnívám se, že pravda bude asi někde uprostřed. I každý z vás bude nucen během života k tomuto problému zaujmout vlastní stanovisko, poněvadž je to důležité z mravního hlediska.

Co jsou funkce rozumu? Budou to především řeč, matematika, zobecňování neboli dedukce, což znamená, že z několika podobných případů jsme schopni usuzovat, že pozorovaný jev platí i v ostatních shodných situacích. Dále je to indukce, kde z jednoho případu nebo jevu jsme schopni odhadovat, že by se podobné jevy mohly vyskytovat i v jiných situacích. Je to celé vědecké poznání, které je založeno krom dedukce a indukce na vytváření modelových situací, kdy vybereme jen jeden jev a pokud možno ve stálých (standardních) a co možná zjednodušených podmínkách jev pozorujeme a pak zařadíme do myšlenkového sledu příslušného systému. Provádíme analýzu (rozběr), následuje kritika (hodnocení) a nakonec syntéza (sloučení). Rozumu patří také paměť (musíme stanovit hranici mezi vzpomínkou a fantazií, která mívá hodně citové podbarvení). Takhle to zní učeně, jako by rozum byl jen majetkem vědců, ale vůbec tomu tak není, vše co zde popisuji, koná každý člověk v denním životě ve zcela běžných úkonech, ale přiměřené vzdělání mu tuto činnost usnadňuje. Velká část naší civilizace se tvořila v zemědělských usedlostech, kde panoval tzv. zdravý selský rozum.

Rozum může být využit k dobrému i zlému konání. Jak tedy poznáme, jestli ho používáme správně? Není snadné se o tom vyjádřit a udělat si jasno, ale bude na vás, jak si s touto složitou otázkou poradíte. Začněte co nejdřív. **Hodně vám v tom pomůže náš skautský zákon a slib.**

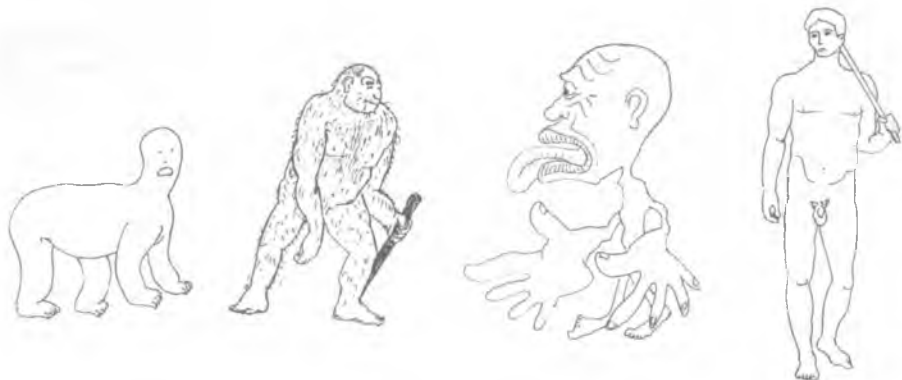
Malá odbočka: Říká vám něco jméno Immanuel Kant? Na jednom roverském táboře jsme od něj četli jako inspirativní četbu „Základy metafyziky mravů“. Často jsem si myslil, že to byla asi četba nevhodná, ale když vyšel náš Almanach KRUH, třicet let trvání oddílu, zjistil jsem s milým překvapením, jak tato dávná četba zapustila kořeny. Chceme-li pochopit rozum a mravní život, musíme vylézt na horu jménem Kant. Ta knížka je vlastně dobře srozumitelná, ale je třeba o ní hovořit, nejen ji číst. Lze ovšem provozovat roverský program i bez Kanta.

Immanuel Kant

Kant napsal mnoho děl, ale mezi nejvýznamnější patří právě práce o rozumu „Kritika čistého rozumu“ a „Kritika praktického rozumu“. Kant se narodil r. 1724 v Královci, městě založeném naším Přemyslem Otakarem II., a tam taky r. 1804 zemřel. Z Královce prý celý život nevytáhl paty. V mládí byl plný humoru a žertů, působil jako vychovatel ve šlechtických rodinách. Kdo ví, jaký by to byl skautský vůdce? Miloval Rousseaua, filozofa skautům velmi blízkého.

Jeho ostatky jsou uloženy v Královci a nápis nad jeho hrobem je jeho známý výrok z Kritiky praktického rozumu: „Der gestirnte Himmel über mir, das moralische Gesetz in mir“, což česky znamená: „Hvězdné nebe nade mnou, mravní zákon ve mně.“ Tento Kantův výrok bývá často citován, ale pro nás je to ukazatel cesty v praxi života a návod, jak uplatňovat náš skautský zákon jako mravní princip v našem konání.

Vůli, cit a rozum si poněkud zjednodušeně můžeme představit jako tři malá monstra, která kdesi v nás sídlí, jak jsme to výše naznačili.

Ten na obrázku vlevo, jako takový malý tank, je vůle. Na nic nehledí, nic jiného moc nevnímá - jen chuť k životu.

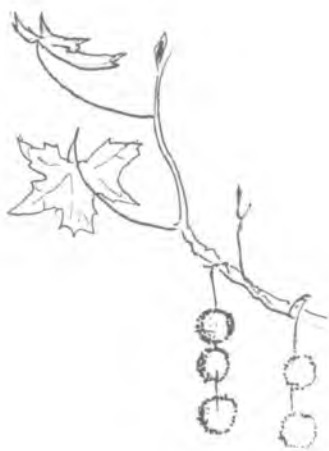
Ten druhý je spíše takový opičák, je to náš diencefalický člověk. Řídí se radostí, žalem, zamilovaností, zlostí, zkrátka převážně city a mnoho ještě nepřemýšlí.

Ten třetí, trpaslík s obrovskou hlavou, obrovským jazykem, velkými rty, obrovskými rukama a hlavně palcem a ukazovákem, to je náš rozumový mužíček. Říká se mu také homunkulus. Podle neurofyziologa a neurochirurga Penfielda představuje svaly, které nejvíce ovládáme rozumovým rozhodnutím. Mnoho svalů totiž vůbec našemu úmyslnému rozhodnutí nepodléhá nebo jen velmi málo. Slouží tedy rozumu, jako je řeč, psaní, jemné pracovní výkony pomocí nástrojů. Je legrační, že v nás žije hlavou vzhůru. Nožičky a tělíčko se promítají do nejdůležitějších pohybových (motorických) závitů mozkové kůry na temeni a velká hlava je dole. Má svého dvojníka i v citivých (senzoričných) závitech, který mu říká, jestli povely ke svalům jsou vykonávány správně.

Teprve když se tito tři podivní tvorové v nás navzájem harmonicky nedělitelně prolnou a výchovou zdokonalí, objeví se nová ušlechtilá a krásná lidská bytost. Má harmonicky rozvinuté tělo i ducha tak, jak nám ho na úsvitu našich dějin jako ideál předestřeli tvůrci řecké kultury, jednoho z velkých pramenů naší civilizace.

RYTMUS ROVERSKÉHO ROKU

ZÁŘÍ

Plody platanu – ze skautského skicáře

Začíná skautský rok. Budou přicházet noví členové a někteří naopak odejdou. Mnoho roverů půjde do zaměstnání a nebudou mít tolik času jako dříve. Někteří budou studovat v jiném městě, a i když zůstanou kmeni věrní, přece jenom přijdou už spíš jen jako milé návštěvy, ale na intenzivní práci nebudou mít dost času.

Kalendárium - Na začátku září dejte všichni hlavy dohromady a sepište, co se v nadcházejícím roce bude dělat a kdy to asi bude – to je kalendárium. Do týdne by ho měl dostat každý člen kmene, samozřejmě hezky upravené, s daty a odpovědnými animátory. Blízký program by měl být pevný, vzdálený jen rámcový. Zopakujte si váš systém předávání informací (pošty), kdo je za koho odpovědný, aby mu předal zprávu o programu i jiných důležitých událostech. Ověřte si telefonní čísla, případné změny

nebo nový mobil, samozřejmě i adresy, a pokud se někdo přestěhoval, tučně napište jeho nové bydliště. Hned také určete, kdo bude odpovědný za rozmnožení kalendária a jak se to zajistí technicky i finančně.

Některé body programu jsou pevné. Jsou osou tradičního skautského roku, s malými obměnami se opakují a mají ráz našich skautských svátků. Navazují na kulturní tradice církevního roku, našich dávných předků z doby Keltů, starých Slovanů nebo Vikingů, ale i jiných kultur (třeba indiánů) a na vše krásné, co se děje v přírodě. Každý program potřebuje dobrou přípravu a organizaci.

Důležité jsou nové projekty, které vycházejí z našeho skautského zákona a slibu. Co budeme dělat **pro obec**, v níž žijeme, jak navážeme kontakt s představiteli obecního úřadu (municipalitou), je někdo v zastupitelstvu skaut? Co uděláme **pro občanskou společnost**?

Žijí v obci staří skauti, ale i jiní staří spoluobčané, kteří potřebují pomoc v drobných i větších problémech, aby zůstali nezávislí? Navážeme kontakt s romskou komunitou a zkusíme uvést v život romskou družinu? Máme s tím bohaté a velmi zajímavé zkušenosti ještě z doby tzv. normalizace. Jak se budeme podílet na ochraně přírody? Pomůžeme při budování naučné stezky v přírodě. Pomůžeme ji udržovat a postavíme na této trase například most nebo lávku, která bude skutečně dobrou propagací naší práce? Jsou nějaké celostátní aktivity? Například roveři se velmi dobře uplatnili v pořadatelské práci na 5. světové abilympiádě zdravotně postižených občanů v Praze r. 2000. A nakonec přijdou starosti o skautské středisko, o klubovny. Co budou potřebovat naši mladší bratři a sestry, v čem jim budeme prospěšní? Ponechejte volné pole fantazii a učiňte vše pro to, aby se snění proměnilo ve skutek. Všechny nápady zaznamenejte do zápisníku nebo do kroniky, podle vaší tradice. Hledání nápadů se odehrává za obecného bouření mozků učeně nazývaného brain storming.

Nové členy do roverského kmene přijímáme s určitým obřadem. Každý nový člen by měl být někým z kmene doporučen, ale není to podmínkou. Roverský vůdce nebo některý jiný vůdcem pověřený člen pozve nového bratra nebo sestru na rozhovor. Vybereme nějaké inspirativní prostředí. Krásné jsou podvečery v parcích nebo alejích starých listnatých stromů nebo poblíž významné kulturní památky, kde není hluk a příliš rozptylujících podnětů. Kouzelné jsou daleké výhledy do kraje při západu slunce a časném soumraku. Oba musíte mít dost času, být pohodlně oblečení a nebýt unaveni. Na rozhovor se připravíme, hovoříme o tom, co chceme dělat a co si nový bratr představuje, že do oddílu přinese, a co od něj oddíl očekává. Během rozhovoru se snažíme být k sobě co nejupřímnější a otevření. Někdy se to nepovede, ale tím se nebudeme rmoutit. Naopak často se tím zažehne plamen přátelství na celý život, tak jak by tomu mezi rovery mělo být.

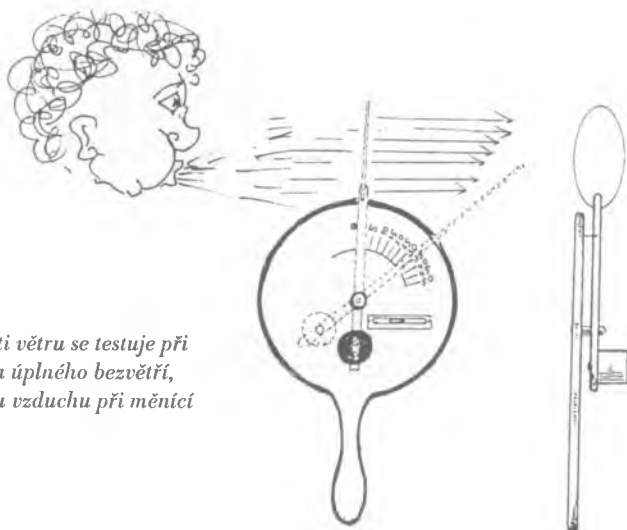
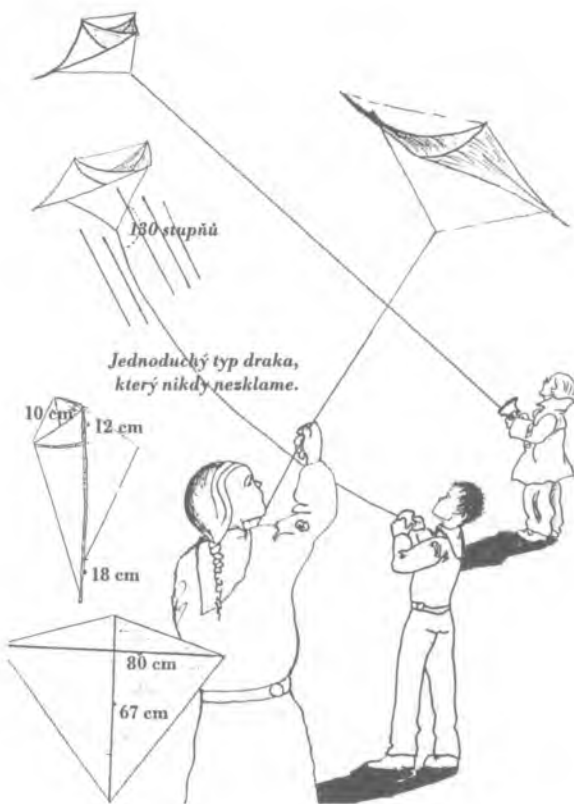
Rybník Dvořiště v r. 1947, kdy na březích nebyly žádné chaty.

Podzimní rovnodennost

Sluneční svit dopadá stejně na severní i jižní polokouli a na hvězdných hodinách, které se otáčejí proti směru ručiček našich tradičních hodin, se právě o půlnoci přímo nad Polárkou vznášejí v Mléčné dráze krásná Kassiopea. Nastává tzv. indiánské léto, nejbarevnější období v přírodě.

Pouštění draků

Chodíme pouštět draky. V Praze se k tomu hodí Letenská či Bělohorská pláň u Hvězdy, kde se odehrála ona smutná bitva 8. listopadu 1620. O pláň však není nouze ani jinde. Drači mohou být potěšením pro všechny věkové skupiny skautů. Můžete ale pouštět i papírové balóny naplněné horkým vzduchem z malých kamen vynešených ven nebo z letlampy,

Měřič rychlosti větru se testuje při jízdě autem za úplného bezvětří, vystaven tlaku vzduchu při měnění se rychlosti.

pokud to při patřičné opatrnosti svedete. Zjistěte, proč právě na podzim draci tak dobře létají. Změřte si rychlost větru rychloměrem vlastní výroby. Drak na obrázku je jednoduchý, ale vždy nejlépe létal.

Svatý Václav

Vrcholí jelení říje. Za minulého režimu jsme jezdili na říji do Hlubocké obory, kde jsou snad jedny z nejnádhernějších lesů u nás. Tuhle tradici zavedli roveři „Budějčáci“. Vstup do obory byl pochopitelně zakázán, poněvadž se střílí kulí a protože tam jezdili na lov „papaláši“ a jejich ochranka. Nikdy nás nechytli, jen jednou nám pan hajný smutně vyčítal, co mu to děláme, že nás sice chápe, ale že má kvůli nám velké oplétačky. To jsme museli uznat, a tak jsme pak jezdili na říji s jeho souhlasem, když bylo v revíru volno, ale to už nám nepřipadalo tak dobrodružné. Kouzlo přírody za mrazivých podzimních nocí s měsíčním svitem, jelení troubení, rány narážejících parohů, poslední koupání ve studené Vltavě. Jelení říji lze pozorovat na mnoha místech, třeba na Brdech nebo na naší horské klubovně na Beníškách v Krkonoších, ale dohovořte se vždy raději s panem hajným, aby o vás věděl.

Svatováclavské posvícení

Jezdili jsme slavit do „Dudlic“. Zvukomalebná podobnost s Hudlicemi je jasná. Bratr Dudla-ing. Domanský z vodní Třináctky měl pronajatý kousek obrovského polorozbořeného statku Zálesí na České Sibiři. Slavit posvícení se vždycky v oddíle líbilo všem mladým, starším i starým skautům. Program byl dobře připraven a sestaven ze starých lidových písní, zvyků i náročných scén přizpůsobených skautskému folklóru a humoru. A nechýbělo ani dobré tradiční české jídlo.

1. ZÁKON

Být pravdomluvný

Je prvním a asi nejdůležitějším bodem našeho zákona. Pravdomluvnost byla vždy předpokladem mravního vývoje a v moderní společnosti je tento předpoklad snad ještě výraznější.

Pravda je souhlas tvrzení se skutečností nebo pravda je skutečný stav, skutečnost. Tak nás poučí Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost vydaný Akademií věd.

Španělský filozof Miguel Unamuno říká: „Jsou dva druhy pravdy – logická neboli objektivní, jejímž opakem je omyl, a mravní čili subjektivní, proti níž stojí lež.“

Vlčatům, světlušká a skautskému dorostu zákon pravdomluvnosti nebudeme vykládat složitě. Zdůrazníme, aby mluvili pravdu o sobě a nikdy nezneužili lži proti komukoliv. Tady jde o pravdu subjektivní. Nejhorší je, když někdo chce lži, tedy nepravdou, druhému člověku ublížit. To je ono lhaní, které je odsouzeno v Desateru božích přikázání jako těžký hřích. **Nepromluviš krivého svědectví proti bližnímu svému.** V jistém smyslu bylo lepší původní znění prvního bodu našeho zákona: **Junákovi je slovo svaté**, jak je nalezeme v Základech Junáctví od A. B. Svojsíka z r. 1912. Ještě ho používá Dr. J. Šimánek v brožuře Old Skauting z r. 1926. Ve kterém roce se znění zákona změnilo a z jakých důvodů, nevím. Domnívám se, že to bylo proto, že takto znějící zákon byl pro mládež méně srozumitelný.

Program pro schůzku

Někdo z vás, kdo se zabývá cizími jazyky, se pokusí porovnat, co znamená obsahově pravda v základu toho slova v cizích jazycích. Když třeba Němec řekne Wahrheit, což znamená pravda, cítíte v tom sloveso wahren nebo bewahren, což znamená hájiti, ochrániti, opatrovati. Čech za slovem pravda vnímá slovo praviti, vyprávěti, tedy cosi, co je spojeno s řečí, s mluveným slovem. Hned vidíme, jak asi bude od jazyka k jazyku odvozený význam poněkud jinak zabarven. Když budeme někomu chtít německy říci, že má pravdu, řekneme du hast Recht, přičemž Recht znamená také právo. Další slovo, které nás v češtině napadne, je pravý, což je i v němčině rechts. Jde o zajímavou spojitost s pravorukostí a pravorukou civilizací. Snad v paleolitu se počala jedna naše ruka stávat mnohem obratnější, což souvisí se vznikem tzv. dominantní mozkové hemisféry, ve které je také sídlo řeči, porozumění mluvené řeči a později i psaní a čtení, které se objevuje až mnohem později

v neolitu. Proč k tomu došlo, dobře nevíme a je pro to mnoho teorií. Uvádí se, že člověk pracoval s pazourkem před chýší nebo jeskyní, která byla obrácena k jihu, východu nebo západu, ale vyhýbal se straně severní. Když vyšlo ráno slunce, lépe mu osvětlovalo pravou ruku a v práci pak pokračoval i dále po poledni, když již slunce svítí z druhé strany. Jiná teorie uvádí, že vycítil, že vlevo má srdce, které si musel chránit štítem a pravou rukou bojoval. Poněkud lepší přívod krve od srdce jde k levé mozkové hemisféře, a proto se stala levá hemisféra dominantní. Nervové dráhy z mozku ke končetinám se totiž kříží a pravá ruka dostává podněty (impulsy) ke chtěným pohybům po pyramidové dráze z levé hemisféry. Přesné důvody tedy neznáme, ale i v lidové představě se poji pravá strana s dobrem a levá se špatností.

Velmi zajímavě o tom uvažuje bratr Erazim Kohák v *Dopisech přes oceán* (publikace probíraná na roverském kursu lesní školy na Hájence r. 1997), kde ve druhém dopise uvádí, jak se u nás používá výrazu „von má recht“, a říká: „Docela chápu, proč lidem tak záleží na tom, aby měli recht. Představuje to jakési duševní zabezpečení – mám recht, jsem v právu, mohu odmítnout všechno, co by ohrožovalo mou sebejistotu i každého, kdo se ode mne liší. Mám přece recht.“

Prečtete si všech 26 dopisů, je tam o pravdě mnohé řečeno.

Pokud se obrátíte na francouzštinu, najdete slovo verité z latinského „veritas“ – pravda, ale když chcete říci „ty máš pravdu“, řekne se „ty as raison“ (čti túa rézon), kde slovo raison znamená nejen pravdu, ale spíše důvod a hlavně také rozum.

Mám pocit, že my Češi používáme slova pravda příliš často a někdy by se mnohem lépe hodilo říci místo pravda raději názor. Vzniká z toho lidové rčení „Pro pravdu se lidé nejvíce zlobí“, ale ve skutečnosti nikoliv pro pravdu, ale pro různé názory.

Jde často o zcela zásadní pojetí obsahu slova pravda, jak např. vystihuje známý filozof J. B. Kozák v publikaci *Úvahy v kapitole Negativ a pozitiv portrétu Husova*. Ve svém projevu, který pronesl na Kozím Hrádku dne 6. července 1935 ve výroční den Husova upálení, píše: „Hus bojoval za pravdu, stál za ní neúchylně, svou smrtí mučednickou dotvrdil svá slova Hledej pravdu, slyš pravdu, uč se pravdě, miluj pravdu, prav pravdu, drž pravdu, braň pravdu až do smrti! Ale zdaliž pak nebyla ta jeho pravda pravdou náboženskou, zpola scholastickou a zpola biblickou? Zdaliž pak neobsahovala mnoho článků víry, jež většinu z nás nezajímají, a dokonce tvoří spíše součást katolicí, než světový názor lidí hlásících se k Husově památce?“

Bratr Jiří Řeháček-Balů v publikaci *Desatero skautského zákona* rovněž uvádí Husa jako příklad pro znění prvního junáckého zákona.

Hus je skutečně velikánem naší historie, který překračuje i hranice české a jeho velikost byla spíše v jeho věrnosti a oddanosti mravnímu ideálu, který zastával a pro který položil život. Když někdo hlásá určité myšlenky, stane se známým a stane se i morální oporou mnoha lidí, dodá váhu svým myšlenkám i mírou oběti, kterou je ochoten za ně přinést. Hus přinesl skutečně oběť nejvyšší. Jeho soudci by jistě raději slyšeli, kdyby odvolal, ale Hus měl velkou mravní sílu, v kontextu dějin je nutno připustit, že i druhá strana měla názor, který nelze jen bagatelizovat. Neomluvitelný je způsob Husovy likvidace, ale taková byla tenkrát doba.

Na jednom roverském setkání v Táboře jsem o Kozákově pojetí Husa hovořil a vyvolalo to spíše nevíli. Pokuste se k tomu i vy zaujmout stanovisko. Hus byl bezesporu velkým znalcem tehdejšího českého jazyka, který významně upravil. Slova pravda používal tak,

jak je výše uvedeno. J. B. Kozák ve zmíněném projevu pravil: „Jsme stále v nebezpečí, že budeme skládati postavu Husovu ze složek nám sice běžných, ale právě novodobých. Zachycujeme se pojmů víceméně moderních.“

Doporučuji si přečíst celý Husův proces z Dějin národu Českého v Čechách i v Moravě – dle původních pramenů vypravuje František Palacký, díl III., kniha jedenáctá, článek 4. M. Jan Hus a sbor Konstanský. Zkuste si tuto dějinnou epizodu našich dějin rekonstruovat nebo dramatizovat. Palacký ji popisuje s neuvěřitelnou barvitostí a svěžestí.

Významný český historik prof. Josef Pekař říká: „Husova pravda je pravda Boží.“

Která je tedy ta druhá pravda? Jde o pravdu pozitivistickou, můžeme ji také nazvat vědeckou nebo objektivní. Je to starý problém, který se táhne dějinami lidstva a nejvíce jej asi vyhroutil René Descartes, bezesporu v dobrém úmyslu, ale tak už to bývá.

Bratři woodcrafteri se pokoušejí obě pravdy překlenout v Junáckém zákoně, který je sice poněkud jinak formulovaný, ale v podstatě co do požadavků totožný se skautským desaterem. III. světlo nazývané Pravda se dělí na plamen Čestnosti, Poctivosti a Úcty k mysteriím života a vesmíru. Větší důraz se tu klade na pravdu mravní. Jsme hnutí, které je především zaměřené na výchovu, a tedy o pravdu mravní půjde především.

Přečtete si knihu Přírodou a životem k čistému lidství – příručka Českých junáků, kapitola Junácký zákon na str. 77 – 100. Autorem je Miloš Seifert, první místonáčelník bratra A. B. Svojsíka a zároveň jeden z hlavních tvůrců Ligy lesní moudrosti. Tuto kapitolu však větším dílem zpracoval bratr Ferdinand Krch (podle osobního sdělení), kterému také Seifert na konci knihy děkuje.

Vědecká pravda je v uvedeném díle v požadavcích pro první junácký stupeň v jinošském věku:

Odstavec 7: Vědecky se velmi rád vzdělává: nespokojí se povrchními vědomostmi, začíná opravdu studovat. Je znám svou přímostí, a proto oblíben.

Dále v požadavcích pro druhý stupeň jinošského věku:

Odstavec 9: Dychtí po vědě a bývá nadšen svým poznáním, když se mu rozjasňuje pravda. Tento zápal po vědě nedává si ničím sestřízlivět. Zajímá se o všechny otázky správné životosprávy a hledí uplatnit je ve svém životě, aby život jeho byl krása a radost, aby byl takřka „Modlitbou neznámému“.

V našem slibu se objeví pravda hned v první větě: Slibuji na svou čest, jak dovedu nejlépe, sloužiti nejvyšší pravdě a lásce věrně v každé době. Nuže je hodně věcí k přemýšlení a neváhejte, roveři, se jimi obírat.

Pravda a ideály

V dějinách nacházíme mnohá, vzájemně se potírající a zcela opačná tvrzení, která byla prohlášována za pravdu a jejich pravdivost byla dokazována zbraní i fyzickou likvidací nositelů opačné pravdy, tedy protivníka. Pravdy, které se mají stát životním programem, je lépe nazývat ideály. Ideály mají svůj čas a prostor, dobu a místo, kde vznikají. Musíme je dobře vybírat, dobře je znát a rozumět jim.

Může se stát osobní tragédií, když se ideály, kterým nějaký člověk věřil a obětoval jim nejlepší síly svého života, ukážou jako mylné. Někdy je pak obhajuje za každou cenu, aby si, jak se říká, zachoval tvář. Přiznat svůj omyl je však větším hrdinstvím.

Rover je mladý a nemá ještě příliš mnoho zkušeností, ale možná i vy jste již některé ideály změnili. Během lidského života to je běžné, ale musí to být důsledek mravního a názorového růstu a nikoliv prospěchářství – kam vítr, tam pláště.

Zkuste si učinit přehled o myšlenkových prouděch ve vaší duši, které byste mohli nazvat ideály, a dejte je na program roverské schůzky.

Úvahy o pravdě z roverského zápisníku

Tak jsme na schůzkách o pravdě hovořili v dobách, kdy u nás panoval totalitní režim a skauting se mohl uskutečňovat jen nelegálně:

Nikdy nelze dokázat pravdu násilím. Moderní pojetí pravdy začíná dialogem a dobrou vůlí se pochopit a dohodnout se (20. září 1962). Jde opět spíše o názor a hledání cesty ke správnému pojetí kompromisu.

Abychom mohli být pravdomluvní, musíme se postarat o podmínky, které sdělování pravdy předpokládá. Především je to svoboda. (2. prosince 1967)

Říkat o sobě pravdu vyžaduje dobře se znát. Sebepoznání je projevem zralosti člověka. Mnohdy máme pocit, že říkáme „svoji“ pravdu, ale nedovedeme postřehnout závažné vlivy, které na nás působí. (13. března 1968)

Pravidlí musíme být v první řadě k sobě samým. Mlčenlivé rozhovory člověka sama se sebou nechť jsou prostoupeny pravdomluvností. (8. dubna 1968)

Byli jsme snad někdy v minulosti slavnější, ale máme také mnoho bolestných a možná i bolestnějších pocitů ukřivděnosti a nesvobody, kde pravda se sice silněji pocituje, ale tíže vyslovuje a uplatňuje. (Nový rok 1970)

Abychom mohli být pravdomluvní, musíme učinit vše pro to, abychom pravdomluvní uměli být. V osudu našeho národa je tento problém palčivý po staletí. (únor 1971)

Ilus dovedl překonat pud sebezáchovy a zemřel pro své přesvědčení, které cítil jako pravdivé. Podobně tak učinil i Giordano Bruno, a přece jejich pravdy byly myšlenkově od sebe velmi vzdálené. Galileo Galilei odvolal, co po něm žádali, ale pravdu dále hledal.

Jsou to různé přístupy k problému pravdy a jejímu hájení a „říkání“. Každý z nás, i když v mnohem menší míře, je často nucen klást si otázku, co mám obětovat.

Někdo je svou mravní neústupností velkým příkladem třibícím svědomí druhých. Kdyby se měl vzdát pravdy, znamenalo by to pro něho ztrátu smyslu života, a proto raději podstupuje velké oběti a příkoří.

Jiný, aby mohl poznat nebo uskutečnit určitou pravdu, kterou považuje za závažnější, vzdává se druhé. V obou případech je podstatné, z jakých pohnutek se tak či onak zachováme. (21. března 1972)

Člověk rád sám sebe přesvědčuje, že jedná z vyššího principu a v zájmu vyšší pravdy, když ustupuje vlastní nestatečnosti a lenosti. (15. června 1972)

Někdo se domnívá, že je nositelem velké pravdy, za kterou se skrývá ješitnost a touha stát se středem pozornosti. Kdo se dobře zná a je poctivý a opravdový, odhadne své síly a význam myšlenek, za které chce nést odpovědnost. (září 1972)

Když někdo pozná nějakou závažnou myšlenku a intenzivně ji prožívá a přesvědčí i druhé, je přirozené, když pro ni podstoupí oběti, které tím činí jeho život pravdivým a cenným. Když naopak ustoupí před obtížemi, prokáže tak malou životnost svého názoru a v podstatě ho znehodnotuje.

Stává se, že se lidé domnívají, že slouží dobru a pravdě, které chtějí zasvětit život, a tomu dát smysl nějakým významným činem. Cítí pak zklamání, když jejich oběť zůstává bez povšimnutí a bez obdivu.

Jak lidé stárnou, mají sklon omlouvat své malé i velké lži nějakým vzdáleným cílem, který bez lhaní nemohou uskutečnit. Mladí snáze propadají nadšení až fanatismu a jsou ochotni přinášet krajní oběti za pravdu, která však často bývá spíše jen názorem, jímž se opájejí.

Není snadné odpovědět, jak získat správné poznání. Snažte se intenzivně žít, být aktivně zapojeni do života skautského hnutí, abychom mu rozuměli a byli opravdoví ve všech směrech. (Vánoce 1973)

Být pravdomluvný o sobě znamená říkat pravdu jako přiznání, pravdu jako vyznání a přesvědčení. Přiznání se ke skutkům a myšlenkám kladným není těžké, ale umět o sobě říci i věci záporné, vyžaduje určitou statečnost.

Pravdomluvnost ve vztazích k druhým je především upřímnost. Pravdomluvnost musí být taktní ve věcech nepřijemných a citlivě reagovat na pocity druhého. Pravdou nesmím zradit přítele, který se snaží zabránit zlu.

Touto otázkou jsme se opakovaně zabývali ve vztahu k nacismu a komunismu. Jak se zachovat při výsleších, kde i pouhé mlčení může být škodlivé.

Hledali jsme odpověď a přijali nakonec pojetí Romaina Rollanda z jeho románu Jan Kryštof: „Miluj pravdu víc nežli sebe, ale bližního více než pravdu.“

Pokuste se odhadnout nebo alespoň o tom intenzivně přemýšlet, kolik máte síly odpírat zlu a neporušit zákon pravdomluvnosti. Co se domníváte, že by vás zlomilo?

Podle uváděných dat vidíte, že šlo o úvahy v době myšlenkové nesvobody. Ostatně celé úvahy se vedou, jak je v úvodu řečeno, ve vztahu k minulosti, kdy mluvit pravdu nebylo snadné. Pokuste se řešit poměr pravdomluvnosti k právu a spravedlnosti.

Když někdo opouští bezpečnou stezku pravdy a vědomě používá nepravdy, musí být ve stavu nejvyšší pozornosti a kázně, aby se nedostal na scesti. V medicíně se tato praxe užívá u případů těžkého onemocnění, kde by bylo kruté říct hned plnou pravdu. Používá se názvu *pia fraus*, což znamená zbožná lež. I v takových případech však musí lékař pravdu sdělit postupně taktně a milosrdně.

Ve skautské výchově nikoho nenutíme, aby se přiznal, ani na nikoho nenaléháme, aby vyzradil na druhého, co nechce říci. O těchto problémech však často hovoříme, aby takové situace nevznikaly a každý sám byl ochoten říci pravdu.

Úvaha pro schůzku

Asi jste se s podobnou situací setkali. Pedagog si ve škole vynucoval od žáků přiznání k určitému poklesku, který se stal ve třídě, ale viník se sám nepřiznal. Učitel pak nutil jednotlivé žáky, aby ho vyzradili. Všichni ze solidarity lhali, že nevědí, kdo to byl. Když jedna spolužačka řekla, že viníka sice zná, ale nemůže ho ze solidarity vyzradit, a pokud on se nepřizná, že je ochotna nést následky za spoluvinu, i když se činu vůbec nezúčastnila, nastala následující situace: (Pokuste se domyslet, jak to pokračovalo.)

Jak by ses zachoval jako pedagog, jako viník, jako spolužák, jako ta spolužačka?

Ke cvičení pravdy velmi dobře pomáhají hry, které nemají kontrolovatelná pravidla a které se hrají na principu čestnosti. Vždy před začátkem hry to neopomeňte zdůraznit a na závěr hry opět.

Jak si poradit s těmi členy, kteří mají sklon k vymýšlení, aniž by chtěli druhému ublížit, mají prostě jen „bujnou fantazii“ (pseudologia fantastica nebo konfabulace)? Mají se upozornit, aby nepřeháněli, a usměrňovat tak, aby byli schopni rozlišovat skutečnost?

Udělejte si seznam her, které vychovávají k pravdomluvnosti, ale i těch, kde je možno používat lži (např. oblíbená hra na vraha). Jak působí výchovně? Mohou mít i pozitivní vliv? Udělejte si u takových her jakýsi morálně-psychologický rozbor.

Velmi dobrá hra je také předávání zprávy. Sdělíte někomu nějaké údaje a ten je předá ústně dalšímu a tak to pokračuje, až poslední запиše, co se dozvěděl. Pak porovnáme první informaci s tou poslední.

Námět pro schůzku

Udělejte si pořádek a jasno v pojmech:

*Pravda, sen, halucinace, legrace, anekdota, apríl, konfabulace, fantazie, román
Nepravda – nevědomá, vědomá, zlomyslná, útočná, záhudná, zbožná lež, vymýšlení,
polopravda, zveličování, pseudologia fantastica*

Pokuste se vytvořit definice těchto pojmů a zařadit je do problému prvního zákona o pravdomluvnosti z mravního hlediska.

Zkuste uvažovat o původu lži z hlediska biologického. Je dobře známo, že mnoho živočichů, zvláště hmyzu, vypadá jako živočichové nebezpeční, např. mají jedovaté orgány nebo v různých situacích zvětší svůj objem nafouknutím nebo rozevřením kožních laloků, aby působili jako silnější a mocnější. Mnoho ptačích matek, např. koroptve (dnes již bohužel téměř vyhubené) předstírají, že mají zraněné křídlo a odvádějí nepřítele od hnízda. Poskakováním po zemi směrem od mláďat nabízejí sebe za snadnou kořist, a když jsou dost daleko, náhle bez obtíží odletí. Bratr Kohák vyprávěl, že viděl kojota, který šel jako opilý a upoutával pozornost zemních veverek, které ho se zájmem pozorovaly. Kojotí samice se naopak opatrně plížila v záloze a poměrně snadno mohla veverky lovit.

Jak se dělá definice?

Pro pojem, který chceme definovat, najdeme nejbližší nadřazený pojem vyššího řádu, nebo možno také říci nadřazený rod, a vytkneme podstatný druhový rozdíl.

Příklad: trojúhelník, čtverec, obdélník, kosočtverec, osmiúhelník jsou pojmy stejného druhu. Nadřazený pojem vyššího řádu (rodu) je mnohoúhelník, útvary se liší počtem úhlů.

Nůž, kleště, pila, dláto, pilník jsou pojmy stejného druhu, pro něž pojmem vyššího řádu je nástroj. Jednotlivé nástroje se liší svými funkcemi, diferencuje je práce, pro niž jsou určeny.

Česká republika, Slovensko, Maďarsko, Rakousko, Švýcarsko (nemají spojení s mořem) jsou pojmy stejného řádu a jim nadřazený pojem vyššího řádu je stát ve střední Evropě.

Podstatný druhový rozdíl znamená, že nebudeme vyjmenovávat všechny podrobnosti, jimiž je druhový rozdíl určen. Tedy: čtverec je mnohoúhelník, který má čtyři pravé úhly tvořené čtyřmi stejně dlouhými stranami. Dále již nastanou problémy. Nůž je nástroj, jehož druhový rozdíl je řezání, ale řezání je i vlastnost pily. Je na nás, jestli přijmeme pro nůž také funkci bodání jako nadřazený druhový znak, který přísluší spíše dýce. Nadřazený pojem dýce je spíše bodná zbraň. Pila jenom řeže a řeže pomocí zubů, které nůž nemá.

Česká republika je země ve střední Evropě obývaná Čechy, ale také Moravany a Slezany. Žijí zde i menšiny, které nejsou asi podstatným druhovým rozdílem, např. Romové jsou téměř ve všech ostatních zemích. Nějak se rozhodněte.

Nejnázve se dělají definice v matematice a fyzice, jakmile je něco více spjato s lidskou činností, pojmy se tvoří hůře.

Důležité je co nejpřesněji určit rozsah a obsah pojmu. Rozsah je množství jevů, které se na pojem vztahují, obsah je soubor podstatných znaků pojmu.

Vzájemný vztah rozsahu a obsahu pojmu je nepřímou úměrný. Čím větší je obsah, tím menší je rozsah a obráceně.

Nůž je široký pojem, pod který spadají všechny nože, má tedy široký rozsah, ale úzký obsah, poněvadž podstatným znakem je pouze řezání a krájení (a možná bodání).

Můj nůž – rozsah se zužuje na jeden konkrétní pojem, ale obsah se rozšiřuje. Je to kapsní nůž, má červenou střenku se skautskou lilí, ale nyní nastává problém: on má také pilník, šroubovák, děrovač na kůži a otvírač konzerv, co tedy s tím?

Pojmy mohou být ve vzájemném vztahu

- **Rovnomocném** – dva pojmy se zcela překrývají, mají stejný rozsah i obsah. Např. vodík – prvek s atomovým číslem 1, nůž – nástroj na řezání a krájení.
- **Souřadném** – mají společný rod, ale rozsahy i obsahy pojmů se vylučují. Např. trojúhelník – čtverec = mnohoúhelník, žito – pšenice = obilí, hoblík – dláto = nástroje, zlato – stříbro = kov.
- **Podřadném** (nebo též **podřízeném**) – část rozsahu pojmu překrývá pojem druhý. Mají různý rod a tím i různé rozsahy a obsahy. Např. nástroje – dláto, kameny – mramor, Slovani – Češi.

- **Zkříženém** – mají rod přibližně stejného řádu a rozsahy i obsahy se částečně překrývají. Např. domy – budovy, kameny – nerosty, obce – sídliště.
- **Protilehlém** (nebo též opačném) – obsahem se vylučují, ale nevyčerpávají rozsah rodu, který mají společný. Např. blízký – vzdálený, černý – bílý, dlouhý – krátký.
- **Protikladném** – obsahem se vylučují a vyčerpávají zcela rozsah svého rodu. Např. možný – nemožný, černý – nečerný, kovový – nekovový.
- **Relevantním** – Kde šedivá začíná být bílá nebo černá? Kde zrnka písku začínají být hromadou? Z takových pojmů vznikla dialektika.

Takové třídění pojmů patří do klasické logiky a je výborným cvičením myšlení, když uvažujeme o pravdě, abychom se dovedli správně vyjadřovat.

Námět pro schůzku

Vyberte co nejvíce pojmů různého druhu i rodu a v různém vztahu a napište je na kartičky, které rozmnožíte xeroxem tolikrát, kolik je hráčů. Kdo sestaví dříve určitý soubor? Kdo sestaví více souborů z určitého množství pojmů?

Velmi záleží na tom, jak hru dobře připravíte, i když už samotná příprava je zároveň zajímavou hrou. Před vámi je hromada karet. Začínáte se v nich přehrabovat a sestavovat o závod soubory. Někdy se neshodnete v názoru na zařazení nebo chápání pojmů a hráč pak musí zařazení pojmu obhajovat. Zpočátku je nejlépe použít pokud možno přesné pojmy z matematiky nebo fyziky. Ale velmi zajímavé situace nastanou u pojmů abstraktních z oblasti etiky nebo i sémantiky, podle toho jak rozumíme významům některých slov, které k sobě přiřadíme či které vyloučíme a pod.

Zahrajte si na definování pojmů. Definice dělají družiny a pak je obhajují.

Definice nesmí být široká, tedy taková, která nevyčerpává všechny podstatné znaky, takže se pod danou definici vejde více pojmů. Např. již uvedený nůž je nástroj na řezání (což je rovněž pila). Neměla by být ani úzká, která nevyčerpává všechny podstatné znaky, jež k ní patří. Např. nůž je nástroj na krájení masa. Nesprávná je definice kruhem, v níž definujeme pojmem stejného druhu. Např. přátelství je takový vztah mezi lidmi, který je přátelský. Dobrá není ani definice pomocí výčtu záporných vlastností – když řekneme, co pojem určitě není. Např. šedivý není ani černý, ani bílý. Někdy je místo definice výstižnější popis nebo přirovnání, poněvadž mnoho pojmů je velmi těžké definovat, nechci-li říci přímo nemožné.

(Mistrem ve vytváření definic je bratr Jan Fousek-Dag, který nás proháněl v této činnosti na jednom roverském setkání ve starém mlýně v Neratově v Orlických horách o Vánocích 1948.)

PRAVDA JE PŘEDEVŠÍM HODNOTA MRAVNÍ, ALE NAUČTE SE DĚJE, KTERÉ SE K PRAVDĚ VZTAHUJÍ, POPISOVAT A SLOVEM SE O NICH VĚCNĚ, VÝSTIŽNĚ A ZAJÍMAVĚ VYJADŘOVAT.

Brána do každodenního života

- Být pravdomluvný, ale současně umět pravdu stručně a výstižně sdělit. Rozvláčnost a těžkopádnost ve vyjadřování jsou na překážku uplatnění pravdomluvnosti. Nezapomínejte, že každá pravda má i svůj obsah a formu.
- Jsou lidé, kteří dovedou říci i velmi nepříjemné pravdy tak, že nebolí, že jsou snesitelné. Jsou jiní, kteří z každé byt' i pravdivé maličkosti učiní trpkost a zdroj spíše hořkosti než otevření brány pravdy. Prvému se dá do jisté míry naučit a druhého zbavit.
- Pravda má svou stránku mravní a formální. Mravní je vnitřní prožívání pravdy, ale i formální vnější projev je důležitý. Jde často o dobré chápání a definování pojmů.
- Do našeho jazyka nyní vstoupil pojem asertivní chování (as-cer-tain = with certainty, latinsky certus = jistý), má to mnoho společného s přirozeným uplatňováním společenské pravdivosti v běžném životě. Předpokládá se určitá občanská statečnost. Nebýt líný říci pravdu.
- Někdy hovoříme o pravdě s velkým P a myslíme tím pravdu nezávislou na lidském myšlení – tedy de facto Boha, poněvadž slovo Bůh někteří lidé nechtějí vyslovovat.

Udělejte si kartotéku citací nebo výroků o pravdě, které můžete na schůzkách občas analyzovat, zjišťovat, jak se shodují s naším zákonem, a tím i s vašimi představami o pravdě.

Např. Jiří Syllaba: *Mé vzpomínky na T. G. Masaryka*, nakl. MAXDORF 1997, (prof. MUDr. Syllaba byl jedním ze zakladatelů skautského hnutí u nás):

str. 51: „16. února rozmlouvala Alice Masaryková s mým otcem a soudila, že by Rašín měl promluvit k národu, aby jeho utrpení (po průstřelu míchy) nevyznělo nadarmo. Otec souhlasil a šetrně při jedné z lékařských vizit u Rašína ho k tomu pobídl. Uskutečnilo se to i za účasti prof. Rudolfa Jedličky. Členové ‚Pětky‘ (Bechyně, Stříbrný, Šrámek) vyčkávali v předpokojí. Otec k Rašínovi: ‚Celý národ by rád od vás slyšel několik slov.‘ Rašín po chvíli: ‚*Všichni zodpovídáme za osud vlasti. Musíme držet dohromady, nebudeme-li, republiku ztratíme. Politika je hrozná zodpovědnost, politik musí mluvit pravdu, bezohlednou. Někdy je třeba ji zamlčet, když ji národ nesnese, vyčkat pravý okamžik, ale pak ji říci bezohledně a to hned, hned. Nedovedeme-li mluvit pravdu sami sobě i jiným bezohledně, jistě ztratíme samostatnost... Věřím, že nás bude více takových, jsem optimista.*‘ Brzy na to Rašín zemřel.“

ŘÍJEN

Podzimní barvy vrcholí

Chodili jsme do Divoké Šárky inspirováni textem Podzimní barvy, jak je popsal Henry David Thoreau v Toulkách přírodou v Šarlatovém dubu, který jsme si vždy znovu přečetli, a navštěvovali podobný dub slovenský, který dovede vytvořit stejně kouzelnou atmosféru.

*Listy červeného dubu mají na podzim krásnou oranžovou barvu.
Uprostřed planá jabloň*

Horolezectví

Se Šárkou mám také spojené cvičné skály, na kterých jsme se učili za klidných teplých podzimních odpolední základy horolezectví. Předával nám je bratr Had-Jan Kamenický a později bratr Bořek Beneš. Horolezectví je náročný sport a vyžaduje bezpodmínečnou kázeň. Zároveň vytváří vědomí vzájemné odpovědnosti. Nedovoďte však roverům riskovat a lézt bez dobrého jistění. U této činnosti potřebuje roverský kmen skutečně zkušeného horolezeckého vůdce. Určitě však brzy zjistíte, jak je tento sport nádherný a že pěstuje velmi cenné fyzické a morální hodnoty.

Kyselé zelí

Je to skvost mezi potravinami. Nakládáme si ho na podzim na naší krkonošské chalupě, v době, kdy je nejlevnější, ale včas, aby stačilo vykvasit, než přijdou mrazy. V zimě na lyžařských zájezdech je pak neobyčejně osvěžující. Nejspíš víte, že bez soudků kyselého zelí by se neuskutečnily žádné zámořské plavby a objevy, protože kvašené zelí je bohaté na vitamín C, a tak chránilo námořníky před kurdějemi. Může se požívat syrové, dobře se tráví, poněvadž ho k tomu uzpůsobuje fermentační proces. Je základem salátů a nejlepším příkrmem k masům. Francouzská kuchyně má slavné choucroute (šukru), což je vlastně Sauer Kraut (německy kyselé zelí) s různými uzeninami. U nás je zelí proslaveno jako příloha k vepřovému a knedlíkům a dále jako základ zelné polévky. Stalo se, že bratr Radek Žák chodil v padesátých letech z krkonošské chalupy na Beníškách tajně přes Kotelní jámy do Polska za svou dívkou. Tenkrát to bylo hodně riskantní, ten, koho polští pohraničníci chytli, musel jít stavět válkou rozbořenou Varšavu. V Polsku chtěli Radkovi udělat radost a uvařit mu opravdu české jídlo a sehnali recept na vepřovou, knedlíky a zelí. Použili však recept na knedlíky švestkové, které jsou také českým národním jídlem. Přesto si Radek pochvaloval, že to bylo velmi dobré.

Nakládání zelí, vše potřebné, jen přinést ještě zelí a dlouhý nůž

Máme v horské klubovně starý dřevěný soudek a pěkně vyřezávanou palici z jasanového dřeva na „štosování“ zelí. Palice se dělá tak, že do špalku tvrdého dřeva vyvrtáte širokým vrtákem díru asi deset centimetrů hlubokou. Připravíte

hladkou násadu přesně na díru a dole naříznete jako topůrko na sekyru. Nasadíte klínek a narážíte násadu do díry. Ta se sama klínkem upevní, poněvadž se o dno díry narazí do násady. Před nakládáním zelí se musí soudek vymýt horkou vodou a nechat přes noc plný vody. Trochu teče, ale ráno je zatažený. Nemáte-li kruhadlo, můžete zelí krájet jemně na nudličky velkým nožem. Pak nasypete vrstvu zelí, na ni hrstku soli, trochu kmínu a tlučete. Rozdrcené buňky uvolňují voňavou šťávu. Tak se pokračuje vrstva za vrstvou, až je soudek plný. Navrch se položí čisté plátno, přes které se umístí dvě polokruhovitá prkénka a zatíží dobře umytými kameny, aby bylo všechno zelí zalité zelnou šťávou. Když za několik týdnů přijedeme dělat dřevo na zimu, odstraníme zkvašenou pěnu z povrchu zelí a pod ní nalezneme lahodný zdravý pokrm.

Brigáda na dřevo

Většinou se koná koncem října nebo kolem Dušiček, kdy je nějaký ten den volna navíc. Naše chalupa je v nadmořské výšce asi 900 m ve svažitém terénu. Někdy máme štěstí na nádherné počasí s modrou oblohou, rudými jeřabinami a dalekými obzory, jindy je deštivo a mlha, a někdy už dokonce chumelí. Bývá to jedna z nejkrásnějších roverských prací. Každoročně potřebujeme připravit velké zásoby dřeva, abychom mohli topit ve všech obytných prostorách včetně sauny, která za mrazivých zimních večerů spotřebuje dost dřeva. Chtě nechtě jdeme s pokrokem a kácíme teď motorovou pilou.

Přesto nostalgicky vzpomínáme na časy, kdy jsme brousili pily obloukovky a velkou kaprovku, která věčně zlobila. Brousit pily se nikomu nechtělo, ale nebylo zbytí, tupé náradí je nejen nevykonné, ale hlavně nebezpečné. Vybírat stromy v lese musíme s citem, a tak kácíme jen stromy potlačené, poškozené, s polámanými vrcholy a především soušky. Ve všech našich příručkách najdeme, jak se má strom kácet, jak se určí směr jeho pádu a že je při kácení nutné dbát nejvyšší opatrnosti. To je bezesporu všechno pravda, ale potíže nastanou, když to nevyjde a strom se zasekne nebo sevře pilu, nebo dostane „falš“, kácí se ve svahu a je navíc kluzko, nebo dokonce už leží sníž. Také snášení dřeva do chalupy je těžká práce. Nosí se na ramenu až několik set metrů. Celé kmeny odnáší několik nosičů seřazených od nejmenšího k největšímu, aby na všechny vyšla spravedlivá zátěž.

Práce se sekerou

Vyzkoušejte si porazit strom bobrováním. K tomu je nutná dobrá kanadská sekera ušlechtilých tvarů s pěkně tvarovaným topůrkem, které může být štíhlé. Práce s takovým nástrojem je potěšením. Důležité je při sekání nepáčit a odsekávat kmen zešikma. Na štípání bude nutné topůrko mohutnější. Vypadá velmi bojarsky, když se štípou velké špalky tak, že se ostří do dřeva zasekne a pak se čelem sekery mlátí o špalek,

Ten muž je velký nepřítel topůrek. Takový špalek raději štípat klínem, nebo řezat menší špalky. Vyrobit dobré topůrko trvá 2 až 3 hodiny.

Je ctí rovera, aby si topůrko vyrobil sám

Na výrobu topůrek potřebujeme pomůcku zvanou „dědek“, která by měla být v každé větší klubovně

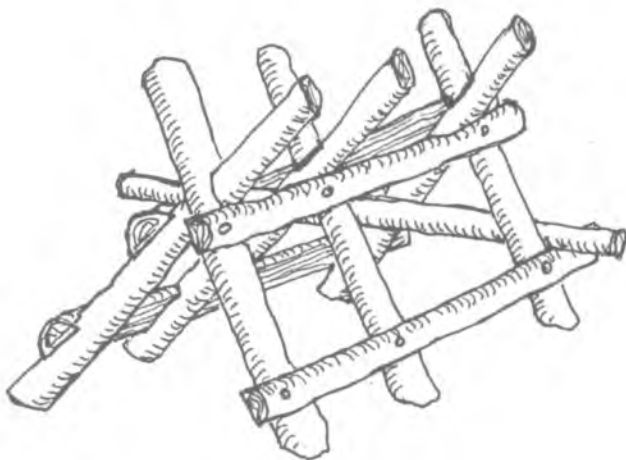
jak je uvedeno na obrázku. Budete tak ale stále lámat topůrka. Dělejte raději menší špalky, které se dají rozštípnout přímo ostřím, a pokud to nejde, používejte klíny. Do železného klínu se tluče kladivem respektive železnou palicí s krátkou širokou rukojetí. Dlouhá rukojeť při každém úderu pálí ve dlaních. Nikdy netlučeme do sekery, jako by to byl klín, a sekerou do klínu, jako by to byla palice. Za starých časů se na štípání špalků používalo klínů z javoru kleny a velké dřevěné palice.

Broušení sekery

Na chalupě není elektřina a tedy ani elektrická bruska. K dispozici máme starý velký pískovcový brus ještě po původních majitelích. Točí se pomalu a nehrozí tedy, že se ostří přehřeje.

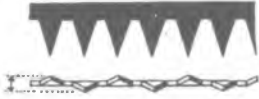
Řezání dřeva

K řezání dřeva nám slouží koza. Bratr Áček Řehák jednou navrhl kozu o šesti nohách, tedy spíše kudlanku než kozu. Ohromně se hodila na rozřezání takového toho neřešitelného konce polena. Koza musí být přiměřeně vysoká, aby se mohli oba řezající správně do pily opřít. Pokud řeže člověk sám, pak potřebuje kozu nízkou, aby na dřevo mohl šlápnout a do pily dát sílu. Kdykoliv pracujete se dřevem, snažte se, aby bylo dobře připevněné. K tomu vám může krom kozy posloužit ještě hoblice řečená „ponk“ (německy Bank – lavice) a další jednoduché a moudré pomůcky, jako je „dědek“ na topůrka nebo loukotě, klínovací lavička nebo řemen jako potěh při ševcování. Francouzští skauti používají zařízení nazývané těžko přeložitelným slovem froissart, něco jako „hmoždídlo“. Je to snad prý jejich skautský objev. Vyřezávat můžeme také přímo z kmene, který je těžký a v koze ho drží jeho vlastní váha. Po dohotovení vyřezaný předmět od kmene odřízneme.

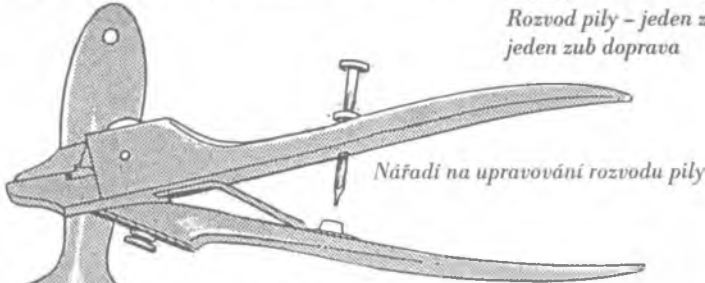

Na tvrdé dřevo užší rozvod

Na měkké dřevo větší rozvod

Rozvod pily – jeden zub doleva, jeden zub doprava

Nářadí na upravování rozvodu pily

V nouzi stačí i obyčejný šroubovák

Zuby hoblovací nesmějí být vyšší než řezací a musí se občas srovnat

Zuby hoblovací

Zuby řezací

Chráníč ostří

Upevnění listu pro broušení

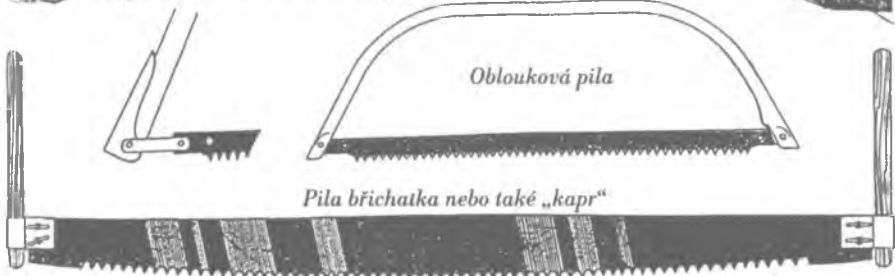
Zuby hoblovací

Zuby řezací

Vypínací mechanismus listu pily

Oblouková pila

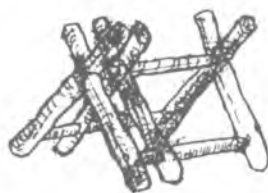
Pila břichačka nebo také „kapr“

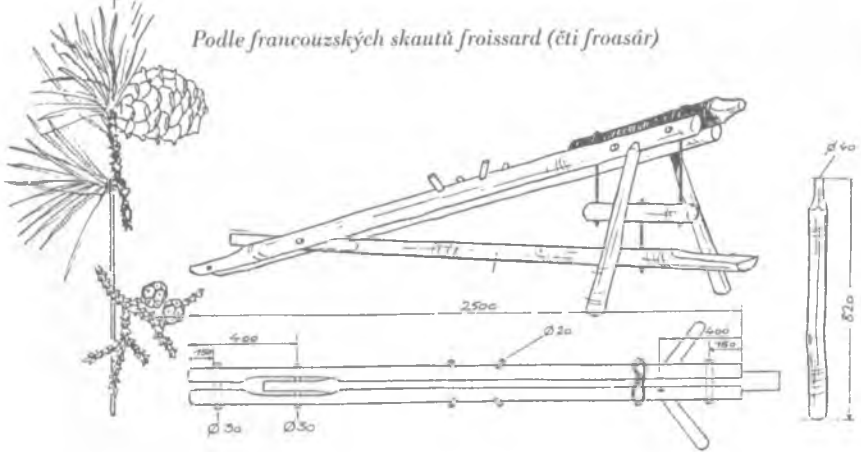
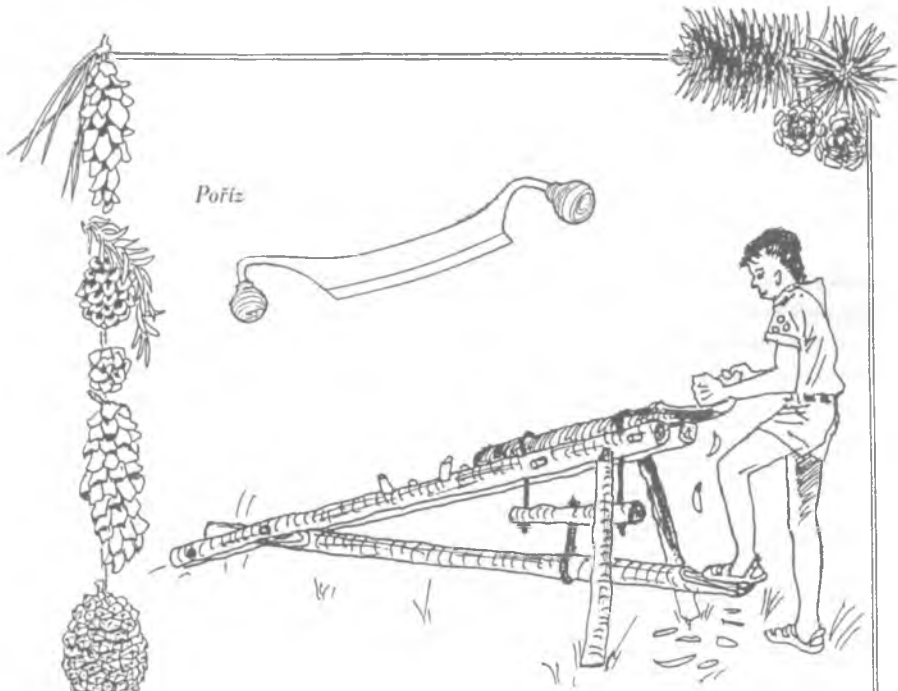

Kůza malá pro jednoho muže

Čím lépe je upevněno zpracovávané dřevo, tím méně je zranění

Kůza velká pro dva muže - kudlanka

Z dávné doby, kdy se ještě používala jen pila a sekera, pochází tento zálesácký voice-band (to znamená, že text současně recituje několik skupin, aby došlo k co největšímu zvukomalebnému efektu, což se dokonce někdy i podaří):

„třísky dříví“ napodobují zvuk pily a recitují se současně s textem jako zvuková clona

*Sekera zvoní pila skřípá
třísky dříví třísky dříví
Smůla voní strom jen vzdychá
třísky dříví třísky dříví
Konec se blíží, konec se blíží, konec se blíží
třísky dříví třísky dříví třísky dříví
Léta přešla jak mraky letí,
vichřice - horko - sníh a mrazy - přešlo století
Smutně se chvěje, snad něco tuší, má tupý pocit
něco se ruší, má tupý pocit
něco se děje, něco se ruší
zle je zle je zle je ztrácí duši.*

*Po léta stál jak píšťala z varhan,
ve velkém sále o tisíci sloupech
v hlubokém spánku - v bezesné noci.*

ŽUCH !!!

*V korunách stromů je vidět nebe.
Modré nebe ----- vysoko plují oblaky
překvapen hledíš velkým otvorem na volnou oblohu.*

Maďal – koňský kaštan koncem října

2. Zákon

Být věrný a oddaný

Co tě napadne při slově věrný? Jaký je věrný člověk? Především se mu dá věřit, že nezklame. A oddaný? Že ze sebe druhému bližnímu nebo celému společenství lidí cosi hodnotného dává, že je k dispozici, že se na něho mohou spolehnout.

Člověk je snadno věrný a oddaný, ve vztahu k někomu, kdo je nám příjemný, milý a sympatický, nebo k něčemu, co nám dělá radost. Věrnost a oddanost se však teprve ukáže nejlépe v čase, kdy sympatie ochladnou, nebo se dokonce změní v pocity nepřijemné a my máme problémy dostát svým závazkům a slibům, na nichž je naše věrnost a oddanost vybudována.

Věrnost a oddanost se nejčastěji v našem jazyce spojuje s věrností a oddaností k vlasti, v životě rodinném s věrností manželskou a v životě společenském s věrností a oddaností k přátelům. V prvých dvou případech prodělávají v současné době obě hodnoty velkou zkoušku a měli bychom o nich přemýšlet a objasňovat si je.

Poněkud se nám rozplývá pojem vlasti. Souvisí to s vývojem společenských vztahů na celém světě, který většinou nazýváme globalizací. Myslíme tím to, že se celý náš glóbus neboli zeměkoule stává jaksí jednou všelidskou vlastí, která vzniká díky technickému pokroku, rychlosti a dostupnosti dopravních prostředků, díky předávání okamžitých informací z celého světa prostřednictvím televize, rádia a tisku. Globalizace je jev ještě nedávno nepředpokládaný, který nás téměř zaskočil. V našem mládí jsme slibovali „Milovati vlast svou republiku Československou a sloužiti jí věrně v každé době“, ale tato republika už několik let neexistuje, a přesto ve většině lidí zůstává zakořeněn kdesi v nitru pocit vlasti, který se nejvíc projevuje steskem ve chvíli, kdy jsme od své vlasti vzdáleni. Pro mnoho lidí, kteří v období komunistické diktatury museli vlast opustit, to znamenalo přímo duševní trýzeň. Noc co noc se jim zdály sny, že se vrátili zpět, ale nemohou nalézt svůj dům, své známé, ale také že nemohou pryč ven za hranice. Mnozí z nich jezdili až na bavorskou stranu Šumavy a odtud hleděli do rodné české vlasti a nebylo vzácností, že měli slzy v očích. Řekové, kteří se proslavili svým tuláctvím po všech končinách tehdy známého světa, měli pro pocit touhy po vlasti pojmenování nostalgia, Němci mají výraz Heimweh (čti hajmvé).

Ve starých dobách se vlast obvykle ztotožňovala s rodištěm, místem důvěrně známým z dětství, kde jsme prožili část života, na kterou si ani nepamatujeme, ale která nás v našem vztahu k vlasti velmi ovlivnila. Publius Ovidius Naso, slavný římský básník, říká, že jeho otcina je Sulmo, město, kde se narodil. Sulmo mihi patria est. Sulmo jest mou otcínou.

Karel Hynek Mácha píše o vlasti v Máji. A je to snad i nejkrásnější poetická oslava vlasti v celé naší české poezii. Jistě ji znáte, ale čtěte nahlas a zaposlouchejte se do ní:

...a vysoko - v daleké kraje

*bílé obláčky dálným nebem plynou
a smutný vězeň takto mluví k nim:*

*„Vy, jež dalekosáhlým během svým
co ramenem tajemným zemi objímáte,
vy hvězdy rozplynuté, stíny modra nebe,
vy truchlenci, jež rozsmutnivše sebe,
v tiché se slzy celí rozplýváte,
vás já jsem posly volil mezi všemi.*

*Kudy plynete u dlouhém dálném běhu,
vás já jsem posly volil mezi všemi
i tam, kde svého naleznete břehu,
tam na své pouti pozdravujte zemi.
Ach zemi krásnou, zemi milovanou,
kolébku mou i hrob můj, matku mou,
vlast jedinou i v dědictví mi danou,
šírou tu zemi, zemi jedinou!...*

Vilém, strašný lesů pán, před popravou pozdravuje po obláčcích svou vlast, ale to není nějaká vzdálená země, nýbrž nedaleké okolí Máchova jezera, kraj, kde se loupežník narodil a kde bude nyní popraven. Nicméně je to řečeno krásným jazykem, zvlášť když uvážíte, že Máj Mácha napsal v roce 1836, kdy se jazyk český sotva probíral ze staleté agónie.

Tak hovoří o své otčině i básník z mé rodné obce Šimon Lomnický z Budče, když v dedikaci „Pejcha života aneb pobožná knížka proti všelijaké nádhernosti a pejše panu Matěji Dekárovi z Rozenétu“ píše: „Jedno, že jsme spolu v jedné vlasti, Lomnici Rožmberské, rození a nemůžeme mezi sebou nežli láskou býti spojeni.“

Vlast nebo otčina byly vždy spojovány s místem, ke kterému člověk nejvíce přilnul, a tím bývá rodné město a rodný kraj. Vlast je jakási umocněná a rozhojněná matka, která mne vlastní a já vlastním ji.

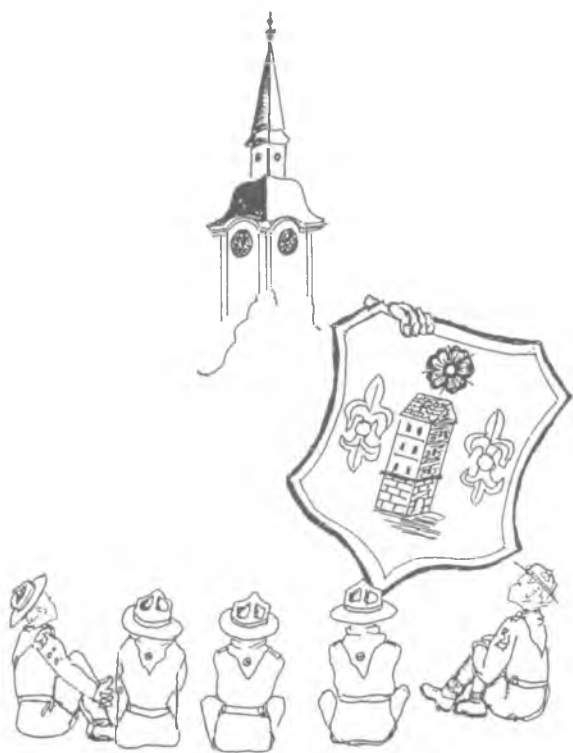
Je ženského rodu, i když jí po otci říkáme otčina nebo latinsky patria, nebo francouzsky patrie. Angličané ji nazývají zemí matky, mother land, snad jen Němci mají otčinu, Vaterland, středního rodu. Rusové ji nazývají rodina.

Zkuste se zamyslet nad tím, co vnímáte a cítíte při slově vlast. Je to pro vás důležité, nebo vám už pojem vlasti připadá staromódní, patřící minulosti? Bezesporu vlast, jak ji vytvořil romantismus minulého století, svoji naléhavost ztratila. Tehdy bylo ctí oslovovat známé nacionálně smýšlející spoluobčany „vlastence“ nebo „vlastenko“, ale dnes by to působilo směšně. Ještě naše generace si psala navzájem do památníků vlastenecká přání a za generace našich dědečků a babiček byla zcela běžná vlastenecká provolání jako „Tělo tuž, vlasti služ!“ Přehnané vlastenectví se pak ale zkompromitovalo, především jako naciona-

listické myšlení, které zdůrazňovalo za každou cenu přednosti vlastního národa, a ve své nejhorší podobě – v nacistické ideologii – se projevilo naprostou netolerancí k národům druhým a nakonec rasovou nesnášenlivostí vedoucí ke druhé světové válce. Proti takovému pojetí lze postavit oportunistické definování vlasti jako místa, kde se mi daří dobře – ubi bene, ibi patria (kde je dobře, tam je vlast). Takové bylo údajně stanovisko Římanů, ale až na sklonku slavné říše, kdy vlastenecké cítění bylo již podlomeno. V počátcích Římské republiky bylo naopak vlastenectví v Římě velmi vypjaté a silně pociťované.

Napsal jsem si kdysi do skautského deníku: „Když přemýšlím o pocitu vlasti, jak ve mně vznikl a jak ve mně žije, vidím především rodný dům, rodiče, bratra, spolužáky, známé, obrazy a ilustrace z našich dějin, obrazy z dětství, v nichž na chodbě obecné školy visel poněkud naivní obraz Masaryka tak trochu jako rytíře. Po jeho boku legionáři bojují s dvojhavým drakem, což byla stylizovaná rakouská orlice a v pozadí byly Hradčany. Tenkrát se mi to moc líbilo.

Sedím na hrázi v Dubovech u nás doma a dívám se po krajině. Na jihu je daleký obzor lemovaný modravým věncem Novohradských hor. Jejich křivku znám z paměti a mnohokrát jsem si ji kreslil do skautského zápisníku. Na východ se za sebou řadí zubaté obrysy lesů od Černičného, za ním Kolenecký revír zvedá se mírně až k obzoru, kde svítí do kraje bílá věžička novosedského kostela. Na západě se lesknou zrcadla rybníků Dubovců, Tisého, Kolářova, Dvořiště a potom zase lesy a lesy až k lišovskému návrší, které odděluje třeboňskou pánev od budějovické. Za mnou na severu leží Lomnice a nad ní tři věže, sv. Jana, sv. Václava a věž renesanční radnice s helmici-piglhaubnou a přísným pohledem dvou očí radničních hodin. V poslední době přibyla stříbrná koule vodojemu. Pak dál k Veselí se táhnou širé roviny polí, lesů, luk, protkané opět rybníky a rybníky a kdesi v dáli tak trochu vpravo vévodí kraj jako dávný pán rozvaliny hradu Choustník.“

Matka radnice z Lomnice vypráví svým skautům

Na závěr své přednášky říká: „Dostávám se konečně k tomu, co se týká asi nejméně ve stejné míře mých spoluobčanů i vás, kteří mi tu dopříváte sluchu: jednou z cest, jak čelit v dnešním světě – obepínaném jednou globální, v podstatě materialistickou a do značné míry sebe ohrožující civilizací – všem stupňujícím se nebezpečím, je systematická tvorba celosvětové občanské společnosti. Stát by se totiž podle mého mínění měl v bytostném zájmu rychle se zvětšujícího lidstva v příštím století velmi zřetelně proměňovat z mystického ztělesnění nacionálních ambicí a objektu kultu v pokud možno civilní správní jednotku a měl by si zvyknout na nutnost přenášet mnohé své funkce jak směrem nahoru, k nadnárodním a světovým, tedy vlastně občanským, společenstvím a organizacím.

Nejsem samozřejmě proti vlastenectví. Svou vlast bychom měli mít rádi přinejmenším tak, jako máme rádi svou rodinu, svou obec či město, své povolání, a jako máme rádi i planetu, na níž je nám dáno žít a na níž se ocitá i naše vlast. Jsem pouze proti nacionalismu, tomuto slepému povyšování příslušnosti k národu nad všechno ostatní.

Nejsem samozřejmě také proti žádnému náboženství, žádné kultuře, žádné specifické civilizační tradici. Jsem pouze proti všem typům fanatismu či fundamentalismu, které nejsou opět ničím jiným než jen slepým povyšováním jedné roviny lidské identity nad všechny roviny ostatní.

A zdá se mi, že nejotevřenějším uspořádáním, takovým, které nejlépe umožňuje všem způsobům lidské sebeidentifikace, aby se rozvíjely vedle sebe, je právě uspořádání občanské. To znamená uspořádání, které je založeno na důvěře v občana a respektu k němu.“

Seznamte se s historií svého města, okolí a kraje

(a budete si ho více vážit)

Využijte historie k dějovým skautským hrám s legendou:

Např. Vítkovci na jihu Čech měli velkou moc a Václav IV. jim na zlost povýšil Lomnici, mé rodiště, na město, ale udály se tam pak všelijaké věci pro rovery jako dělané. Město mělo kamenný hrad a hradby, přestože v okolí byly jen bažiny a kámen se sháněl velice obtížně, neboť k jeho lámání se v té době ještě nepoužíval střelný prach, ale mráz a bobtnající namočené dřevo. Zkuste si touto technikou kámen nalámat. Odkud se v okolí Lomnice asi bral? Mateční hornina, žula, se tam dostává až k povrchu, ale jinak byly okolo jen nekonečné mokřady a močály, poněvadž žádný větší rybník v té době ještě nebyl postaven.

- O mládí Jana Žižky z Trocnova, o jeho věku roverském, téměř nic nevíme, ale to, co je jisté, se vztahuje k městu a hradu Lomnici. S Rožmberky hrál bojovky, ale doopravdy. Jeden z třeboňských skautských náčelníků a můj letitý přítel Dr. Adolf Kalný, archivář třeboňského archivu, nám dal s úctou nahlédnout do Popravčí knihy pánů z Rožmberka, v níž je zápis, jenž učinil Matěj Vůdce na mučení začátkem července 1409.

- „Že on Matěj, Kolúch, Žižka, Jiřink a Vítek pod kleteckým mostem u Lomnice v třetím mlýně, jakož leží nad brodem, přesenzto k Valu jedú, mievali jsú a jmievají stav.“ Má na mysli Maděrú mlýn, který stál za mého mládí na nádherném meandru Lužnice, se starým splavem, kde byl slup a stále šumící řeka. Stačilo přivřít oči a popustit uzdu fantazii a už jste slyšeli dusot koní a na nich, skloněni nad hřívami, aby si nesrazili hlavy o nízkorostoucí větve starých dubů, pět divokých jezdců, a ten jeden s vyfatým levým okem, budoucí nejslavnější vojevůdce. Jedou na lup na rožmberské zboží. Lužnice je teď v těch místech strašně zmrzačena regulací. Nádhernou řeku napříč přes všechny meandry vybagrovali, starý splav byl zničen a místo něj postavili proti proudu jez železný. Na březích teď rostou jen nekonečné porosty kopřiv. Za studentských let jsme tam s Jardou Švecem-Mangem snili o budoucím skautingu a o tom, jak ho rozběhneme, hned jak válka skončí.

- „Že Žižka jmievá stav u Burdy v Kleci, že Oldřich rychtář z Lomnice chce tu hrad panu Alšíkovi Bítovskému zraditi a k tomu by měl pomocníky mieti Vítka, Žižku, a Kolúcha.“ Lomnický rychtář Oldřich se skutečně asi přičinil. Lomnice posléze Alšíkovi z Bítova patřila a on pak spolu se svými bratry a se slavným válečníkem Janem Sokolem z Lamberka a Suchým čertem-Hynkem z Kunštátu podnikal z Moravy výpady na panství pana Jindřicha z Rožmberka. V Lomnici za pevnými hradbami bylo útulno a veselo, bylo možno si tam odpočinout, kone vyměnit a dobře se najíst a napít. Než akce začala, dalo se v některé hospodě na rynku sejit s kamarády a naopak, když bylo třeba, za hradby se utéct.

Nádherná Lužnice pod Maděrú mlýnem před regulací

- Vždyť česká panská jednota proti králi Václavovi kula pikle, dokonce ho i dvakrát pokořila zjetím a vedl ji právě Jindřich z Rožmberka, tak že to byla vlastně sladká pomsta za krále.
- „Čeněk pravil, že Matěj Vůdce, Kolúch, Žižka chtěli jsú Nový Hrad zlesti, že Ondřej Hajcluov syn z Brané, Mikoláš purkrabí z Lomnice, Hanušek a bratr jeho,

a on Matěj, tu jsou dělali žebříky chtěie Třeboň sléztí panu Alšíkovi.“ - Tedy pan Alšík měl vykutáleného purkrabího na lomnickém hradě, kde se dělaly žebříky na přezení třeboňských hradeb, které v té době nebyly příliš vysoké, a podobně se chtěli zmocnit Nových Hradů, rovněž v té době majetku pana Oldřicha. S těmi žebříky se však asi dala zvládnout jen Třeboň, je to deset kilometrů, to se dá v noci přeběhnout a žebříky na ramenech přenést. Několik zbojníků k tomu stačilo. Do Nových Hradů je to ale téměř čtyřicet kilometrů, to by za noc nestihli. Museli by jít i za dne nebo se někde skrývat v lese, tam by je však mohl někdo nepovoláný spatřit.

- „Že on Matěj a Nůzka v Lužnici jmievali jsou stav a Ctibor nosil jest jim potřebu tu u Lužnice v les řečený Tisý.“ - Les Tisý byla v té době divoká končina, kde dnes jsou dva rybníky. Tam, kde se říká v Šatlavách, mezi Malým a Velkým Tisým, asi leckdo beze stopy zmizel v močálech a tymencích. V současnosti se tam prostírají hladiny krásných rybníků s proslulou státní ptací rezervací, poněvadž se zjistilo, že zde hnízdí krom jiných vzácných ptáků i volavka červená (*červená zrovna není, ale má poněkud načervenalý krk a hnízdí v rákosí na rozdíl od jinak velmi podobné volavky popelavé*). Na Malém Tisém na Vítmanově ostrově je stará rezervace, v níž hnízdila kolonie kvakošů, ale ti se v posledních letech odstěhovali. V Šatlavách býval velký stoh vysekaného rákosu. A právě na něm za úplňkové teplé červenové noci s čistou oblohou v čase kolem svatého Jana člověk nejlépe pocítil, co je to rodný kraj.

Tak tedy Václav IV. věděl, co činí, když povýšil v r. 1382 Lomnici na město. Osobně do Lomnice přijel a vyměnil ji za zeměpanský hrad Landštejn a město Novou Bystřici, tedy protihodnoty vysoké a velké. Obě tyto nemovitosti svědčí o tom, jaký měla Lomnice politicko-strategický význam. Kolem Lomnice však pak bylo až příliš živo. Bitovští plenili statky páně Rožmberka v takové míře, že král musel zakročit a hrad Lomnice jim byl odňat. Město však zůstalo slavné a král Václav moc dobře věděl, koho má v Jeníkovi z Trocnova. Od r. 1414 nacházíme Žižku ve službách královského dvora, zřejmě jako velitele hradní stráže. S Václavem se nejspíš dobře znali už z doby lomnických dobrodružství.

- Pak přišel srpen 1420, Žižka pochodoval na Písek, Vodňany a Prachatice a cestou z Tábora to vzal přes Lomnici, aby zavzpomínal na mladá léta. Píše se, že Žižka dobyl hradu smlouvou po třech dnech obléhání. Nebylo to žádné dobývání, měl ve městě plno kamarádů a mezi svými vojáky hodně Lomničáků. Pokřikovali na sebe a vystrkovali hlavy přes hradby, ale na hradě byla posádka, v níž převažovali Rožmberáci. K Lomnici dorazili k večeru táborští z Tábora a bolely je nohy, je to čtyřicet kilometrů. Utábořili se v místech starého hřbitova, který tam tenkrát nebyl, ani Zlatá stoka tudy netekla, protože ještě neexistovala. Žižka poslal vyjednavče se vzkazem, ať otevrou brány, že město i hrad potřebuje, protože je vojensky moc důležité. Druhý den se dohadovali, někteří Lomničtí přišli do ležení a říkali, že mají strach, že se jim budou Rožmberští mstít, až Žižka odtáhne. K večeru toho již měl Žižka dost a řekl jim, že když se rychle nerozmyslí, vezme to ráno útokem přes Trmandy, kde je teď sucho a hradby tam skoro žádné nejsou.

Ráno byla brána otevřená a velitelem města i hradu se stal Jan Roháč z Dubé, hauptman na Lompniczi, jak se podepisoval.

- Rok na to oblehl Lomnici Krajíř z Krajku s budějovickými měšťany a s vojáky pana Oldřicha z Rožmberka. Jak se to Žižka dozvěděl, táhl Lomnici na pomoc a skutečně vyvolal v obláhatelích takovou paniku, že utekli, aniž se pustili do boje. Přesto však došlo ke katastrofě. Obláhatelům se podařilo město zapálit. Asi bylo sucho a zapálené smolné střely létající přes hradby se uchytily na nějaké střeše. Město bylo dřevěné a hliněné a hořelo jako věchet slámy.
- Táboři drželi hrad Lomnici až do listopadu 1435. Tedy ještě 18 měsíců po Lipanské bitvě, která se odehrála 30. května 1434. Pak se dohodli s Oldřichem z Rožmberka a se vším všudy odtáhli na hradiště hory Tábor. Oldřich město poplenil a rozbořil. Hradební a hradní kámen s radostí rozebrali zbyvší měšťané a od té doby byly kamenné alespoň stodoly a základy obytných stavení.

„Město ulehlo ke dlouhému spánku a jen stěží sbíralo síly na obnovení čilejšího života. Až se na ně usmál osud a r. 1552 vydalo muže, jehož jméno mezi prvními spisovateli věku svého se zařadilo a on v celé zemi neobyčejné pocty docházel.“ Tak píše o Simonu Lomnickém z Budče Josef Svátek v Časopisu Muzea Království Českého r. 1860. Roku 1619 o něm jezuita Bohuslav Balbín, významný ochránce českého jazyka, napsal: *básník nejvýtečnější, „cui necdum parem habuit Bohemia“, jakého jemu rovného nikdy Čechy neměly.*

Šimon byl v Lomnici pověřen Vilémem z Rožmberka, aby spravoval místní pivovar (byly tam pivovary dokonce dva: jeden v tzv. zámku u Zlaté stoky, aby byl blízko vody na vaření piva, a druhý v radničním sklípku či hospodě, za mého mládí řečené U Budi-lů), pak vedl hospodu v Ševětíně a pak žil v Praze. Šimon Lomnický vytvořil velké dílo, často s mravokárným obsahem, ale měl i smysl pro humor a jeho komedie o „Vzkříšení Páně“ stojí za přečtení. Je to skvělá táboráková scéna a hrála se v předkostelí Lomnického chrámu páně sv. Jana Křtitele i v Ševětíně, v Třeboni a dalších městech. Všude dělala reklamu místnímu pivu. Lidé se výborně bavili, i když měli v době velikonoční truchlit. Ale doba byla taková.

Ze hry se zachovala jen malá část. V první scéně vystupují Židé Izák a Mojžíš a hledají žoldněře, kteří by hlídali Kristův hrob. Najdou se žoldněři Tuman, Kuman, Hněvsa a Štyrsa a Mojžíš jim říká:

Mojžíš:

*Vidím, že jste statní jonáci
a všecko čistí kozáci,
dobře zbrojí opatření,
drábi lehkého odění;
nu, chcete-li se zjednatí
a hrob nám ostríhati,
chcem se s vámi smluviti,
hotovým zaplatiti.*

Hněvsa:

*Věz, Žide, že jsme pacholci,
jako pak kteří holomci,
hodíme se i na vojnu,
kde dávají stravu hojnú.*

Pak hlídají u hrobu a vedou silácké řeči. Vtom se hrob otevře a Kristus z něho vyjde. V další scéně je Jan s Petrem a Petr nařiká, že zradil Krista:

Petr:

*Něž přece je mi jaks těžko
a toho mi nejvíce žel,
že jsem se tak nevázně klel
a třikráte Pána zapřel.*

(Tuto Petr se potácí, pak se svrže a na tvář položí.)

Jan:

Petře, Petře, hej, hej, Petře!

Petr:

Ha!

Jan:

Živ-lis, hej?

Petr:

Co prej?

Jan:

*Šetř se, abys nespádl dolů,
posed'me teď chvíli spolu.*

(Tuto Petr znovu omdlí.)

Jan:

*Nastojte, Petr omdlívá,
chutě někdo přines piva.*

Sluha Pamfilus:

*Hned, pane Jene, hned,
ty ho zatím na horu sved'.*

(Odejde a přinese korbek piva.)

*Teď máte, od čepu dala,
včera z plného načala.*

Jan:

*Napij se, Petře, nyníčky,
ať zas okřejí žíličky.*

(Petr pije.)

Od koho je ?

Pamfilus:

Pane Petře, jest od Hrochů.

Petr:

Svadilo se s vodou trochu,

*rozumět, že je pivnice
nedaleko studnice.*

Jan:

*Běž do hospody dolejší,
mají-li pivo pilejší.*

(Pamfilus přinese v konvi jiného. Petr pije.)

*Tot' lepší šmak vydává,
než že ho tence dává,
neb co šenkýřka vypije,
potom za to nedolije.
A po čem pak šenkuje?*

Pamfilus:

*Na půl třetího peníze;
konev drží co nejniže,
ruku má u samé hlavy,
měří je tuším na sáhy,
aby se čistě pénilo,
tudy jí zisku přibylo.*

Petr:

*Kde pak je vaří, jaké je?
nebo odkud sem vozí je?*

Pamfilus:

Jest, Petře, pivo Lomnický.

Petr:

*Bývá-li takové vždycky?
Dobří jsou tam muži sládci.
Mohou je pít sedláci.*

(Pak přijde Maří Magdalena a Petr a Jan s ní odejdou.)

Ve čtvrté závěrečné scéně je opět Maří Magdalena u hrobu, kde ji těší anděl Rafael a Urie.

Vtom přichází Ježíš a přikazuje jí:

Ježíš:

*Ale jdi k milým bratřím mým,
tuto novinu pověz jim,
že vstupuji k Otci svému,
k Otci a Bohu vašemu.
Jdi, Maria, k apoštolům,
zvěstuj jim o té novině,
také i tam v Ševětíně,
i v rožmberské Lomnici,
všudy, kde je lid věřící;
pověz i v městě Třeboni,
ať se radují i oni,
a rovně také v táž slova
vzkaž do Českého Krumlova;
i v městě Budějovicích*

*ohlaš to po všech ulicích,
také v Hradci Jindřichově,
ať se těší opravdově.*

A dále jmenuje všechna okolní jihočeská města a končí v Praze.

Šimon Lomnický prožil časy radostné i smutné. Císař Rudolf II. se tak zamiloval do jeho díla Kupidova střela, že ho pozval na hrad, povýšil ho do stavu vladyckého, dal mu erb a stanovil mu roční apanáž, aby se básník nemusel starat o živobytí, ale mohl tvořivě psát a básnit. Při příchodu Bedřicha Falckého do Prahy napsal na něho Šimon oslavnou báseň, v níž ale zároveň pomlouval Jeho Milost nového císaře Ferdinanda II. Když Bedřich Falcký uprchl a Ferdinand se opět ujal moci, pozvali si Lomnického na hrad, kde mu vytýkali, že se stal rebelantem, a on odpověděl: „Milostivý králi a pane můj! Já chtěl-li jsem s vlky bejti, musil jsem s nima vejti.“ Na to dostal sto ran, takže ho z paláce museli odnést na nosítkách. Z toho se již nevzpamatoval. Nejspíš měl zhmožděné ledviny, což takové bití způsobovalo. Žil ještě nějaký čas jako žebrák a byl vídán na Karlově mostě, jak ho romanticky nakreslil ve své fantazii Jaroslav Čermák.

Šimon Lomnický byl ve své době velmi slavný a měl složitý život ve složitě době. Špatný člověk to nebyl, jak ho později zlí jazykové pomluvili a někteří spisovatelé očernili, poněvadž se jim to tak hodilo do románu. Je škoda, že ho naše město dosud víc neoslavilo, alespoň vzpomínkou v podobě jména ulice nebo i malým pomníčkem. Co by za to dala jiná města, kdyby měla tak výborného rodáka.

V tomto čase zažilo mé rodné město jednu významnou událost, v našich dějinách nazývanou bitva u Lomnice. 8. listopadu 1618 porazil velitel vojska českých stavů hrabě Thurn vojsko císařské vedené hrabětem Buquoyem. Bitva se udála u Smržova, kousek na západ za Lomnicí. Buquoy táhl po severovýchodním okraji rybníka Koclířova, který byl nejspíš na podzim vylovený a vypuštěný. Ze Smržova do nich pálili stavovští třemi kusy (děly). Pak se poštívaly zadní a přední voje na hrázi Dvořiště, a když vyšly z lesa na návrší nad Slověnicemi a Dunajovicemi, začala bitva, která trvala až do setmění. V listopadu se smráká brzy a mušketýři se nemohli dobře rozeznat, kdo ke komu patří. Bitva byla ukončena s uznáním vítězství stavovských. Císařští tiše přes noc zmizeli do Budějovic za hradby. Kéž by toho byl Thurn více využil.

Během třicetileté války byla Lomnice úplně zničena. Ale kraj nezahynul. Pozvolna si lízal strašné rány a tvorba krásné kulturní krajiny s tradicí rožmberskou pokračovala a navázala na tradici schwarzenberskou, která vytvářela již tenkrát to, co bychom dnes nazvali euroregionem na pomezí českém a rakouském. A protože je to kraj tak líbezný, rozhodli se lidé, kteří tomu rozumějí a mají cit pro krásy přírody, jako jsou bratr Kamzík-prof. Jan Jeník nebo bratr Hony-RNDR Jan Květ, že zde zřídí Chráněnou krajinnou oblast Třeboňsko, což také učinili a budiž jim za to chvála. Je to také velká výzva pro všechny skauty z této oblasti, aby alespoň část svého volného času věnovali potřebám a nezištné službě rodnému kraji.

A ještě něco o lomnickém městském znaku. O tom jsme si povídali s bratrem skautem Milanem Kličkou, bývalým předsedou Národního výboru v Lomnici. Když opravovali rad-

nici, našla se v kouli na špici věže stará městská renesanční pečť. Byli jsme vždy hrdí, že je to obranná věž, která má po každé straně „skautskou lilii“. Znaků však vévodí rožmberská růže. Tu růži tam jistě nedal král, ten miloval lilie francouzského rytířstva, vždyť to byl Lucemburk, který měl Rožmberků plné zuby. Růži tam nejspíš přidal vladař domu rožmberského pan Petr z Rožmberka, jenž r. 1513 v privilegiu Lomnici potvrzuje „svobod, milostí, vysazení, porřízení, obdarování, práv, které někdy nejjasnější králové a osvícená knížata česká předkům jejím dali“

V té době se již Rožmberci na Lomničáky nezlobili, ale měli je pevně ve svém panství za poddané občany.

SYMBOLVM SIMONIS
LOMNICENI à BVDCZE.
Sincere & Liberé.

Právní svoboda a Svobodní
Vůleje ctení stanován hodně.

Věrný v manželství

Lidská společnost od časů, kam lze dosáhnout historickým poznáním, nějak usměrňuje vztah mezi mužem a ženou a stanovuje pravidla soužití pro předávání života dalším generacím v rodinných svazcích. Vznikly tak různé příkazy i zákazy, někdy také nazývané tabu. Ve vyspělejších formách soužití jsou tato pravidla zakotvená přímo v psaných zákonech, o kterých bychom měli vědět. Mnoho zkušeností s milostnou láskou, tímto podivuhodným pocitem, odedávna vkládali mladí lidé do citového projevu vyjádřeného písní, tancem nebo básní. Láska však nestačí k odpovědnému úkolu zázraku zplození nového života a jeho uvedení do života společnosti.

Jistě znáte ty tři krásné melodické písně, zazpívejte si je:

Láska, Bože láska, kde ťa luďa berú, na horách nerosteš, na poli ťa nesejú.

*Ej, láska, Bože láska, ty nejsi stálá, jako voděnka mezi břehama.
Voda uplyne, láska pomine.*

Věrné naše milování nechť setrvá až do skonání.

V lásce jde o komplikovaný proces pokračování lidského rodu a života na naší Zemi. Slovo láska se v našem jazyce nejvíce spojuje s láskou milostnou, která je úzce svázána s pohlavním životem.

V přírodě je rozmnožování řízeno poměrně pevnými pravidly. Živočichové se rozmnožují podle zákonů daných hormonálními cykly přizpůsobenými klimatickým podmínkám a etologickými potřebami daného živočišného druhu. To znamená, že je nějak zajištěn výběr, většinou soupeřením samců, dále potřebným spojením ve stádu nebo ve dvojicích k ochraně a někdy i jednoduché výchově mláďat. Výchova mláďat je tím náročnější, čím je druh vývojově vyšší. Ryby se množí velkým počtem jiker oplodněných spermii rybího „mlíčí“ a nemají rodičovské starosti. Přežijí ty rybičky, které se nestřetnou se silnějším

predátorem. Ale už taková koljuška, dokonce její samec, má jakési rodinotvorné citění, staví dům. Želvy nakladou vajíčka do písku, ohřívá je slunce, a když nadejde čas líhnutí, malé želvičky utečou do vody a nikdy už své rodiče nepoznají. Matka příroda funguje jako jesle, školka, dětský domov i škola. V období páření propadají živočichové podivuhodnému chování. Mnozí dostávají i jiné znaky, jako je barva peří, nebo jim dorůstá mohutné paroží, předvádějí, čím jsou lepší, vydávají zvuky, které u nich běžně neslyšíme. Snad nejpozoruhodnější jsou ptáci, kteří si stavějí hnízda, někdy neobyčejně důmyslná, spojují se ve dvojice a veškerou svou energii společně věnují výchově svých potomků. Když pak výchova, nebo spíše výcvik skončí, rozcházejí se a někteří se snad příští rok znovu sejdou k věrnému milování, ale spíše se spojí s jiným partnerem.

Člověk je v tomto směru obtěžkán svobodou. Není nucen k plození rytmem roku a nepřekonatelným pudem. Avšak dravá síla plodivé energie v nás také dřímá jako divoká síla. Usměrňovat nám ji pomáhají vyšší pravidla, jak lidská, tak božská, poněvadž bez nich by si člověk těžko sám hledal nezávislou cestu rodinným životem.

Často se odvoláváme na etické normy, které v evropské civilizaci navazují na křesťanské hodnoty, a jsme na to hrdí. Křesťanské morální normy vztahu muže a ženy byly poměrně velmi přísné. Formuloval je hlavně apoštol Pavel a byly posilovány až do začátku našeho století. Ve své podstatě šlo o to, že pohlavní život má být prožíván jen v manželství, které je nerozlučitelné, a je dokonce církví prohlášeno za svátost.

Není snadné říci, proč byla křesťanská etika tak přísná, ale domnívám se, že v tom sehrála významnou roli postupně se rozkládající morálka vedoucích společenských vrstev v císařském Římě. Zachovaly se písemné doklady o značné laxnosti a využívání sexuality jako zdroje zábavy, které se říkalo orgie (orgasmus je vyvrcholení pohlavního aktu), která byla často spojena s používáním otroků k primitivnímu sexuálnímu ukájení. Beznadějná situace otroků byla přirozenou základnou křesťanství. Mohli bychom se tázat, proč se po pádu Říma přísná morální hlediska dále používala? O biologii se toho mnoho nevědělo, a tak se pudový život svěřil do režie ďábla, který se v této souvislosti objevil již v součinnosti s pramáti Evou, kterou svedl k tomu, aby pojedla jablko ze stromu poznání.

I antické národy vnímaly nutkání lásky jako cosi neobvyklého až mimolidského a považovaly je za důsledek poranění šípem malého bůžka Amora či Cupida. Francouzi dodnes říkají, že do lásky se upadá, podobně jako do tenat...

V minulém století se počaly plnit ordinace lékařů vdanými ženami, s nejpodivuhodnějšími obtížemi, které nazýváme hysterie (hystera znamená řecky děloha).

Vraťme se k našemu krajanovi Sigismundovi Freudovi, který učinil skutečně velký objev. Ve své práci o hysterii, zjednodušeně řečeno, věc vysvětluje nikoliv ďáblem, ale tím, že tyto ženy neprožívaly sexuální uspokojení při pohlavním soužití, nebo ho vůbec nepoznaly. Nedostavoval se u nich orgasmus a po každém pohlavním setkání s mužem v nich přetrvávalo napětí, někdy až nesnesitelné, vedoucí k oné podivné chorobě. Ale i muži dovedou být stejně hysteričtí a chovat se velmi zvláště a komicky při neúspěšném milování, když selhává jejich mužská ješitnost budovaná na pohlavním sebevědomí. Vychloubačnost a silácké předvádění mladíků, ale i starších pánů je v podstatě cosi jako troubení jelena.

Další osobou, která otřásla křesťanskými principy morálky, je již zmíněný Darwin. Někde v našich hlubinách je ukryt celý vývoj života na naší Zemi. A stačí pak zeptat se

pána osudu, kde že tě, lásko, lidé berú? A odpověď z pohledu neurofyziologa bude znít, že v nám již známém „diencefalu“ a jeho spojkách k celému mozku tzv. limbickým systémem. Je to ten náš diencefalický předek, který nám sídlí v hypothalamu a je tak mocný, že si s námi někdy dělá, co chce. Všechny životně důležité programy jsou několikanásobně v nervovém systému pojištěny. V kritických okamžicích vítězí většinou ty nejstarší a nejpevněji zakotvené, ale bohužel i nejbezohlednější a nejejoističtější. Je to nebezpečné, zvláště když nemáme pevnou oporu v mravním zákoně v nás a nevnímáme hvězdné nebo nad námi jako dílo Boží, jak by asi řekl Immanuel Kant.

Ej lásko, lásko, ty nejsi stálá. Bodejť by byla, zamilovanost je nádherný atavismus, který je zdrojem písní a poezie a velkých činů, ale i zoufalství a beznaděje, je to neprekonatelné volání divočiny vyvinuté pro výchovu mláďat ve volné přírodě na přiměřenou dobu několika či více měsíců. Pak láska pomine, jako voda uplyne a po čase se snad objeví znovu, jenomže výchova dětského mláďete se neměří na měsíce, ale spíše na dvě desítky let.

Největší kouzlo přináší pocit zamilovanosti poprvé. První láska. Stav se pak opakuje, pozvolna slabne, až stářími mizí. Můžeme věřit, že někteří umělci, často velmi slavní, přímo potřebují tento milostný stav ke své tvorbě. Goethe to vyjádřil v Mariánských Lázních k Ulrice von Levetzow, Janáček ke Kamile Stösslové v posledních letech své největší tvorby. Ale to není norma, umělci jsou bezesporu obrovskou inspirací společnosti, ale není to způsob, který bychom mohli doporučit všem. Snadno v tom člověk podvádí sám sebe a v sobě se mýlí, když se domnívá, že je mu této inspirace třeba.

Roverský věk je věkem hledání životního druha, a proto bychom se měli těmto problémům hodně věnovat. Patřím ke generaci, která podle nás začala bourat přežitky „pokrytecké“ morálky. Velice jsme horovali pro uvolnění názorů minulosti a představovali si lásku jen jako zamilování. Věkem pak člověk ledacos koriguje. Nejde totiž o lásku milostnou a o erotické zážitky, to je sice krásný, ale jen pomocný prostředek a doplněk, na kterém se buduje další život, život vašich dětí, kterým nemůže dobrou rodinu nic nahradit. Milujte více své děti než sebe a najdete důvod k tomu, aby věrné vaše milování setrvalo až do skonání.

Málo se o tom hovoří, ale mnoho manželství vzniká po zprostředkování jinou osobou nebo dokonce institucí. V těchto případech svazek vychází velkou měrou z rozumového rozhodnutí a skutečně opravdový cit se dostaví dodatečně a bývá oporou věrnosti po celý život.

Láska milostná se musí programově zcela vědomě zavčas měnit v přátelství, toleranci, odpovědnost za děti a rodinu, kde má každý své místo, které se respektuje. V tělesném soužití se musí oba domlouvat, aby si vzájemně přinášeli uspokojení tak, aby jim to vyhovovalo, a nikoliv, jak se to předvádí často senzačně na obrazovkách v televizi. Nikdo nesmí být ponižován, ale ani by se neměl jen z lásky obětovat. S příliš lehkým srdcem jsme demontovali rodinu a málo ji podporujeme. Zvláštní, poněkud neblahou úlohu měli a mají i umělci, zvláště spisovatelé povídek a románů. Nejprve byl pohlavní život dlouho tabu. Pak přišla první kritická díla, a byla rozhodně užitečná, ale nyní, zdá se, propuklo šílenství. Mnohem snáze se píše o erotických bouřích, rozvrácených rodinách a manželských krizích, než o spořádaném rodinném životě. Pokuste se vytvořit si seznam litera-

tury, v níž naleznete pro rodinu tvořivou atmosféru, v níž by mohl člověk najít oporu pro vlastní rodinný životní styl. Zjistíte, že téměř neexistuje. U nás snad jen Baarův Jan Cimbura, pro mnohé již staromódní, nebo Holečkovi Naši, epochální dílo, kterému ale porozumí až starší člověk.

Když se dělá skauting dobře, může fungovat jako široká opora rodiny, podobně jako za starých časů rod. Znáám několik takových oddílů, které jsou svého druhu morální oporou, jakési „nadjá“, které pomáhá člověku překonávat nejrůznější krize včetně tzv. krizí manželských. Pomáhá člověku počítovat jako trapné takové chování, které by možná použil v anonymitě, v davu neznámých lidí, zatímco pod „kontrolou“ kruhu „spřízněných duší“ se tak nikdy nezachová. S jistotou mohu tvrdit, že v našem skautském společenství, které bylo vždy zaměřeno na program roverů, je nápadně nižší rozvodovost, než je v dnešní populaci běžné, a dětem je věnována velká pozornost. Z hlediska společnosti, respektive národa, je to dobrý vklad. Jako lékař jsem se hodně věnoval dětské problematice a téměř po padesáti letech v medicíně si potvrzuji, že pro výchovu dětí je daleko nejlepší monogamní rodina bez střídání partnerů. Rodičovská láska je nejbezpečnější základnou pro přirozené zdravé sebevědomí a pevný charakter. Jistě lze najít výjimky, které ale jen potvrzují pravidlo.

Za starých časů se manželství chápalo jako jho. Conjunx-choť byl(a) ten (ta), kdož je skrze jho-iugum spojen s manželem (manželkou), s nímž (níž) táhnou společnou káru života a v potu tváře chléb svůj dobývají. Manželé si navzájem v lásce poskytovali manželskou povinnost. To byla pro nás nepřijatelná představa, která nás uváděla do zuřivosti. Opět z medicíny, v níž se člověk dozví spoustu toho, o čem se běžně nehovoří, zjistíte, že to není jen nerozumné a opovržením hodné. V manželství se musí překonávat mnoho krizí a překážek. Profesor Vondráček, velká osobnost naší psychiatrie, dokonce říkal, že za dveřmi manželských ložnic se odehrávají bitvy, proti kterým jsou katastrofy válečných front nicotné. Dovedl přehánět, ale také dobře rozuměl patologii lidských citů, kde právě nevěra a rozvrat manželství jsou cestou k těmto válkám.

Zkuste o tom přemýšlet a odhadnout sílu vašeho sebeovládání a odpovědnosti za rodinný život.

Nepřeceňujte různé rady a úvahy o tom, že člověk občas potřebuje vystřídat svého partnera, což se provádí většinou formou společensky tolerované nevěry a nejčastěji končí rozvodem.

Nejsme posedlí moralizováním, ale několikrát jsme četli na roverském setkání na Beníškách v Krkonoších z Knihy naučení křesťanského od Tomáše ze Štítného O rozmařilosti, o lakomstvu a také o smilstvu, jež je hříech úhlavný. A mimo jiné tam Tomáš píše: „*Neb svině leckams i v bláto vstrčí pysk i s obručem zlatým; taktěž svú krásu nemúdrá žena. A téžt' učiní i muž smilný, oblíbíc leckakús chýru. Pravie o jednom, jenž byl děvku přistavnú zamiloval, maje svú ženu, a děvka věrná pověděla to panie; a panie smluvila s děvku, aby do chlěva dala rok jemu, a vzemši na se rubáš té děvky a rúchu, sama šla do chlěva, a pán bude s ní, mně děvku. A die pak pán: ‚Ě, by mi má žena tak milá byla!‘ A paní, oškrěkši se vece: ‚Ě žet' sem v rubáši a v hnoji milejší, než počestně na posteli!‘ Aj kak' nestydaté smilstvo oslepí člověka, že ohlúpíe a oputavie!‘“*

Pokud nerozumíte, vezměte si Malý staročeský slovník od Běliče, Kamiše a Kučery (Stát. pedagogické nakl. 1979) a zprávu rozlušťete.

Jaký je tvůj vztah k dětem?

Chceš mít v budoucnosti děti? Většina mladých lidí patrně odpoví, že ano, ale ve skutečnosti si tím není tak docela jistá. Mnohem silnější než touha po dětech je puzení k pohlavnímu styku. Především v roverském věku je touha po spojení mladého muže s ženou a u žen spojení s mužem silnější než vlastní cíl tohoto spojení, což je zrození dítěte. Ženy více touží po dítěti než muži, ale ne vždy. Pocit otcovství u mužů se vytváří spíše až druhotně, když se dítě narodí. Připusťme, že moudrá matka příroda celkem rozumně zařídila silné puzení k pohlavnímu styku a mláďata přišla jako samozřejmý důsledek. Člověk dokázal zplenění dítěte vyloučit a možno říci, že vypreparoval jen pohlavní zážitek orgasmu, bez vzniku dalšího života. Žijeme ve věku erotické posedlosti. Postupně byla objevena celkem dokonalá antikoncepce pro ženy a podpora nebo substituce erektální funkce kavernosních těles v mužském pohlavním orgánu. Ještě před několika desetiletími byly informace o pohlavním životě nerozumně zatajovány nebo alespoň významně omezovány. To nyní nehrozí, trh je zaplaven literaturou, dětem se dostává velkého množství informací.

Jak jsme si již řekli na začátku této knížky, svět se začíná přelidňovat. Populační explozi v rozvojových zemích, kde se podařilo potlačit infekce a zmenšila se novorozenecká úmrtnost, provází obrovská porodnost. Mohli bychom tedy říci, že je to správné, když se u nás rodí dětí jen málo, ale pozor!

Pozvolna začínáme vymírat, zamyslete se nad tím.

Člověk by neměl pohlavně žít s osobou, se kterou by nechtěl mít nikdy děti a o které by předem věděl, že s ní nikdy nechce žít v manželství. Již na začátku vztahu by měl uvažovat o manželské věrnosti, byť třeba vztah skončí bez vytvoření rodiny.

Hleďte si životního druha a družku především podle duševních hodnot. Řeknete, že je to samozřejmé, ale člověk snadno podléhá atavistickým vlivům a volání divočiny. Nevybírejte jen podle druhotných pohlavních znaků, což jsou u žen mléčné žlázy jako zdroj výživy mláďat, dlouhé dolní končetiny pro případ útěku s mláďetem před hrozcícím nebezpečím, rozložení tuku na hýždích jako zásoba potravy a tekutin pro případ nepohody (podobně jako hrby u velbloudů), a u mužů svalovina jako zdroj síly pro boj o existenci. Potravin máme dost, až se přejídáme, a fyzický boj o existenci jsme přenechali strojům. Přesto dbejte o svůj tělesný vzhled a zevnějšek, ale nevystavujte ho na odív a braňte se ideálu být sexy, který se stal v současné době posedlostí některých osob, zvláště z mladší generace.

Skrývání druhotných pohlavních znaků žen vedlo vždy k větší vzrušivosti mužů, poněvadž jejich technika pohlavního styku je závislá na strategii žen. Přílišná odhalenost žen vede ke snížení vzrušivosti mužů a někdy i k vyhledávání zcestných vztahů až k anormálnímu pohlavnímu chování. Nic už není skryto, a jen málo zůstalo z romantiky milostného očekávání. I tuto problematiku si zkuste objasnit v roverském kmeni. V nedaleké budoucnosti se nevyhnutelně bude muset něco změnit.

Věrný v přátelství

Přátelství vzniká spontánně, ale je mu nutno věnovat pozornost a umět ho i pěstovat. Máme technicky vyspělou civilizaci, ale málo institucí, které by člověka učily přátelským vztahům. Skauting a zvláště rovering by v tom měl být dobrým příkladem.

Přátelství by nemělo záviset na jiných změnách než změně nás samotných. V roverské družině jsme po delších úvahách dospěli k následujícím hodnotám, důležitým pro přátelství: **důvěra, upřímnost, vzájemná úcta, duševní harmonie a rovnováha.** Každému z těchto slov je nutno rozumět a nechávat ho jako mravoučnou frázi.

Důvěra není důvěřivost. Nebudeme vyprávět vše o sobě tomu, koho dobře neznáme, a nebudeme vyzvídat na druhém, co nám nechce sám říci. Současně se budeme snažit, aby si v roverské družině všichni navzájem dovedli sdělovat své pocity a myšlenky, čímž se přirozeně zvětšuje vzájemná důvěra. **Hovořit o sobě,** ale tak, abychom sebe ostatním vysvětlili a nikoliv se jen vychválili nebo zakryli svou podstatu. Slova se někdy těžko hledají. Důvěra vyžaduje **nepředpojatý přístup.** Nesmíme mít předem výhrady proti druhému člověku. Měli bychom se snažit přitele, ale i ostatní lidi, vždy **pochopit, a nikoliv soudit.** Snaž se představit si, jak by ses zachoval v jeho situaci, a pokud si myslíš, že lépe, snaž se mu poradit. Jestli si myslíš, že hůř, snaž se ho napodobit.

Důvěra předpokládá **znát i chyby druhého a počítat s nimi** a nechtít na něm něco, čeho není schopen. Snaž se vidět každého i z jeho pohledu a nechtěj, aby se jen on podroboval pohledu tvému. Neidealizovat ani nepodceňovat, ale stále zlepšovat. **Důvěra každého velice zavazuje.** Když nám někdo projeví důvěru, nesmíme ji **zklamat.** V družině musí panovat pocit, že vše, co o sobě nebo o druhém řekneme, bude správně přijato, a nemusíme se bát, že se to obrátí proti nám anebo to bude jinak zneužito.

Upřímnost: Není většinou těžké říkat o sobě, nač jsem hrdý, ale je těžké říci to, zač se stydím a co je mně samotnému na mně nepříjemné, co mne ponižuje. I upřímnost nestačí jen chtít, ale musíme se jí učit. Nejde o to říci vše do očí, ale slova mají znít přirozeně a přiměřeně situaci. Často záleží na zabarvení hlasu, gestikulaci, doprovodné mimice, plynulosti řeči nebo pomlkách. Každá násilnost vyzní buď směšně, nebo křečovitě. Když chcete hovořit o intimních věcech, je třeba pro to připravit prostředí. Velmi záleží na celkovém ovzduší a náladě, a tak to většinou jde v kruhu přátel mnohem snáze než v jiném prostředí. Společnost je do jisté míry překážkou, hovoří se v ní vyumělkovaně, třeba i vtípně, ale mnohdy ve frázích. Překážkou je i velká hrdost. Hrdost by měla mít jen v našem životě velmi omezené místo a je nutno ji správně chápat a vědět, kdy a kde ji uplatňovat.

Pokud necítím, že mě ostatní pochopí, raději mlčím. Upřímnost vylučuje teatralnost, recesismus a předstírání. Člověk rád sám sobě i druhým pochlebuje. Upřímný a věrný přítel má být naším „svědomím“, které dovede zavčas nastavit zrcadlo.

Premýšlej, jestli nemáš nějakou zášť ke svým přátelům, kterou bys jim nechtěl nebo nedovedl říci. Říkáš si, že je to zbytečné, že by je mrzelo, kdybys jim to řekl, a ve skutečnosti nemáš odvalu nebo se nedoveš citlivě vyjadřovat. Zkuste se tomu naučit. Upřímnost nesmí být jako palice, kterou buším hlava nehlava. Najdeme v ní mnoho shodného i s pravdou vyřčenou o druhém, která bývá s upřímností totožná (viz kapitola o pravdo-

mluvnosti). Jsou lidé, kteří o sobě říkají, že každému musí říci pravdu do očí, ale někdy tím jen zakrývají vlastní neomalenost. Neříkej „Vím, že jistě budeš vědět lépe než já“, nebo „Rád bych to udělal, ale mám tolik práce“. Je to pokrytectví.

Roverská svatba

Zažili jsme jich mnoho, ale tahle byla první, a tak nám utkvěla v paměti. Dvě roverské dvojice, bratr Očko Mila Moravec a jeho budoucí žena Ina a bratr Aťa Jindřich Vydra a jeho budoucí žena Věra, se dohodly na společné svatbě. Všichni jsme celé to období velmi intenzivně prožívali. Nacvičovali jsme svatební písně, pekli cukroví a těšili se na setkání.

Svatba se konala až na jižní hranici Čech u sestry Nušky, která se odstěhovala z města a žila prostým životem, co nejméně závislým na civilizaci. Bylo to ve venkovské chalupě na svahu obráceném k jihu, odkud za příznivých podmínek byly vidět daleké Alpy; jak se říká Alpenblick. Tam se tenkrát nesmělo, bylo to zakázané. Na cestu každý dostal Aťou krásně ilustrovaný a psaný itinerář cesty, v němž bylo poznamenáno, co je cestou možno vidět v blízké i vzdálené krajině. Většinou jsme tenkrát cestovali autostopem. Pro svatební obřad si dvojice vybraly skálu nad říčkou Černou, které se tam říká Švarcava. Vedle voněla velká louka a byla úplňková noc.

S předstihem několika dní nejbližší bratři a sestry připravili vše na velké setkání, včetně kamenného ohniště. Sjeli jsme se z daleka a mnozí se viděli poprvé po dlouhé době, protože v té době už největší tlak StB proti skautům poněkud polevil.

Odpoledne se nachýlilo a obřadníci zatím prostřeli dlouhý stůl pod košatou jabloní, odkud byl daleký rozhled. Obloha byla čistá, modrá jak květy veroniky, a večer byl teplý a klidný. Zazpívali jsme indiánskou píseň k hodům: „Kanindanen bá sínyn, keta gogo bá gaunče nanka maminé quéjon.“ Hostina započala. Pouštěli jsme magnetofonový záznam svatby na úřadě v Třeboni, kde byly oba páry předem bez okázalosti oddány a vzájemně si byly za svědky. Když bylo po večeri, odebrali se ženiši a nevěsty v doprovodu svatebčanů na obřadní skálu. Za zvuku zobcových fléten a rytmu bubnů kráčeli všichni vesele lesem, vpředu i vzadu průvodu jsme nesli lucerny. Uprostřed se na podnosu vznášel velký svatební dort více než metr vysoký, pestře zdobený, a dále jsme nesli koše dobrých jídel a pití. Pozvolna se setmělo a na oblohu vyšel měsíc v úplňku.

Ohniště jako kamenný stůl stálo připraveno s velkou hranicí, okolo byly rozestaveny krásně ozdobené lavice ze samorostů a celý prostor byl pěkně upraven. Ženiši a nevěsty zažehli společně oheň ze čtyř světových stran za zpěvu písně „Zář

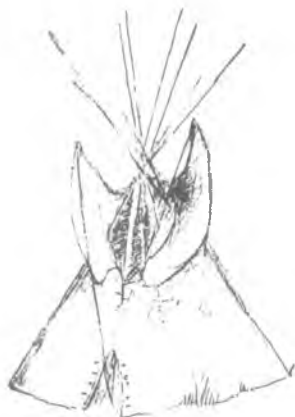
ohně nás k sobě volá, spojme se v bratrský kruh“. Pak se ujal slova bratr Gigant Václav Břicháček. Vždycky uměl velmi dobře a k věci hovořit.

„Sešli jsme se v tak hojném počtu, abychom se posílili zážitkem, který má oslavit váš sňatek a upevnit vztahy a dlouhodobá přátelství.“ Hovořil o historii naší české kotliny, o skautském kruhu, o tom, že manželství by nemělo klást překážky dobrým mezilidským vztahům a nemělo by stavět kolem sebe zeď, za níž nikoho nepustí. Mělo by se varovat žárlivosti. Ideály by se neměly zaměňovat za pohodlí. Hovořil o dětech, které přijdou a které chce stát ovlivňovat ideologickou výchovou, již však nesmíme připustit. Přejme svým životním partnerům tolik svobody, kolik bychom si jí přáli pro sebe. V lásce máme možnost prožívat silné pocity, ale musíme vždy současně pomáhat řešit i nepříjemné problémy s pochopením a velkorysostí. Občas může každý bloudit, a proto vytvářejme dobré mezilidské vztahy, které nám v nouzi mohou pomoci. Proto jsme se zde i všichni sešli, abychom společně hledali nové cesty.

Měsíc zatím vystoupil vysoko na oblohu. Svatečkané byli ověnění květinami a za zpěvu písní tančili. Tance přešly v bujaré křepčení. Na chvíli vstoupilo do všeobecného veselí trochu tísň. Měsíc se pokrýl na krátkou chvíli stínem Země, poněvadž té noci bylo zatmění, ale brzy zase znovu zazářil. Když jsme se pozdě v noci vraceli, na pasekách se stříbřila rosa v pavoučích sítích a kohouti již počínali kokrhat v ústretý rodícímu se dni.

Novomanžele jsme zanechali u ohně, kde setrvali, než dohořel. Ráno jsme se všichni vykoupani ve studené řece a po snídani jsme šli znovu k obřadní louce, kde jsme hráli hry a připravovali oběd. Pekli jsme kuřata na dlouhých tyčích, což zvláště nejmladší generace uvítala s velkým nadšením. S nadcházejícím večerem jsme se opět rozjeli do svých domovů.

LISTOPAD

Bývá to kolem 11. listopadu – svatý Martin přijíždí na bílém koni a v ten čas slavíme

Svátek prvního sněhu

Sníh je tichý, klidný, očistující. Přináší smír po podzimních plískanicích. Vidět vše zase bílé a neposkvřené je svátkem prvního sněhu. Sníh se hlásí těžkými šedými mraky, ženoucími se od severozápadu. Když přes noc napadne, přinese jedno z nejkrásnějších probuzení.

Vyjdeme ven do stopami nerozbrázděných kobereců dřívě, než vše polední slunce rozehřeje. Dívejte se, jak se kupí na jehlicích borovic, jak zjasňuje kontury větví proti obloze a na zemi přikrývá vše nečisté. Večer pozorujte sníh proti pouličním lampám. Milióny vloček v rojích přilétají ze tmy a mizejí na mokré dlažbě, kde obětují svá nádherná krystalická těla špinavému blátu, aby jejich další družky mohly město obléknout do bílého šatu.

Když začne padat první sníh během dne, je to důvod, abychom ustali v práci a podívali se z okna. Příroda započala neobyčejnou slavnost, a my se jí musíme účastnit. Padá vločka za vločkou, tiše tančí svůj krátký život, aby pak ulehla ke svým křišťálovým sestřám.

Přečtěte si báseň, poslechněte hudbu, vyhledejte reprodukce obrazů, které inspiroval sníh. Nepřidávejte se k těm, kteří na sníh hubují, neznečišťujte zbytečně sníh a nezameťte ho z cesty více, než kolik je nezbytně nutné. Ve sněhu je velmi mnoho krásy.

Sníh jako sochařský materiál

Sníh jako stopařský zápisník nejlépe při novém sněhu (obnově)

Sníh jako stavební materiál na iglú

Sníh jako obrovské sportovní hřiště – lyže, sáně, hry

Sníh jako zdroj krásy a duševní pohody

Na svatého Martina je také posvícení, sjíždíme se u bratra Dídí v Borovnici. Na programu je dobrá nálada, dobré jídlo, vycházka a vyprávění, co nového se děje ve světě a jaký

k tomu zaujmeme postoj. Vždy někdo protestuje proti množství dobrého jídla, víme, že bychom se měli více kázat. Ale občas si to můžeme dopřát.

Listopad rychle krátí denní světlo a dlouhé večery se nabízejí k práci v klubovně, kterou zkrášluje a zútulňuje. Vše, co se v klubovně a pro klubovnu dělá, musí být provedeno řemeslně dobře a vkusně.

Jednoho dne se začnou v parcích objevovat havrani. A to už je zima skutečně za dveřmi.

Ze skautského skicáře

3. Zákon

Být prospěšný a pomáhat jiným

Denně alespoň jeden dobrý skutek, kterým pomáhám druhým lidem. Když to dětem předkládáme jako hodnotu, které si dospělí, jež mají rády, váží, dítě to přijme jako přirozený a samozřejmý postoj k životu. Je v tom anticipace kosmopolitní budoucnosti, kterou naši zakladatelé vyjádřili požadavkem být prospěšný a pomáhat druhým bez jakýchkoliv výhrad a předsudků. Je to víze moderního světa občanské společnosti. Napříč politickými stranami, přes hranice národů nebo rasového či třídního původu proklamuje skauting již na počátku při svém založení tímto bodem zákona moderního občana Světověku, jak o něm hovoří bratr Palouš. Mnoho organizací si rádo vypůjčovalo a vypůjčuje metodické prostředky ze skautské výchovy, ale v tomto bodě si staví výhrady tak, aby prospěch nebo pomoc byla určena jen pro někoho. Skaut pomáhá každému, všem, kdo jeho pomoc nebo službu potřebují.

Prospěšné skutky děláme vždy nezištně a pomoc druhým osobám poskytujeme bez publicity, nejlépe když o tom nikdo ani neví. Malý skaut se tím třeba pochlubí, pochválíme ho, ale současně poznamenejme, že je to samozřejmost, naše skautská povinnost a že by měl být spokojen už proto, že prospěšný čin vykonal. Ve věku roverském již předpokládáme, že by měl každý spíš pociťovat stud, když prospěšné skutky nekoná a pomoc druhým osobám neposkytuje. Jde o to, abychom vychovávali občany vnímavé pro potřeby druhých lidí a dovedli pomáhat citlivě. Naše pomoc musí být nevtíravá, vykonaná tak, aby se ten, komu pomáháme, nemusel cítit být zavázán. Službu nabídneme, ale nevnucujeme. Cvičíme se v citu pro potřeby druhých. Nejde o velké činy, které by každý rád vykonával trochu i s pocitem hrdinství, a jistě budeme rádi a spokojeni, když se k takové příležitosti namaneme. Ale především jde o drobnou každodenní ohleduplnost a všímavost v denním životě ve vztahu k rodině, ke členům družiny nebo oddílu, ke spolužákům a spoluobčanům. Pomáháme slabším, silní si již nějak poradí, ale i ti často potřebují pomoc. Učíme se rozhlížet a hledat, kde je nás třeba.

Začínajte doma. V každé domácnosti je mnoho nezáživých, někdy i nepříjemných činností, které však, když se splní, nakonec dělají život příjemným. Pomohu všude tam, kde to „vzáne“. Každý má nějaké úkoly a třeba by z nich rád „vyklouznul“, ale to je zrovna příležitost k vnitřnímu boji, abych se překonal a vše splnil. Nikdy nebudte příčinou nevěle, napětí nebo toho, čemu se říká společenské dusno. Právě zde je mnoho možností použít laskavé slovo nebo vykonat čin, který někdo měl udělat a neudělal, a my ho vykonáme nenápadně bez řečí a bez nevěle.

Od roverů očekáváme, že už svou účast ve skautingu chápou jako povinnost být nositeli obecně prospěšné činnosti. Veřejnost ji od nás očekává a my ji nesmíme zklamat. Před-

*Běžky na krkonošských plá-
ních při první sněhové nadílce*

*Výrobte si saně podle francouzských skautů
Tyč na sjíždění zasněžených prudkých
svahů*

*Horní chalupa – Manere in montibus (zůstat
na horách) – PRIMAVERA pořízená v r.
1970 na den jarní rovnodennosti za 12000
Kč. Obstarali jsme ji, když se oddíly počaly
rozzrůstat a na Dolní chalupu se všichni ne-
vešli. Primavera byla od počátku určena pro
mladší skautskou generaci*

vším se staráme o mravní výchovu mládeže. Takový názor např. uvádí známý publicista Ludvík Vaculík ve svém fejetonu „Ví ryba o vodě?“ v Lidových novinách 6. dubna 1999. O skutečně mravní výchovu se stará po čertech málo organizací.

Nejbližší příležitost k prospěšným činnostem je v konkrétních situacích ve vlastní obci. Buďte pomoci pro starostu, obecní radní, pro jiné organizace, které se starají o blaho a prospěch spoluobčanů.

Vzpomínám, jak jsme se po válce radili, jak plnit třetí bod zákona, abychom mohli být prospěšní. Nic velkého jsme nevymyslili, ale začali jsme se starat o úpravu parkového prostanství na náměstí, stavěli jsme májku, pomáhali při organizaci veřejných oslav a měli jsme pocit úspěchu, když nám město svěřilo slavnostní průvod městem na oslavu výročí konce druhé světové války. Průvod měl vyvrcholit na náměstí u pomníku padlých v první světové válce, kam přiběhnou ze čtyř světových stran běžci s pochodněmi a zapálí oheň. Ale z jihu se běžec ne a ne objevit. Protáhli jsme průvod o celou jednu ulici a tři ostatní ohnivci zatím počkali, až doběhl čtvrtý z jihu, a vše dobře dopadlo. Lidem se líbilo, jak jsme situaci vyřešili. Také jsme hráli divadlo pro veřejnost. Netroufám si ocenit jeho kulturní hodnotu, ale byla to zajímavá činnost i legrace a veřejnost to oceňovala. Vydávali jsme svůj místní časopis, který se i prodával v papírnictví u pana Spěváka a obsahoval vždy též informace širšího, možno říci komunálního významu. Postavili jsme si vlastní klubovnu a pořádali u ní veřejné rozhovory u večerního „ohýnku“ na hřišti, a když přšelo, šlo se do klubovny. V oznamovací skříňce jsme podávali informace nejen o naší činnosti, ale také o tom, co zajímavého jsme kde v okolí viděli a zjistili v přírodě. Ve vývěsce byla pokud možno i nějaká podařená rukodělná práce.

Takových organizací bylo ovšem víc. Asi největší autoritu měla Československá obec legionářská. Když se něco mimořádného dělo, zvláště v různých nebezpečných obdobích, jako byla německá okupace nebo konec války, legionáři byli pohotová, všudypřítomní a věděli si rady. Dále tělocvičná jednota Sokol (mnoho sokolů bylo zároveň legionáři). Sbor dobrovolných hasičů, Československý červený kříž, Měšťanská beseda, Vlastenecké dobročinné sdružení, obec Baráčníků Vitoraz, Okrašlovací spolek, Studentský spolek, Místní osvětová komise, Odborové sdružení hudebníků aj. Mnoho činností se konalo v rámci liturgického roku katolické církve, která byla skautům vždy velmi nakloněna.

Tedy všechny oblasti života, které nezařizovala státní správa, byly zajištěny dobrovolnými organizacemi a mezi nimi měli skauti jasné a pevné postavení. Na základě toho se domnívám, že i dnes je mnoho úkolů a možností, které čekají na naši práci nebo kterých se již ujímáme s co největším úsilím a opravdovostí.

Můžeme se ale na prospěšnost podívat i z druhé strany: jak je sám skauting prospěšný nám skautům. Dítě, které projde skautskou výchovou, získá mnoho praktických dovedností a určité základy morálky, která je uložena v našem zákoně, a učí se hrou a příkladem v zajímavém systému výchovy. Skauting ale vychovává i dospělé osoby, skautské vůdce a rovery. Skautský vůdce, který vedl několik táborů, získal takové zkušenosti, že za ně ani nemůže být skautingu dost vděčný. Když jsem se chystal po válce na vedení prvního tábora, měl jsem trochu strach a byl jsem pochopitelně nejistý, jak to vše dopadne (dnes ani nechápu, kde jsme brali tu odvalu pustit se do toho, snad jsme si ani neuvědomovali rozsah odpovědnosti, kterou na sebe bereme). Přece se to ale podařilo, tábor proběhl bez

malérů a možno říct, že byl velmi úspěšný. Učil jsem se doma před táborem vařit všechna jídla připraveného jídelníčku, abych mohl zasahovat v kuchyni, když bude zle (vařit se ovšem učili i ostatní členové oddílu, ale jen několik jídel, vůdce musel znát všechna). Měřil a vážil jsem si potraviny, učil se, kolik stojí, na kolik budeme mít peníze a potravinové lístky. Nic se nesmělo vyhodit, jídla i peněz bylo málo. Co zbylo, to se přetvářelo v nová „menu“, která byla často nechtěně kašovitou stravou, již mužstvo nazývalo maglajs (decentně vyslovováno francouzsky „maglé“, jak to zavedl bratr Mang). V té době nebyli ještě hygienici, ale žádný průjem ani jiná újma na zdraví nevznikla. Měřil jsem krajinky a propočítával, kolik jich asi bude na 1 m², spočítal jsem, kolik bude třeba hřebíků a vážil jsem je, abych mohl říci, kolik na váhu a jak velkých hřebíků budeme potřebovat. Musil jsem se naučit psát žádosti, oznámení, objednávky, vést účty a jednat s příslušnými orgány a osobami, abych působil důvěryhodně, aby nám vyšli vstříc. Bylo třeba zajistit dopravu tam i zpět, a vše muselo být synchronizované, aby to klaplo. Sestavit vlastní program se mi zdálo méně složité. Teprve po létech jsem si pak uvědomil, jak obrovský dar mi skauting dal. Po zkušenostech z vedení dalších letních táborů, po výstavbě klubovny či zásobování táborů na skautské borůvkové brigádě na Šumavě byl bych schopen vést malou hospodu (nebo důstojněji znějící restauraci), získal jsem představu o objemech a hodnotách, získal jsem představu, co znamená postavit zeď nebo opravit na domě střechu. Mohl jsem řídit skupinu dětí, ale i dospělých, dovedl jsem si představit překážky i cesty, jimiž je lze zdolávat. Měl jsem zažité situace, kterým se nedá naučit jinak než tak, že se do nich člověk dostane a musí je řešit. A to vše byl především důsledek zákona, že člověk má být prospěšný a pomáhat druhým a že mi byla dána příležitost právě ve skautingu takovou činnost rozvíjet.

*Skautský vůdce musí umět dobře vařit
(malba olejem na klubovně)*

Když jsem dostal úkol vybudovat na lékařské fakultě samostatný klinický obor rehabilitačního lékařství, musel jsem mít samozřejmě určité odborné vědomosti, ale ty nebyly to nejdůležitější, víc mi pomáhalo, co jsem se naučil ve skautingu. Člověk musí především jednat, shánět budovy, vybrat si spolupracovníky, předkládat návrhy a plány, hledat spojení na úřady a zajišťovat finanční prostředky. Nenechat se odradit nebo uondat. Vždy jsem si uvědomoval, že kdesi v dálce jsou mé zkušenosti ze skautských táborů, které jsem ještě vlastně jako kluk vedl. Skauting mi byl prospěšný, abych mohl být snad prospěšný i já.

Na naší fakultě byl velký počet starých skautů ve vedoucích postaveních na klinikách a ústavech. Byla to doba temna minulého režimu a nikdo o své skautské minulosti nemluvil, protože by se mu to mohlo stát osudným. Panovalo tam však tiché spojenectví a vzájemné poskytování pomoci. Když jsem potřeboval pomoc, obracel jsem se především na staré skauty. Hlavní stan byl na III. interně, kde pracoval ještě jako důchodce bratr starosta akademik prof. MUDr. J. Charvát; kdykoliv jsem ho pozdravil, mrk spiklenecky okem. Kliniku po něm převzal akademik prof. V. Pacovský, bývalý vedoucí skautského oddílu v Ústí n. Labem. Známe se dobře, poněvadž jsme ze stejného ročníku. Vladimír se později stal děkanem fakulty a jeho manažerské schopnosti v té těžké době byly k nezaplacení. Významným skautským funkcionářem byl dále doc. MUDr. Filip, řečený Brácha, český místonáčelník Junáka. Na ortopedické klinice prof. MUDr. O. Hněvkovský pořádal skautské tábory pro postižené děti a publikoval o tom články v cizích časopisech v době, kdy tyto práce byly zcela průkopnické. Přednostou Anatomického ústavu byl prof. MUDr. Radomír Čihák, se kterým nás skautská stezka pojila ještě z lesní školy před započítím studia medicíny. Přednostou Ústavu I. lékařské chemie byl prof. Sláva Večerek, se kterým jsme se znali dávno z Vysokoškolského roverského kmene; měl některé funkce v komisích poválečného náčelnictva. Celkem dvanáct přednostů klinik prošlo skautskou výchovou a hlásili se k ní společnosti, které mohli důvěřovat.

U nich bylo možno vždy najít oporu, charakterní jednání a mezi čtyřma očima zcela otevřeně hovořit o všem, co mělo společného jmenovatele ve skautské výchově od junáckého věku.

Je také zajímavé, jak někteří naši profesori na gymnáziu dovedli ocenit prospěšnost práce ve skautském oddíle. Dozvěděl jsem se to až mnohem později, když jsem se stal pro ně spíš kamarádem a lékařem než bývalým žákem. Jak posuzovali naše poklesky a nedostatky vědomostí při školních konferencích? My, co jsme vedli skautské oddíly, jsme to měli tak trochu jako polehčující okolnost. Když jsme něco nevěděli, co jsme měli znát, vždycky se našel nějaký profesor, který řekl: „Von ten kluk není hloupej, zrovna moc se neučí, ale vede ty skauty a dost se tomu věnuje a to je přece jenom prospěšná činnost.“ Měli jsme mnoho dobrých profesorů, ani jsme si toho tenkrát nevážíli. Na to člověk přijde, až když je starý.

Skaut pomáhá druhým (ze skautského zápisníku)

PROSINEC

Advent – Začíná církevní rok očekáváním a přípravou na příchod Spasitele. Posilujte pocit rodinné pohody a všeobecného přátelství. Uklidíte a vyzdobte si klubovnu, vyrobte adventní věnce a adventní čtyři svíce, které budou dárkem do každé rodiny, a nacvičujte koledy. Zpívejte roráty. Ejhle, Hospodin přijde a všichni svatí jeho s ním a bude světlo velké v onen den, aleluja. Krásný starobylý zpěv – zpívá se ráno po probuzení a opakuje se vždy o kvartu výš, celkem třikrát.

Barborky – Na svatou Barboru prořezáváme třešně. Ořezané větvičky vložíme do vody v teplé místnosti, aby vykvetly na Štědrý den. To si nenecháme ujít. Patří to k tradicím, které sahají do starověku až k Manichejcům.

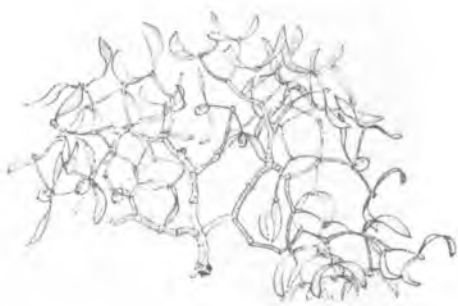
Svatý Mikuláš – Nejlépe, když roveři připraví Mikuláše pro celé středisko. Program je především určen dětem ještě menším, než jsou vlčata a světlušky, které ani do oddílu nechodí. Ale mikulášské oslavy pořádáme i pro vyšší věkové skupiny podle tvůrčí fantazie. Figuroval jsem několikrát při Mikuláši jako anděl, někteří účastníci se však domnívali, že jsem bílý čert.

Jmelí – *Viscum album* – Díky své věčné zeleni se stalo symbolem nepřetržitého života a bylo také symbolem slunovratu u starých Keltů. Tehdy slunce znovu vstává k novému životu a začíná déle svítit. Zvyk zavěšovat zelené jmelí pro štěstí nad vstup do domova k nám přišel z Francie. Keltští druidové posvátné jmelí osekávali na stromech pomocí pozlacených srpů a přidávali je do nápojů s psychotropními posilujícími účinky. Před

Někdy v prosinci není po sněhu ani potuchy – z rybníka Velký v Lomnici, kde jsme měli svoji skautskou základnu

Vánoce může vaše roverská hlídka zjistit, kde je na stromech jmelí, a připraví se na jeho sběr. U nás se nejčastěji nachází na borovicích a dostat se k němu je vlastně horealecký výkon. Buďte proto opatrní! Jen ti nejzdatnější vylezou na stromy. My jsme to vždycky hodnotili jako „čin“. Jistě vymyslíte a najdete řadu technik, jak se na strom dostat a přitom strom nepoškodit a zbytečně neriskovat a toho, kdo na strom vyleze, nějak ocenit. Jmelí pak můžete prodávat za dobrovolné finanční příspěvky rodičům na předvánoční skautské besídce. Všichni rodiče rádi zakoupí trochu štěstí v malém stužkou ovázaném svazečku. Jmelí nezlatíme, je to ošklivé.

*Jmelí *Viscum album* má esteticky krásný vzhled*

Vánoční vůně – Také můžete vyrábět voňavé koření k pálení na plotně, jako purpuru. V létě sušíme voňavé rostliny a vyzkoušíme, jaké libé pachy které vydávají. Směsi takových rostlin krásně doplňují náladu předvánočních večerů.

Vánoční besídka – Besídka by měla být přehlídkou naší činnosti a roveři jsou při její organizaci neodmyslitelní pomocníci. Protože je besídka určena veřejnosti, bývá někdy poněkud formální. Setkávají se na ní často staří skauti, i dědečkové a babičky dnešních včat si potřebují někde popovídat. Jednotlivé body programu si dopředu důkladně promyslete. Výstavka prací a fotografií nesmí rušit vlastní scénář. Dbejte na výslovnost a srozumitelnost předváděných

Dolní chalupa – In amore et pace (v lásce a míru) – pořízená v r. 1956 za 1800 Kč jako klubovna pro členy Vysokoškolského roverského kmene, který si v té době již říkal KRUH. Je na Krkonoších a slouží k setkávání, k přípravě programu, ke společné práci, ke studiu i psaní odborných prací, k udržení přátelských vztahů a prožívání života v přírodě. V posledních letech slouží také jako základna pro roverské kursy lesní školy FONS

Nová sauna, postavená, když původní sauna vyhořela. Je technicky dokonalejší, ale méně půvabná. Sauna slouží k tělesné i duševní očistě

zpěvů a her. Není někdy na škodu trochu pomoci sobě i divákům rozdááním zpívaných textů, publikum pak zpívá spolu. V minulém režimu jsme zpívali Rybovu mši, kterou dirigoval bratr Houslista-Karel Vihan. Když odešel za hranice, práce se ujal bratr Rys-Jiří Bursík, a když odešel za hranice i on, měl už každý z nás melodie a slova z Rybovy mše natolik v krvi, že kdykoliv někdo začal, ostatní se přidávali a melodie se řinuly jako proud radosti samy. Na ten čas stále dnešní oldskauti rádi upřímně vzpomínají. Zdá se to dnes neuvěřitelné, ale zpívat Rybovu mši bylo v té době nebezpečné počínání, a o to víc jsme si ho cenili.

Vánoce patří rodině – Věnujte v oddíle Vánocům dost času, vyrobte si hezké vánoční ozdoby, vyřezejte Betlém, případně připravte něco dobrého k vánoční tabuli. Bude to dárek pro rodinnou pohodu o slavnostním svatvečeru.

Po Vánocích – Vstávejme vesele, zní hlasů sbor, obouvejme rychle boty, jedeme do hor. Konec roku využijeme k utužení přátelství, přemýšlení, hodnocení uplynulého roku a dopřejeme si času k pohledu do budoucna. Od roku 1956 jsme vždy tento čas trávili společně na horách na naší skautské chalupě. Postupně jsme si vytvořili zvláštní rituál tak jako u jiných roverských kmenů. Bratr Očko-Míla Moravec zavedl zpěv kolínských skatů o nadlišákovi, který se změnil v Nový rok, všichni zdobí silvestrovskou večerní síň, voní kadidlo, užijeme si očistnou koupel v podvečerní sauně, připravíme slavnostní večeři, vyrábíme pochodně na půlnoční setkání. Nejslavnější součástí pohoštění se staly křenové chlebičky Ireny Řehákové. Pomazánka se připravuje z rozemletého měkkého salámu smíchaného s majonézou a strouhaným křenem a chlebiček se ozdobí zavařovanými jeřabinkami. Další naší silvestrovskou zvláštností je zmrzlina Klárimunda, kterou vynalezli bratři Riki a Libor. Čistý prachový sníh se smíchá se sušeným mlékem a ovocným

sirupem. Klárimunda je poněkud matoucí název, poněvadž jde o ženu pavouka z jedné japonské pohádky, ale to přece patří ke skautskému humoru. Později, když se oddíl rozrostl a my jsme poněkud zestárli, museli jsme zajistit další chalupu, Primaveru, o padesát metrů výše nad mořem, programy obou generací se pak různě propojovaly a všichni se vždy před půlnocí setkali na hřebeni mezi Sluneční a Jelení horou, kam se vyrazilo hlubokým sněhem ve 23.30.

4. Zákon

Být přítelem všech lidí dobré vůle a bratrem každého skauta

V původním znění bratr lord R. Baden-Powel uváděl dokonce: být přítelem všech lidí. Bylo to náročnější než znění současné, poněvadž někdy není snadné se vypořádat s lidmi, kteří nemají dobrou vůli; proto byl asi tento prvotní velký požadavek poněkud omezen. V podstatě jde o praktické provádění křesťanské lásky k bližnímu, která je ještě zdůrazněna slovy „k nepřátelům svým“. Je to zároveň mravní maximum, které si většinou neumíme dobře do života zařadit. Ale současná snaha nadnárodních organizací a systémů dosáhla již velkého pokroku alespoň v prevenci hrozícího násilí a zabraňování válečným konfliktům, a to je velký pokrok v dějinách lidstva.

Milovat někoho si nedovedeme přikázat, chovat se přátelsky ano. Když uvážíme, že požadavek přátelství ke všem lidem dobré vůle byl vložen do skautského zákona na počátku minulého století, byl to ve své době velice anticipující mravní nárok. Byla to doba vrcholícího národního cítění, uplatňování práva na sebeurčení národů, ale současně se rozvíjely i negativní stránky těchto snah a vznikal nesnášenlivý nacionalismus. Plody mravního příkazu přátelství ke všem lidem dobré vůle (tedy bez předsudků národnostních, rasových, třídních) v plné síle oceňuje a snaží se uskutečňovat až současnost.

Když chtěl A. B. Svojsík vnést skautskou výchovu do sokolského programu pro dorost, byl problém čtvrtého bodu zákona překážkou, protože sokolské úsilí v té době vyvrcholilo národním uvědoměním. A je nutno zdůraznit, že bez Sokola by Československá republika nevznikla. Slovákům při vymanění se z maďarské nadvlády pomáhalo vojsko, které neslo výraznou pečeť sokolské výchovy. Ideové jádro legií se skládalo z uvědomělých Sokolů. Krásné pochodové písně sokolské jsou v podstatě písně bojové. V Sokole se cvičila bojová zdatnost a rakousko-uherská státní správa věděla, že sokolstvo je svého druhu tajná domobrana rodící se české státnosti a národního sebeurčení.

Skauting vedl vždy své členy k lásce k vlasti, ale ne proti někomu, spíše proti zlu jako takovému. Žádá od svých členů konání dobra v podobě drobných každodenních skutků a obecně prospěšné práce.

Velice zajímavé jsou informace ve výborné publikaci bratra Bruno Břečky *Kronika čs. skautského hnutí v letech 1900 – 1990*, zvl. na str. 19 až 31 informace o táboře na Klamovce, který byl dokonce po válce skautům vytýkán jako kolaborace. Právě v tom je cítit rozdíl mezi Sokolem a skautingem. Každý měl poněkud jiná hlediska (nikoliv různé pravdy).

Zcela jiná otázka je vztah skautingu k vojenství, armádě a praxi, kterou každá armáda s nadšením přijme. Je třeba říct, že jde v tomto případě o skauting chlapecký a roverský. Děvčata jsou jiná, jinak biologicky determinovaná. Jak jsem naznačil už v úvodu, proděláváme svou lidskou fylogenezi, ve věku chlapeckém jsme byli v neolitu (to jsou severoameričtí indiáni) a ve věku roverském jsme v antice nebo kdesi na začátku středověku.

Připusťme, že jde o určitou nadsázku, kterou budeme chápat s rezervou. Ale domnívám se, že pokud si v dětském a jinošském věku neodreagujeme toto infantilní militantní puzení formou kultivované klukovské sebereflexe v bojových hrách a sportech, neseme pak mnohem větší riziko, že se v dospělosti objeví kdesi v hloubi naší duše militaristické sklony. Nejlepším protilečkem jsou hry na vojáky, na lovce, na bojovníky a podobné romantické činnosti klukovské tlupy pod kontrolou skautského vůdce, který tlupy přemění v družiny našeho výchovného systému. Naopak zakazování těchto programů snadno vyústí v pozdní atavistický militarismus.

Např. bratr prof. Emanuel Chalupný v Činovníku 1947 uznává jen lukostřelbu. Mám zkušenost, že děti v oddíle s velkým nadšením používaly prak, ale musí to být pod kontrolou.

V r. 1945 bylo všude plno zbraní. Každý jsme z klukovské touhy po romantice měli nějaký ten revolver nebo pistoli a střelivo se v lese sbíralo jako borůvky. Za vojenský materiál nesl většinou odpovědnost velitel nejbližší posádky. V Třeboňském okrese to byl podplukovník Šulc, který měl oba syny ve skautingu; Ája vedl rovery a Božan vedl vlčata. Jejich otec věděl, že výzvě, aby každý občan odevzdal vše, co vojenského najde, hned tak každý nevyhoví. Učinil tedy moudré rozhodnutí a zorganizoval kurs pro skautské vedoucí v třeboňských kasárnách. Učili jsme se zacházet se všemi druhy zbraní a především po nás vyžadovali bezpečné chování při výcviku. Kdo by nerespektoval tato pravidla, byl by z kursu vyloučen. Z toho měl každý strach a skutečně jsme se chovali ukázněně a naučili jsme se se zbraněmi zacházet, dokonce jsme stříleli na ostro na střelnici. Krom zbraní nás učili též mapování, orientaci, první pomoc, stavbu stanů a jiné dovednosti. Kurs vedli důstojníci, všichni staří skauti, a měl velký úspěch a velice posílil popularitu skautingu. Domnívám se, že to bylo to nejrozmumnější, co se mohlo v té době pro bezpečnost učinit, a tak utlumit militaristické sklony v našich klukovských duších. Pokud je mi známo, skutečně se ve skautských oddílech na táborech ani mimo tábor v okrsku Třeboň nic nestalo, i když zbraní tam tenkrát bylo habaděj. Jen Ája si hladce prostřelil stehenní svalstvo pravé dolní končetiny, když si hrál s pistolí v kapse na schůzce. Naštěstí šlo o úplně hladký průstřel bez zasažení kosti, nervu nebo cévy, takže se to jeho přísný otec ani nedozvěděl.

Ve skautingu jsme se naučili přežívat ve volné přírodě, snášet fyzickou námahu, poradíme si s přípravou jídla za primitivních podmínek, umíme se pohybovat v lese tak, abychom nebyli viděni, ovládáme práci s mapou a busolou, ale dovedeme se orientovat i bez nich. To je jistě pro každého důstojníka i řadového vojáka ideální průprava, ale to neznamená, že vychováváme k vojenství. Všechny totalitní režimy byly posedlé nepřátelstvím vůči skautingu, ale zároveň vykrádaly z jeho praxe všechny možné prvky, jenom ne mravní zákon. Nacisté, zvláště Josef Goebbels, prohlašovali, že skauti jsou dorost židozедnářů a plutokratů, ale Hitlerjugend ze skautského programu přejímala, co mohla, ovšem o přátelství ke všem lidem dobré vůle nechtěla pochopitelně ani slyšet. Známé byly výpady marxistů, kteří s oblibou tvrdili, že skauting byl rafinovaně založen anglickým generálem k potlačování odporu v koloniích a rozšiřování anglického imperialismu. Neuvědomovali si, nebo si spíš nechtěli přiznat, že R. Baden-Powell byl proti válce a násilí, což nejlépe dokazuje právě jím proklamovaný bod zákona být přítelem všech lidí. R. Baden-Powell předčasně z armády odešel a věnoval se výchově mládeže. Kolonialismus byla nesympatická historická epocha, která je za námi, a mnozí chlapeci,

kteří prošli skautskou výchovou a museli nastoupit povinnou vojenskou službu, se hlavně díky skautingu chovali ušlechtilé a odstranění kolonialismu dopomohli. Stalo se tak po druhé světové válce, tedy v období, kdy právě první generace skautingem odchovaných chlapců dorůstala do rozhodujícího věku dospělých mužů. Je třeba říci, že v té době byl skauting již natolik rozšířen, že jeho členové byli jak na straně kolonizátorů, tak kolonizovaných. Mezinárodní skautská znělka Skautské ideály spojuje svět má větší sílu, než jsme si ochotni přiznat.

R. Baden-Powell učinil pro skutečné mírové soužití všech národů mnohem víc, než kdyby demonstrativně v Británii proklamoval pacifismus a nepřímo tím nahrával právě těm, kteří ho tak rádi soudí – známým hlasatelům třídní nenávisti.

K pacifismu, tedy odmítání vojenské služby, musíme zaujmout rovněž stanovisko. K pacifismu jsme se po celou dobu komunistického režimu vychovávali. Byla to přirozená reakce na militantní nesnášenlivý marxismus, na zklamání po Mnichovské dohodě v r. 1938 a následné fašistické okupaci. Velká většina mladých mužů má dnes tendenci vyhnout se základní vojenské službě, což je pochopitelné. Ale nějak se musíme vypořádat s nebezpečím, které se řeší např. v současné zbytkové Jugoslávii, kde se ostatní státy snaží zabránit násilí pomocí mírových sborů. Skutečným nebezpečím je také nadnárodní organizovaný zločin. Když jsme teď vstoupili do NATO, jaké bude chování našich budoucích vojáků? Nabízí se řešení profesionalizací armády, ale nehrozí pak skryté riziko jejího zneužití? Musíte se rozhodně touto otázkou zodpovědně zabývat!

V časopise SKAUTING z 8. dubna 1993 jsem se zmiňoval v článku „Má být skauting apolitický?“ o jedné významné osobnosti, Frederiku van Eedenovi, jenž napsal *Otevřený list skautům*, který býval často proti skautům používán, ačkoliv sám Eeden byl skaut. Jde o otázku búrské války a v podstatě o to, že skauti, kteří slibují věrnost a službu své vlasti, pak ve válečném konfliktu stojí proti sobě. Dopis napsal Eeden r. 1911. Eeden byl Holanďan a búrská válka se ho tedy tím bolestněji osobně dotýkala. Měl jistě pravdu, a v ještě větším měřítku se pak stejná tragédie opakovala v první a druhé světové válce. Přemýšlejme o tom. V některých katastrofických situacích není snadné vytvořit vlastní odboj, byť bychom ho asi chápali jako spravedlivý.

Dále musíme vzít v úvahu, že mocný skautský výchovný systém je určen především dětem a vehnat děti do protestních akcí, když nejsou plnoleté, by bylo nezodpovědné. Ale důležité je jim zákon přátelství všech lidí dobré vůle a bratrství všech skautů vštěpovat, aby se chovaly, jak dovedou nejlépe i v nejasných kritických situacích, až budou dospělými lidmi. Nejdůležitější je prevence, aby válka vůbec nevznikla. Podobně jako musíme předcházet chorobám. Dobře to vyjadřuje latinské rčení (Ovidius): *Principiis obsta sero medicina paratur cum mala per longas convaluere moras*, což volně přeloženo znamená: *Klad' překážky (zlu) v začátcích, je pozdě chystat lék, když zlo již převládalo zanedbáním.*

Bylo by zajímavé vědět, kolik skautingem ovlivněných osob se podílelo na vzniku Deklarace lidských práv, na likvidaci tzv. studené války a na úsilí, aby znesvářené státy nebo etnické skupiny nevyvolávaly válečné střety. Osobně jsem přesvědčen, že jich bylo a stále je velmi mnoho.

Na roverském táboře v Janovickém zámku v Jeseníkách r. 1949 jsme rozebírali čtvrtý zákon a především jsme hovořili o tom, jaký zaujmout postoj k osobám, které nemají dobrou vůli. Mluvili jsme o krajních situacích za války, o tom, jak se zachovat, když je někdo

nucen jít do útoku muže proti muži a je přitom možné, že nepřítelem je člověk, který by nám za normálních okolností byl velmi blízký. Nebo jak se zachovat ke zločinci, jak se mu bránit. Pavel Křivský, který tábor vedl, zastával názor, že zabít nesmíme nikdy. Proti tomu někteří bratři namítali, že v určitých situacích není jiného zbylí.

Bylo horké letní odpoledne, seděli jsme ve velké zámecké rotundě. Aby tolik slunce nepálilo, přivřeli jsme okenice, což navodilo příjemnou, ale poněkud ponurou atmosféru. Sestra Kim-Květa Hlaváčková-Jeníková, kterou mnozí znáte z její poezie, počala recitovat báseň Jehana Rictuse Máminy moldánky:

„Nezabiješ“

Vítám tě... to sem já... tvoje máma,
stojím tu u tebe... na hřbitově.
(Dnes je to rok... rok za horama,
co si vzal... takovej hroznej konec.)

Jeníčku?

Chlapečku, posloucháš mě?
Rozumíš svoji starý mámě,
svý „bábině“, jak si říkal dycky?
Tvá „bábina“ přišla dneska až sem.
Prší, je bláto, je soudnej den.
Ivry sou daleko, takovej lán!
(Ivry jsou pohřebiště popravených)
Řekli mi pravdu? Je to tady?
Je to to „Vězeňský voddělení“?
Božíňku, to je k souzení.
Tady ty ležíš... je to lidský?
Kdepak si? Pověz, nevím si rady.
Kampak tě dali? Na kerou stranu?
Je to tu zdupaný, holý jak dlaň:
žádnej hrob, dyby jen kouska kříže,
ničehož nic, kde máš svou jámu...

Nemáš tu ani svý křestní meno,
kouteček, kde by si vodpočíval!
Tohle že bylo ti usouzeno!
(Neříkám... snad si to zasluhoval,
ale tak... je to moc na starou mámu,
je to přece jenom veliká tíže!)

Jendo, to musím ti povědít,
co si pryč, ani na minutku
vod černejch myšlenek nemám klid,
srdce mi puká vod zármutku.

*Kdepak to nejsem už dávno já.
Sem šedivá, schrbená, užraná
skrz lidskou hanbu a skrz trápení.
(Sám by si řek: „To vona nejní,
vypadá přes vosumdesát let!“)*

*Taky jsem měla velikej fret...
(To víš, co lidi hned nevomastěj!)
Prasklo to hned, že já sem tvá máma.
Za halíř práce nešlo sehnat.
Každej se křížoval... „pámbu s náma!“
Musela sem se přestěhovat.
Teďka zas, co mám ten novej byt,
sama se divím, jak můžu žít.
Chodím jak hotový motovidlo.
Rači se vyhýbám lidskejm řečím.
Myslím jen na tebe. Pořád brečím.
Pláču i v práci, dyž vařím jídlo.*

*Začne to ráno, jak vstane den.
Vidím tě... říkám ti: „Jen se dívej...!“
jako dyž bejval si eště živej.
Nejím... a pro žal nezavřu voči.
Zdřimnu si, znova to na mě skočí,
hned se mi vo tobě zdá sen.
Na dnešek zrovna ta hrozná noc.
Z hlavy krev crčí ti potůčkama,
držíš ji v rukách.- „Mami!“ A máma
ti nemůže přijít na pomoc.
Vidíš mě, vidíš mě, chuděru,
strkám ti jemnou svou zástěru.
Jeníčku, tenkrát, dyž byl si malej,
kdo to moh vědět, vid', kdo by byl řek,
tady že budeš ty pochovanej,
že nenajdu ani tvůj hrobeček.
Byl si tak hodnej, dyž si byl malej!*

*Vidím ted' všecko, co bylo s náma.
Dyž si byl asi tříletý dítě,
táta nám utek a nechal mi tě,
abych tě vychovala sama.
To sme se měli tak rádi... vobá
byli jsme přešťastní... zlatá doba,
i dyž nám kručival žakudek*

a v baráku bylo jak po vymření.
Ta byla nejhorší, ta doba...
Byl si můj jediný vyrazení,
mužiček zlatej... můj amantek!
Vid', že jo, to byly lživý věci,
všecko jen pouhý výmysly,
co u soudu povídali svědci
a falešný noviny přinesly.

Nikdy můj Jeníček nebyl tak zlej,
jak lidi to vo ňom roznášej...
(To se ví, kluk - a nejni jich málo? -
před tebou nikdy nic neobstálo,
lotr si ale nebyl žádná.)

Něžnejs byl... Krásnej jak vobrázeček,
drobnej snad, ale byla to síla,
protože já sem tě vodkojila.

Cvalíks byl růžovej, na tvářičky
padaly zlatý kudrlinky,
byl jsi andílek..., betáneček...
(Eště mám vod tebe culiček,
zoubánky, jako pár perliček.)

Večír, to byly můj nejhezčí chvílky,
dyž si svý nahatý těličko
ukládal ke spánku do postýlky,
ty sladounký, bílý masíčko!

Za celej svět bych tě nebyla dala!
Co sem se já tě jen nalíbala
vod pusy, přes bříško do prcinky.
Nejrači bych tě bejvala snědla,
ze samý lásky jak jablíčko!
Ty si byl takovej milej milán,
malinkej štrychařskej mámin tyran,
nadanej... že až pukali zlostí.
Učení šlo ti jak na drátkách,
všecko a všecko, na co si šáh.
Byla sem vo tebe bez starosti.

(Dyž to ted' povázím, v čom tu ležíš,
na dešti, v ledovej závěji,
jak by mi nožem rval srdce z těla.

Takhle mít zničenou naději,
zničenou jedinou svoji chloubu!)
Co sem se jenom já našila,
po léta letoucí dřela, dřela
jako ta rumařská kobyla
pro kousek jídla, lepšího bydla,
dokud ty eště budeš v tý škole.

Co jen těch nocí jsem proseděla
(dušinka spala, tý bylo hej!),
šila sem u lampy v jednom kole,
až už se vysvítil petrolej.

Často jak dyž mě to vosedlá,
dlouhá noc táhla se jak věčnost.
Ruce jak cent. Šel na mě spánek.
Ale já k postýlce... Kde mám spáče?
Jakpak mu srdíčko tuhle skáče?
Eště se podívám na dechánek...
kuráž se vrátila... co sem chtěla:
šila sem dál zas. Jak posedlá.
Ráno sem v pořádku vodváděla.

Někdy mi strachem krev v žilách stydla,
dyž si tak za noci pokašlával,
aby si nedostal znova zápal.
Vzduch tam byl zkaženej, u těch šancí,
nemoce všechny hned v jednom ranci.

Zpomínáš na ráno, raničko,
na čerstvej loupáček... kafičko?
jak strojila sem si svý zlatičko?

V neděli pěkně vo vejletech,
v lakovejch botičkách, v bílejch šatičkách!
(Byl si tak milej, radost se dívat,
každej moh na tobě voči nechat,
co lidí jen zůstávalo stát,
aby tě viděli cupitat!)

Tenkráté. nevíš už, za tak krátko?
Kdo byl můj mazánek, poklad, spása?
Kdo byl můj sluníčko jediný?
Čípak si bejval, ty jezulátko?
Tvý máminy... vid', tvý máminy...

*Kdo ti dal, voč sis hles, kdo měl cit?
Kdopak tě hejčkal, až kazil ti mravy?
Vod kohos nebejval nikdy bit?
Kdopak se, když si měl zápal plic,
vod tebe nehnul, vrátil ti zdraví?*

*Kdo to byl, kdo to byl, nevíš nic?
Ale teď, ale teď ležíš tady
jak ta smeť, jako pes, pošlej hlady,
mršina, který se každěj štítí,
bez kvítku, bez věnce, bez světel,
a s tebou ten nejhorší vyvrhel...*

*Kdopak nic nedbá a přišel sem?
Vomlouvá chyby a odpouští ti?
Největčí trest si sám vytrpěl?
Mámina, vidíš, do smrti tvá!
Tvá „bábina“, pára nad hrncem.*

*Mluvím a mluvím tak zbůhdarma...
Pořád se leje a bude tma.
Musím jít... mám to tak daleko k nám.
(To víš, že nerada pospíchám.)*

*Co to? Jak někdo by zaharašil.
Jako by někdo tu někde vzdych.
Jako by plakal a stíral slzy.*

*Jeníčku, to si ty? Svěř se mi...
Ty se tam trápiš, vid', pod zemí...?
Jen se mi, božíčku, nezjevuj
jako dnes v noci. Jendo můj!
(Snad bys mě takhle nevystrašil?)*

*Jeníčku, si to ty? ...dadinkej!
Musíš bejt hodnej, přídu zas brzy...
Zamouři vočíčka... hajinkej.
Jako si spinkával na postýlce.
Nevíš už? I ty víš! V tý tvý klícce!*

*Neplakej... tiše... bacali by tě!
Zamouři vočíčka, dadinkej,
holátko holý... nešťastný dítě...
drobečku malá... můj malinkej...*

Dlouho jsme seděli úplně tiše, Květa měla krásný přednes. Pak někdo volal, že je hodová večere a pomalu jsme se počali trousit ven. Venku bylo nádherné podvečerní modré nebe.

Být bratrem každého skauta

Zde je nutno adresovat několik slov do vlastních řad

To je něco dost jiného než přátelství ke všem lidem dobré vůle. K lidem dobré vůle se obracíme ven ze skautského hnutí, zatímco bratrství jde dovnitř do vlastní rodiny. Bratrství je původně rodinný a pokrevní vztah – jsme jedné krve ty i já, ale pak i v přeneseném smyslu v komunitách bratří duchovně spjatých myšlenkou nebo vírou v určité ideály. Ty ideály mohou být rozličné a někdy i nedobré, hovoří se o bratrství viny, které je špatným znakem lidského soužití, ale právě toto bratrství bývá nebezpečně pevné.

V bibli se jako první hřích uvádí dokonce bratrovražda, když Kain zabil Ábela, poněvadž kouř obětí Kainovy nestoupal do výše k Bohu, zatímco Ábelovi ano. Je to podivný symbol přímo osudové zloby lidského rodu. Všichni znáte pověst o knížeti Velkomoravské říše Svatoplukovi, který nabádal své syny, aby drželi pohromadě jako tři spojené pruty. Každý prut sám o sobě je snadno zlomitelný, ale tři jsou nezlomitelné. Bratři však neposlechli.

Měl jsem opakovaně příležitost si ověřit, že skautské bratrství je ohromná společenská hodnota a že existuje ve velkém rozsahu. A to jak u nás, tak zvláště v zahraničí; když jsem v nejrůznějších situacích řekl, že jsem skaut, otevřely se mi brány tam, kam bych jinak těžko a složitě pronikal. Zvláště ve Francii, kde jsem po určitou dobu pracoval, jsem získal se skautským bratrstvím velmi dobré zkušenosti. Ale bylo tomu tak a je dosud i u nás. Stále si ale musíme připomínat, že jsme skutečně bratři, abychom přece jenom neposilhávali po těch špatných příkladech v historii.

V minulém režimu, kdy bylo nebezpečné o příslušenství ke skautským ideálům hovořit, panovalo však toto spojenectví o to pevněji. Když jsem začal budovat na fakultě samostatný obor nebo když jsme měli poměrně velký skautský oddíl a před námi stálo mnoho komplikovaných úkolů, situací a požadavků, vždy jsem věděl, že skautské bratrství funguje, aniž je třeba se o něm zmiňovat. Bylo až neuvěřitelné, kolik vlivných osob prošlo skautskou výchovou, o níž sice vůbec nehovořili, ale zato ji v praxi uplatňovali, když bylo bratrské pomoci třeba.

Jsou však v naší historii bohužel i četné příklady chování nebratrského. Ale pokud se již nemohou bratři dohodnout, nikdy by neměli používat veřejných prostředků, aby jiné bratry zostudili. Ostouzí tím celé hnutí a sami sebe. Platí při tom stará moudrost, že co se v rodině uvaří, má se tam i sníst. Pokud někdo něco proti druhému má, musí se s ním domluvit, musí se pokusit najít kompromis, pokud možno raději druhému ustoupit, když nejde o věc zcela zásadní. Nikdy nedělat ostudu navenek žalováním veřejnosti. Zamýšlejme se nad tím. Nehovořte o někom nepříznivě bez jeho přítomnosti a nesudte ho, aniž mu dáte příležitost, aby se mohl vyjádřit a obhájit.

LEDEN

Nový rok – půlnoc

Jsme nahoře, pochodně vetknuté hluboko do sněhu, vytvoříme Gilwelský kruh a zpíváme Snažme se ve štěstí žít, chorál, který zhudebnil ještě před odchodem za hranice bratr Joviš Šimsa-Karel Janovický. Pak následuje projev, možná někdy až moc slavnostní, ale chvíle to vyžaduje. V některých situacích musíme být vážní a snad i trochu patetičtí. V kruhu si pošleme stisknutím ruky pozdrav. Pak nastane novoroční nadšení. Vzájemné objímání, přání všeho dobrého, zapalování prskavek a jejich metání co nejdále a co nejvýše, volání pokřiků starých i nových, tančení v hlubokém sněhu a vše, co si lze ještě představit. Dříve, dokud jsme novoroční program nesdíleli s oddílem mladších skautů, byl celý spíš vážný a rozjímavý s pohledem do minulosti i budoucnosti.

Kánon z Dhammapadam

I. Snažese ve štěstí žít jako ti kte-ří niče-ko ne-ma-jí
radosti slyme se tak jako boko-ve zd-á-í-
vých- paprs-ků

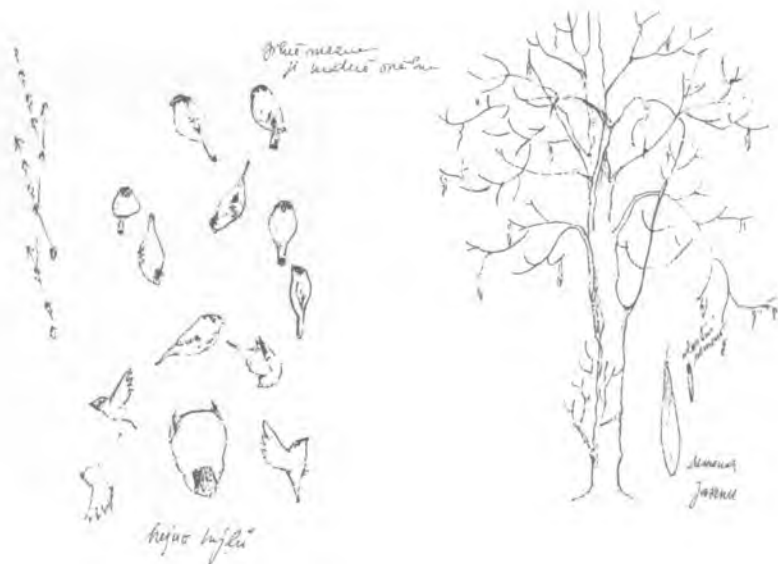
Pro nácvik:

Zhudebnil B. Šimsa-Joviš-Karel Janovický

Loutkové divadlo

Krátké dny se hodí k výrobě loutek i k hraní divadla. Jsme ale tak zahlceni televizí, že se možná jen stěží bude v současné době divadlo uplatňovat. Je v něm přitom pohromadě tolik krásných činností, vyřezávání loutek, malování kulis, hudební doprovody, režijní práce, cvičení správné a zřetelné mluvy, psaní vlastních divadelních her a v neposlední řadě zvaní diváků, vřát, světlušek, skautů, skautek a všech ostatních příznivců, včetně dědečků a babiček. Loutkové divadlo má v našem

skautingu staré kořeny, dokonce mu byla věnována jedna z našich prvních příruček. Ve Vysokoškolském roverském kmeni pracoval známý loutkář Kájus Samšiňák ze Sobotky, jinak významný myrmikolog. Jura Lasovský řečený Ra organizoval umělecký kroužek, v němž se převážně vyráběly loutky. V Třeboni žila stará tradice sokolského loutkového divadla, ve kterém se také velmi dobře uplatňovali skauti. Byl tam náš významný loutkář Ivan Anthon, vlčácký vedoucí, později známý z televize jako animátor loutkových postav JÚ a HELE. Podobnou tradici jistě najdeme i v jiných střediscích.

Lyžování

U nás je to jeden z nejrozšířenějších sportů. Lyžování využíváme také ke hrám a poznávání zimní přírody. Za druhé světové války, když se musely odevzdat lyže pro vojáky na východní frontu, vyráběly se pak podomácku. Možná by to mohl být dobrý námět na rukodělné práce. Pro rovery je ovšem zajímavá i výroba sněžnic.

Sáňkování

Zkuste vlastnoručně vyrobit hezké sáně pro sjezd nebo transport nákladu.

Zimní táboření

Alespoň jednu noc strávit venku ve sněhu. Přečkat noc ve stanu, v iglú nebo v záhrabu pod širým nebem ale nesmí být zdraví ohrožující zážitek s prochladnutím. Někdy se to však přesto přihodí i při velké opatrnosti. Bylo to v Nízkých Tatrách na malé, vysoko položené chatě Bičárce. Nás bylo tolik, že každý den museli dva z nás spát venku. Připravili jsme si lože v horolezeckém stanu, využili všechny znalosti o zimním táboření a ulehli. Během hodiny nám už byla tak nesnesitelná zima, že jsme vylezli ze stanu a poskakovali

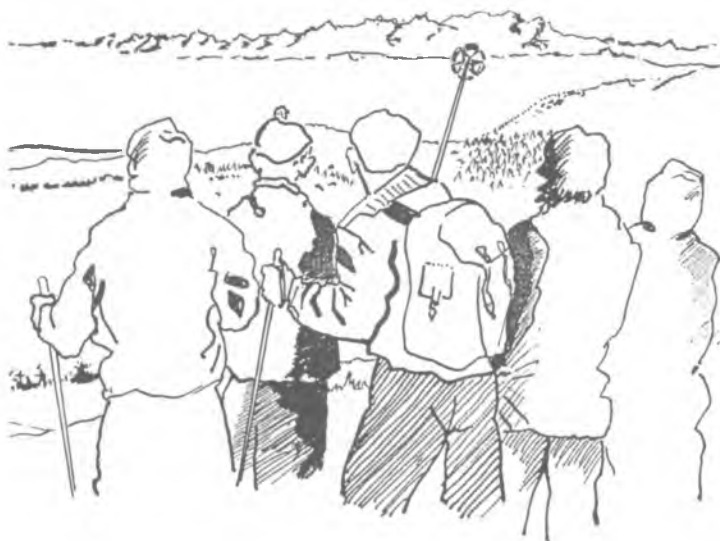
pod nádherným jiskřivým nebem. Zkusili jsme znovu ulehnout, ale vše se opakovalo. Když jsme pak po týdnu odcházelí a vraceli klíče od chaty panu hajnému, povídá: „Tak jak jste tam přežili tu středu, tady dole bylo k ránu pětatřicet pod nulou, to tam nahore bylo ještě míň.“ Tu středu jsme právě spali-nespali v našem dobře připraveném loži venku ve stanu.

Pan hajný Jurášek nám k tomu přidal jednu krásnou historku z myslivecké latiny. Měli na starost zahraničního valutového hosta, který chtěl skolit medvěda. Sehnali starého medvěda z cirkusu, kterého již medvěďář nemohl uživit, a že ho obětují za valuty. Medvěda naučili chodit si pro potravu, zabitou kobyly, kterou mu tam připravovali jako návnadu. Pozvali tedy západního lovce. Lovec čeká, pan hajný s ním, a co se nestalo! Po chvíli je slyšet podivné zvuky a pak se objeví medvěd na bicyklu. V cirkuse se předváděl, jak umí jezdit na kole, to teď někde cestou sebral nějakému drvoštěpovi, který si ho ukryl v mlází. Lovec celý rozmrzelý od lovu ustoupil a medvěd si zachránil život.

Hvězdné nebe

Je sice zima, ale pohled na lednové jiskřivé nebe je nejnádhernější. Město nám hvězdy přezáří, ale venku na horách nikdy neopomeňte nočnímu nebi věnovat pohled.

Zdeněk Teichman určuje vrcholky Vysokých Tater na obzoru. Pod námi je moře mraků a stojíme na protilehlém hřebenu Nízkých Tater blízko Bičárky pod Královou holou

5. Zákon

Skaut je zdvořilý

Zákon zněl původně Skaut je vždy ochotný a úslužný.

Malé vlče stejně jako pokročilého skauta žádáme a učíme od začátku, když vstoupí do našeho hnutí, že má pozdravit, dát přednost starším osobám, uvolnit jim místo v tramvaji, neskákat do řeči, nepomlouvat, nemluvit o nikom ošklivě, nebo dokonce hrubě, zvláště když není přítomen, nebo snad psát urážlivé anonymní dopisy.

Proti zákonu „Skaut je zdvořilý“ jsme však v roverském věku dost reptali. Trochu to asi bylo spojeno s pocity frustrace, které naši otcové a matky prožívali za starého Rakousko-Uherska, i když se nám tak špatně nevedlo. Dále ponižování za německé okupace a potom za nastolení diktatury proletariátu s filozofií třídní nenávisti, kdy se jaksi zdvořilost vnímala jako slabost.

Byl to určitě velký omyl a reptání proti zdvořilosti jsme již v duchu i nahlas dávno odvolali, ale mám pocit, že zdvořilosti jsme se stále ještě nenaučili. V češtině slovo zdvořilost poněkud připomíná cosi jako být dvořanem. Ve francouzském zákoně mají skauti krásná slova: být „courtois et chevaleresque“ (kúrtoa e ševaleresk) – dvorný a rytířský. Rytířství ve Francii má svůj původ v dávné francouzské historii a k Francii tedy patří. My jsme ale v české šlechtě neměli společenské vzory, anebo byly tak nepatrné, že to nemělo vliv na společenské styky a zjemnění mravů. V českém jazyce se sice mladým dívkám dodnes říká slečno, což je zlidovělé šlechtično, ale většinou to už ani nevíme. Ve Vídni na císařském dvoře se prý o nás říkalo, že směrem dolů máme my Češi povýšenecké chování a směrem nahoru lokajské. Předposlední habsburský císař František Josef II. to říkal ještě méně lichotivě. Ono se to totiž těžko pozná, když žijeme stále mezi sebou a dlouho jsme neměli možnost se srovnávat s jinými národy nebo společenskými skupinami. Jiný bývá mrav na venkově, jiný mezi chudými lidmi ve městě, jiný mezi střední vrstvou, jiný mezi bohatými, ale všichni bychom si měli najít společného jmenovatele zdvořilého chování, poněvadž to celkově zušlechťuje život.

Jeden z našich zakladatelů skautingu bratr Dr. Jiří Guth-Jarkovský sepsal *Společenský katechismus*, který se dočkal mnoha vydání (mimořádně bratr Guth-Jarkovský také prosadil, že již od začátku olympijských her Čechy vystupovaly samostatně a nikoliv v rámci Rakousko-Uherska a v tom mu byl oporou i další významný pracovník skautského hnutí bratr Josef Rössler-Ořovský).

Guthův katechismus je zaměřen na chování městské střední společenské vrstvy. Z jeho společenských rad jsme si často dělali v mladistvé rozvernosti legraci. Za první republiky patřilo k dobrému tónu v „lepší rodině“ mít v knihovně Guthův Katechismus, v němž se člověk mohl dočíst, jak se má zdvořile chovat. Např. jak by mělo probíhat zasnoubení:

„Snoubenec v den zasnubní pošle nevěstě kytici bílých květin, zejména takových, které snoubenka zvláště miluje. Donese je přímo květinář nedlouho před hostinou, aby byl čas kytici vhodně umístiti a před kyticemi ostatních účastníků, ale ne příliš brzy, aby květiny zatím nepovadaly. Košík je zdoben širokou bílou stuhou s vyšitým datem zasnubním. Vedle toho přinese sám snoubenec své snoubence zasnubní prsten, jež podá v pouzdře. Dívka sama pouzdro otevře a podá prsten snoubenci, který jí ho navlékne na čtvrtý prst levé ruky, kterou snoubence po té políbí. Často dá matka při té příležitosti dovození prvního polibku, aspoň na čelo snoubenky atd.“

Mně to připadá staromódně krásné. Vy si spíš řeknete, že je to k smíchu. I nám takové rady kdysi vyvolávaly úsměv na rtech. Bylo to v době, kdy se počalo pouto tradiční rodiny rozvolňovat tou měrou, že se někdy rodiče dozvídali o sňatku svých dětí až po svatbě, o zasnubách ani nemluvě.

Přečetl jsem si znovu Společenský katechismus Gutha-Jarkovského a současným pohledem ho vidím jako citlivé veledílo, byť i v mnohém zastaralé a nemoderní, které líčí dobu, do níž se nelze vrátit. Vypráví o něčem, co zmizelo, a co se snažilo pozvednout náš národní standard v běžném každodenním styku na evropskou úroveň své doby.

Ale bratr Guth-Jarkovský dovedl postřehnout mnoho jemností a odstínů v lidském chování, které jsou nadčasové, možno říci lidsky věčné. Tak například co postřehů dovedl shromáždit o obyčejném pozdravu, jeho odstínech a významech. Nebo jak krásně dovede hovořit o úsměvu. Píše: *„Různé projevy zdvořilosti nabývají teprve ceny a významu, jsou-li učiněny s jistým půvabem, a jejich nejpřirozenějším a nejpůvabnějším průvodcem jest úsměv. Úsměv dovede vyvolati sympatii, mírní úctu, působí přízeň a zajišťuje popularnost.“*

Bratr Guth Jarkovský sám upozorňuje, že si je vědom, že zdvořilost tvoří jen vnější rámec našeho chování a nemusí být pravým zrcadlem vnitřního stavu osobnosti. Přesto je však zdvořilost branou k dobrým mezilidským vztahům.

Snad ještě jeden citát z jeho Katechismu: *„Gentleman jest člověk, jenž nikdy jinému vědomě neublíží. Skutečný gentleman vyhýbá se všemu, co by mohlo být nepříjemno jeho okolí, nebo co by mohlo vyvolat nemilý dojem. Dovede se zařídit tak, aby se na sporná mínění nenarazilo, aby city jiných nebyly uráženy, aby se nevyslovovalo nijaké podezření, aby se nikdo nedotkl předmětu, jež by mohl někoho zarmoutit nebo urazit. Dává pozor na všecky, jest laskavý k ostýchavým, soucitný k těm, kdož jsou směšní. Má vždy na paměti, s kým mluví. Prokázal-li někomu službu, pomine ji mlčením, o sobě mluví toliko, je-li k tomu nucen. Zkušenost jej naučila chovati se k nepříteli tak, jako by se měl státi kdysi jeho přítelem. Nemá třeba vždycky správných názorů, ale nespravedlivý není nikdy. I když sám nevěří, neposmívá se víře jiných, aniž proti ní brojí. Jest shovívavý ke všem vyznáním (dodejme: ke všem názorům a míněním) nejen proto, že jej filosofie naučila nestrannosti, nýbrž že má jemný, takořka ženský cit, jež jest z nejkrásnějších vymožeností kultury.“* Asi ani zde nebudeme se vším souhlasit, ale napište si vlastní současný kánon gentlemana, kterým by rover bezesporu měl být.

Námět na schůzky:

Připravte kurs společenského chování pro rovery. Cvičí se zdvořilost, plnění 5. bodu zákona. Nedělejte si z toho legraci a uvidíte, že vám to do života přinese mnoho cenných zážitků a pomůže lépe komunikovat mezi sebou i s ostatními lidmi.

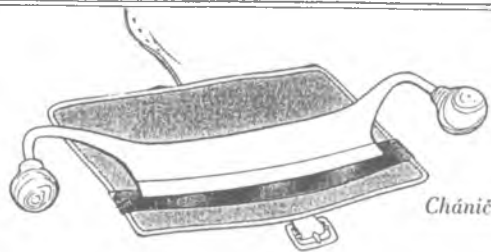
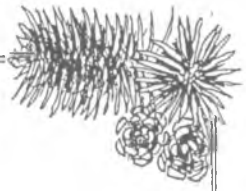
Guthův Katechismus se snad má dočkat nového vydání. Bude asi upraven a modernizován, rozhodně si ho ale obstarajte do roverské knihovny.

Pokuste se napsat si vlastní pravidla zdvořilosti od kolébky až do hrobu, jak je pociťujete, jak je praktikujete a jak byste si představovali, že by naše chování mělo vypadat. Probírejte situaci za situací, při nichž se navazují mezilidské vztahy, které potřebují i formální řešení setkání člověka s člověkem.

Práce v klubovně

Venku je zima, mrzne a padá sníh nebo je plískanice a je nevlídno. Věnujme se zkrášlování klubovny. (Mnohokrát jsme o klubovny přišli a zdá se nám jako sen, když některý skaut vypráví o zemi, kde nikdy nebyl skauting zrušen a zakázán, že tam mají klubovnu, do které chodili jeho předchůdci již před 80 léty. Proti tomu je naše asi nejstarší klubovna vodní Pětky „havírna“ u Rudolfovy štoly úplné mládě. A přece, což je nejsmutnější, o ni Pětka nyní přišla.) Promyšlíme, co do klubovny patří, co je v ní účelné, útulné a krásné. Roveri se většinou podílejí s ostatními družinami a oddíly na budování klubovny, v níž se všichni během roku střídají. Přemýšliví roveři velmi pomáhají svými rukama vytvářet krásnou atmosféru. Vždy znovu a znovu si musíme připomenout, že je třeba uklidit a uklidit nejen povrch. Zase se nemůže najít koště, lopatka má ulomené držadlo, hadr není na svém místě. Náradí v nepořádku, topůrka ošklivá, pila nenabroušená. Opakujete to patnáctkrát

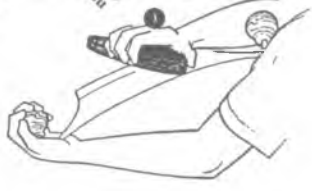

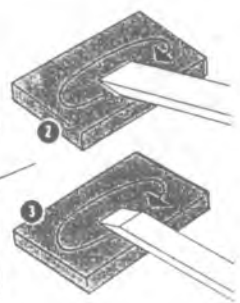
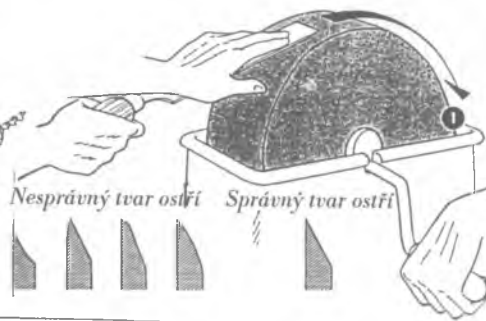
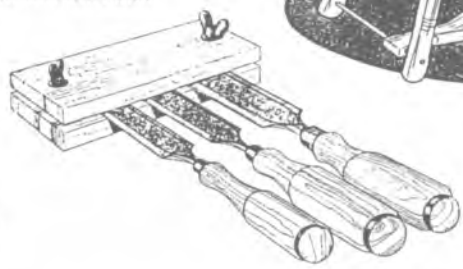
Chánič ostří pořizu

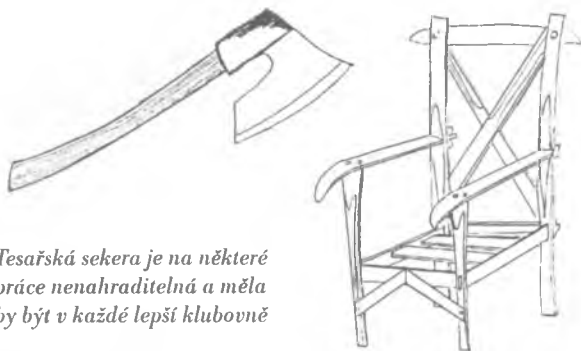

Nejllepší je pískovcový brus

Chránič ostří dlát

Tesařská sekera je na některé práce nenahraditelná a měla by být v každé lepší klubovně

že by se za to nemusel ani řemeslník stydět. V krbu je zatopeno už před začátkem schůze. Víte, co se to stalo? Malí skautíci se přeměňují v rovery. Začnete mít mnohem větší radost z práce, která se vám zdála již téměř marná. Klubovna se stane pýchou vaší společné činnosti a je zrcadlem vnitřního stavu a života vašeho skautského celku.

Buben

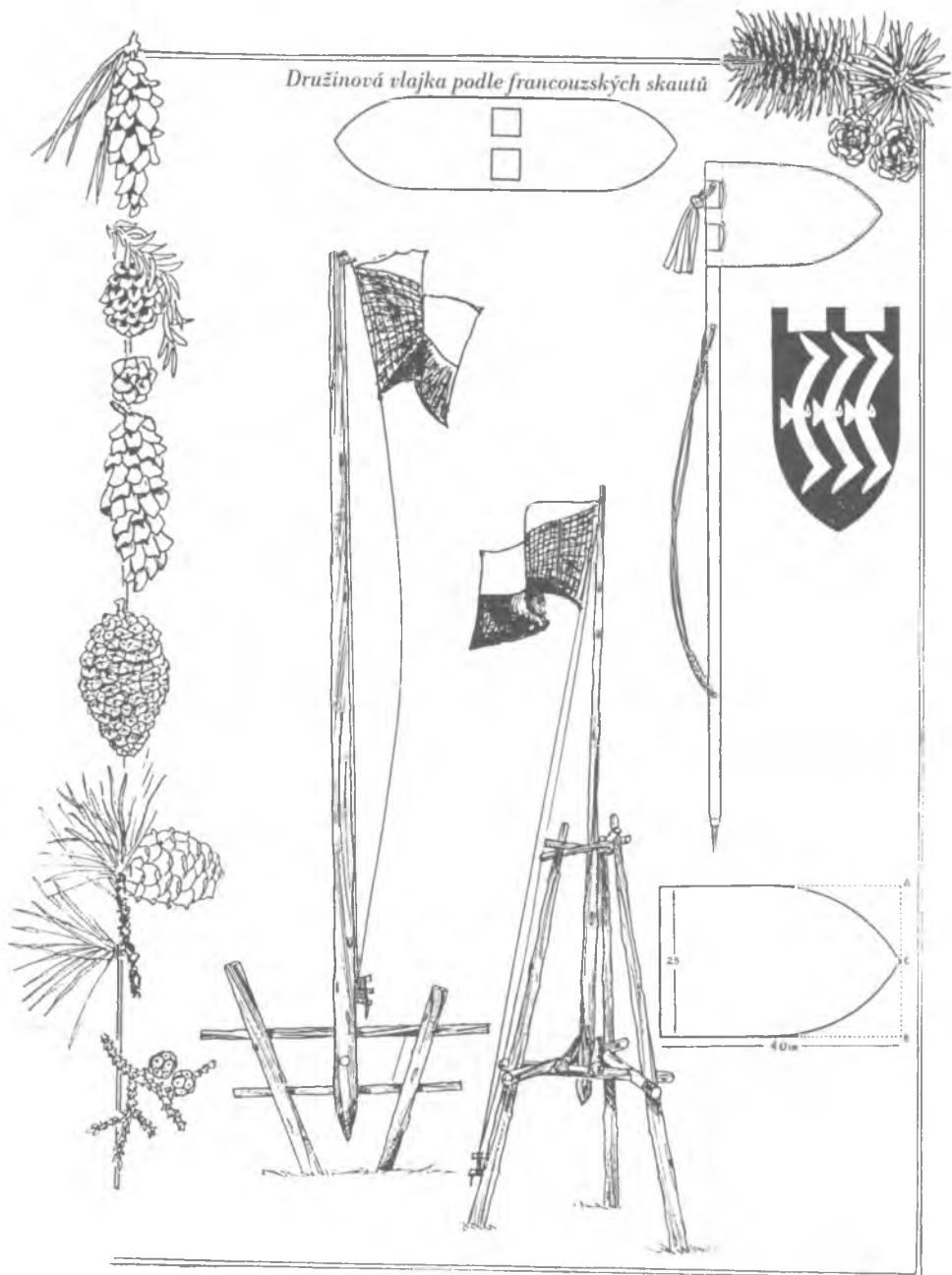
O bubnech máme dost literatury, dutý dřevěný útvar můžeme vyrobit např. následovně: do kusu kmene, který je ve středu ztrouchnivělý, vyvrtáme nebo prorazíme otvor. Postavíme ho na ohniště z cihel a zapálíme pod otvorem malý oheň. Kmen působí jako skvělý komín a táhne oheň, který ho vypaluje. Když dřevo zuhelnatí, odstraňujeme ho dlátem nasazeným na kovové trubce tak dlouhé, jak potřebujeme. Jestliže se dřevo příliš rozhoří, odstavíme kmen z ohně, ochladíme ho vodou a teprve později pokračujeme ve vypalování. Bubny nemusí být jen potažené kůží, dřevo rezonuje i samo.

Spojování dřev „rybenkou“ – drží velmi pevně

Symbols a heraldika

Dáme do pořádku vlajky oddílové i družinové, vyrobíme krásné žerdě. Pěkná rovná lísková žerď nebo roverská hůl, jakou má u nás jen Káča Rocmanová, se v přírodě snadno nenajde. Ale můžete si pomoci rovnátkem. Tyč musíte vložit mezi pevné rovné předměty,

Stožár na státní vlajku, aniž bychom kopali hlubokou jámu

sevrít svěrkami a počkat až čerstvé dřevo vyschne a bude rovné. Můžete mu pomoci, když ho máčíte, nebo ještě lépe povaříte, pokud budete mít dostatečně dlouhou nádobu. Místo ní nám může posloužit širší železná trubka plná vody, uzavřená na jednom konci. Pokud uzavřete oba konce, ten, co méně drží, při vaření vystřelí jako dělo. Trubku nahřívejte nad ohněm. Podobně se dají rovnat i šípy do luku nebo dřevo na sněžnici. Dále upravíme či vyrobíme oddílové a družinové totemy. Totemy se vyřezávají ze dřeva, ale zrovna tak si můžete v klubovně udělat i totem z hlíny. Dřevěnou osu vybavíme dřevěnými držáky hlíny a vzepríme o trám stropu. Pracuje se s kamnářskou hlínou nebo s navlhčenými cihlami vepřovic. Totem můžete také vyrobit tak, že na nosnou tyč navléknete družinové totemy vyřezané z dutých stromů.

6. Zákon

Skaut je ochráncem přírody a cenných výtvorů lidských

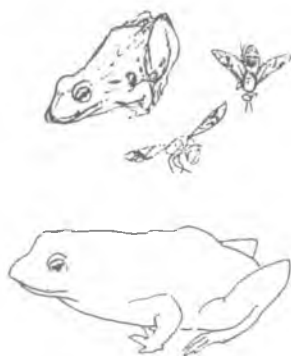
Ochráncem přírody

V době našich zakladatelů byl tento zákon velmi avantgardní. Skutečně nás naučili a po nich i my jsme naučili naše vlčata, světlušky, skauty a skautky mít přírodu rádi. Abychom ji mohli mít rádi, museli jsme se nejprve naučit dobře ji znát a alespoň v nějakém směru být „odborníky amatéry“, kteří se v dané přírodovědné oblasti poměrně dobře vyznají. K tomu nám slouží naše odborky. Citově nás s přírodou sblížily především krásné knihy Setonovy, které nám otevřely cestu zvláštního přátelství k volné přírodě, nebo Kiplingova *Knih džunglí* svým zvoláním „Jsme jedné krve, ty i já“ a mnoho dalších. V té době byla ještě v mnoha ohledech divoká příroda chápána jako nepřítel, s nímž se bojuje, kterému musíme vyrvat pro člověka vše do té doby nedostupné. Proti tomu stála hrstka skautů jako romantičtí rytíři jdoucí proti proudu. Na začátku století nás lidí nebyly ani dvě miliardy a bylo mnoho divočiny a mnoho míst v pralesích, na pouštích a velehorách, na dálném severu a jihu, kam lidská bytost dosud nevstoupila.

V současné době je však situace odlišná. Potřebu ochrany přírody si již lidstvo všeobecně uvědomuje, ale přesto ji jen málo respektuje a dále přírodu devastuje. Je to jeden ze zlých snů naší

*Skaut je ochráncem přírody
(malba na klubovně)*

civilizace. Ochrana přírody se dostává do povědomí jako ochrana životního prostředí. Máme strach, že si sami zničíme svět, v němž žijeme, jako jsme ho již zničili mnoha našim kamarádům z říše zvířat nebo rostlin, ale přesto se točíme v jakémsi bludném kruhu. Pro rovery z toho vyplývá výzva, aby přemýšleli, ale současně i skutky přiložili ruku k dílu a zákon reálně plnili. Ve skautském zákoně je skryt důležitý pohled na přírodu jako na přítelkyni, na kamarádku, se kterou nebojuji, ale kterou miluji a jako silnější ji chráním a kde mohu, jí pomáhám, aby se udržela a rozšířila v krásné původní podobě.

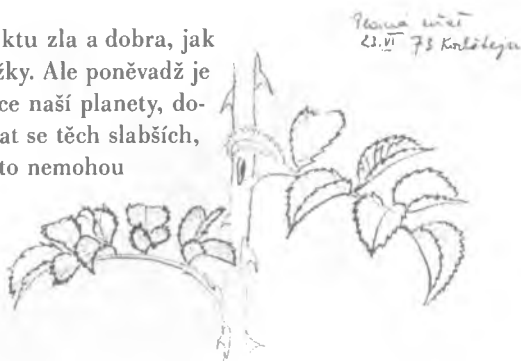
Lovy tužkou do skicáku

Dnes je nás lidí šest miliard. Od dětství jsem slyšel, že se neuživíme, protože už je naše Země vyčerpaná. Stal se však pravý opak, právě zde v té části světa, kde je nejhustší osídlení, produkujeme nadbytek potravin, takže se přejídáme a ještě nevíme, co se zbytky. Určitě jste slyšeli o přebytečných horách másla, s nímž si nevíme rady, či o mléku, které se vylévá na protest, že je o ně malý zájem. Také malí přátelé ze světa hmyzu, ptáků, květin a vůbec všeho živého museli podstoupit velké oběti, jen abychom se my lidé měli velmi dobře. Nechceme třeba některý hmyz, jenž se živí rostlinami, které zaséváme. A tak ho zničíme chemickými látkami insekticidy, jenomže zároveň zničíme i ostatní hmyz, který žije v okolí a který by se naší potraviny ani nedotkl. Když zničíme tyto broučky, mušky nebo motýly, pak nemají co jíst mnozí ptáci a nenávratně mizí. Když nechceme, aby se nám mezi jednoděložné trávy kulturních stepí, jak se říká polím, mísily dvouděložné květiny, zvané plevely, zničíme je specializovanými herbicidy, ale zároveň tím přiotrávíme rozsáhlé půdní plochy. Může být nějaký jed úplně neškodný pro jiný živý organismus, když je biologickým jedem? Tvrdilo se to dlouho o DDT, a dnes již víme, co škody může DDT i po dlouhých létech napáchat. Na druhé straně největší oblasti světa, kde obyvatel rychle přibývá, trpí naopak nedostatkem potravin. Naše přebytky se nám nedaří jim předávat, poněvadž údajně vždy zmizí v rukou místních překupníků a náčelníků. Obrovské volné prostory se rychle mění na obdělaná území, ale zanikají tak i poslední domovy velkých savců. Možná že již naše děti zažijí, že zmizí poslední nosorožec ve volné přírodě, že vyhynou stáda nádherných slonů, poněvadž ničí úrodu přibývajících hladovějících domorodců. Co máme dělat, když se cítíme být odpovědní za ochranu přírody, jak zní náš zákon?

Snadno se dostáváme do vnitřního rozporu, na či stra- *Mýval se u nás vyskytuje, jen když uteče (ze skautského zápisníku)*

ně budeme stát, dostáváme se do konfliktu zla a dobra, jak jsme o něm hovořili již v úvodu této knížky. Ale poněvadž je tolik lidí na straně bezohledné exploatace naší planety, dovolíme si jako skauti protestovat a zastávat se těch slabších, i když někdy nazývaných škůdci. Oni za to nemohou a také chtějí žít. Oni jsou slabší a skaut již ve svém pozdravu, když klade palec přes malík, symbolicky vyjadřuje, že silnější chrání slabšího. Ale jak se staneme silnějšími v tomto složitém boji?

Planá růže

Bible na zvířata a rostliny příliš nemyslela. I když křesťanství je bezesporu stále ještě hlavní osou naší morálky, v době jeho vzniku stál v popředí jeho zájmu jen člověk. Až svatý František, starý skaut, se stal symbolem lásky k přírodě a ochráncem i utlačovaných zvířat. Složitou otázkou zabíjení zvířat k obživě naší předkové řešili tím, že se jim omlouvali a prosili je za odpuštění. Nezabýjelo se pro radost nebo ze snobismu. Filozofem hledání harmonie našeho vztahu ke všemu živému budiž rovněž nám skautům blízký přítel Albert Schweitzer se svým krédem úcta k životu.

Náměty pro schůzky a práci roverů v ochraně přírody

- *Velkou silou skautingu je cíleně a vědomě pěstovaná láska k přírodě a ke všemu živému, co se v ní nachází. Prvním předpokladem je znalost přírody. Znalost přírody, která není učebnicová, ale prakticky prožitá. Ptáky poznáváme po zpěvu, podle siluety v letu, víme, ve kterém ročním období a kde se jací ptáci mohou vyskytovat a jdeme se na ně tiše a opatrně podívat, abychom je nerušili v jejich počínání. Známe stopy zvěře a vše, co po sobě tyto naši kamarádi zanechávají, abychom věděli o jejich přítomnosti, i když je nevidíme. Pokud je chceme vidět, činíme tak taktně nevtíravě, aby před námi nemuseli v hrůze prchat. Nerozdělujeme je na užitečné a škodlivé, chápeme jejich vnitřní vztahy, jejich způsoby života, jejich chování, které je řízeno instinkty k přežití. Kde to jen trochu lze, k přežití jim pomáháme, ale nikoliv tím, že jiné aktivně ničíme.*
- *O živočišných i rostlinách si vedeme zápisník a skicář. Že někdo není kreslíř nebo malíř, vůbec nevadí. Rád bych se odvolal na bratra Mírko Vosátku, který vždy na všech roverských kursech lesní školy vyžadoval, aby každý začal kreslit. Něco je jistě nadání, ale velmi mnoho lze zaznamenat zcela rozumově, pokud nám jde o doklad, někdy i trvalou vzpomínku, kterou nelze popsat. Začněte jednoduchou věcí, listem, květem, některým detailem, a ono se to poddá. Stejně dobrou službu nám poskytne fotografie. Ale určitě nebudeme sbírat přírodnin s výjimkou dřev, plodů, listů, minerálů, které jsme našli, aniž bylo nutno něco ničit.*
- *Zapojte se do všech aktivit, které naše skautské ústředí provádí pro ochranu přírody a prodlužte tak jejich ruce. U vás doma se rovněž zapojte do občanských*

V jižních Čechách můžete vidět losa

aktivit, které usilují o ochranu přírody. Pokud nic takového nemáte, buďte sami iniciátory. Podílejte se na osvětové činnosti a přinášejte doklady o tom, co je u vás doma v přírodě krásné a co si zaslouhuje ochrany. Ve vašich vývěsních skříňkách by měla být stálá informace, co se u vás v přírodě děje, a neobávejte se slušně, ale důrazně upozorňovat na škodlivé vlivy.

- *Seznamte se s chráněnými oblastmi a přírodními rezervacemi ve vašem okolí a nezapomeňte je stále připomínat v oddílech, ale i na veřejnosti. Když v rezervaci kvete něco, co je chráněno, jděte se podívat, jak se těm našim vzácným souputníkům na naší planetě daří. Když se uhnízdí pták, který je chráněný, buďte mu oporou, jak to jen lze, a hledejte cesty, jak mu pomoci. Držte palce našim mizejícím savcům, jako jsou přátelé z pohádek lišky, jezevci, zajáci, přemlouvajte myslivce, ať ty poslední nezabíjejí, ani neodchytávají a neposílají za peníze do zahraničí. Dopřejme vydrám těch pár kilo ryb, které jsou stejně jen plevelné. Každého rovera musí potěšit, když slyší, že v revíru je zase rys, který se rovněž živí tou slabší zvěří. Máme jiného masa dostatek, tak nějaké to nedochůdče srnče přenechejme ostrovidovi. Nerozšiřujte poplašné zprávy o škodách, které prý dělají dravci, aniž si to ověříte. Na jižní Moravě se zase sem tam objevuje bobr a u nás v jižních Čechách los. Učiňme vše pro to, aby se jim u nás líbilo a zase neodešli. Snažte se pochopit filozofii chráněné krajiny, kterou by se měla stát celá naše krásná země. Je to filozofie soužití v kulturní krajině krásné přírody snad za cenu malého omezení naší rozmarilosti, pohodlnosti a netečnosti. Záleží na tom, kam se budou hrnout peníze, kterých i při všech nářcích máme jako společnost dostatek.*

Ochráncem cenných výtvorů lidských

Je to bezesporu sympatické, ale přiznám se, že jsem na rozpacích, co zařadit mezi cenné výtvary lidské. Nejspíše mezi ně zařadíme kulturní a umělecké památky minulosti. K tomu máme už i zákonodárství a většinou i všeobecné vzdělání. Jak je to s cennými výtvary současnosti? Takový hrad nebo i jen jeho zřícenina neobyčejně malebně doplňuje obraz krajiny. Přitom v době, kdy ho poddaní stavěli a pak je z něj nějaký ten feudál honil na robotu, ho nejspíš za cenný výtvar lidský nepovažovali. Podobně to asi bylo s pyramidami, před kterými zůstává rozum v údivu stát, ale kolik otroků za jejich stavbu zaplatilo životem a jak je proklínali! Ale není třeba chodit tak daleko. Živě si vzpomínám, jak jsme ve Vysokoškolském roverském kmeni nesmlouvavě kritizovali secesi. Pražské secesní domy se nám zdály ošklivé se svými ozdobami, že bychom je nejradyji nechali zbourat. O Muchovi

jsme se vyjadřovali jako o líbivém kýčaři. Dnes se omlouváme, nic jsme na štěstí nezbořili, Muchovi jsme neublížili. Pražská secese je naše pýcha. Ale i takový Rembrandt, kterého jsme naopak ctili, byl dlouho v minulosti považován za muže, který maloval ošklivé věci blátivými barvami. A tak by bylo možno vyjmenovávat další a další změny názorů. Ale ještě je třeba vzít v úvahu i tak obdivuhodné věci, jako jsou moderní techniky určené k ničení nepřítele, žádné hrady, ale počítačově řízené střely, neviditelná letadla a podobné vynálezy. Co s tím? Nezbývá, než abyste se pustili do díla a vytvořili si vlastní názor. Je to velký námět na roverské kultury, které, jak předpokládám, pravidelně konáte.

Správný postoj vám snad pomůže zaujmout vyprávění z jedné naší roverské vycházky a k seznamování s cennými výtvoři lidskými vás třeba pobídne zase zpráva o jednom autopokladu.

Někdy začátkem října 1948 nás pozval bratr Pavel Křivský na prohlídku Strahovského kláštera, především klášterní knihovny. Byli jsme roveři z dřívějšího Vysokoškolského roverského kmene, ten jsme ale po únorovém převratu opustili a začali jsme se neoficiálně scházet samostatně pod Pavlovým vedením.

Pavel nám vyprávěl: „Krásně vyřezávané skříně v knihovně jsou z ořechového dřeva, které k tomu účelu rostlo v aleji u louckého premonstrátského kláštera na Moravě u Znojma. Ořechy tam nechal vysázet opat kláštera, aby teprve jeho nástupce Řehoř Lemberk, když dorostly, je nechal pokácet a dal z nich zhotovit knihovnu. Knihovnu vyrobil truhlář Jan Lahofer z Tasovic. Trvalo mu to deset roků, ale sotva dílo dokončil, přišla pohroma. Klášter byl ediktem císaře Josefa II. zrušen. Pražský Strahovský klášter ušel v tom čase zrušení jen o vlásek, ale právě v té době tam dokončovali dostavbu knihovny. Opat Strahovského kláštera Mayer, který znal louckou knihovnu, o skříně císaře Josefa II. požádal a bylo mu vyhověno. Bohužel dostavěný strop prostoru strahovské knihovny byl nižší než výška krásných ořechových skříní loucké knihovny. Budovu strahovské knihovny stavěl Ignác Jan Palliardi a Alois Jan Kolbe, nejvýznamnější stavitel té doby v Praze. Těžké bylo rozhodování, odříznout část knihovny, nebo přestavět právě dokončený strop? Zvítězily nádherné ořechové skříně. Novostavba byla přestavěna a Palliardi musel zvednout strop o jedenáct loktů, což je asi 3,5 m. Musel však také zesílit některé zdi a změnit rozvržení oken. To vše se stalo a bylo dokončeno na podzim r. 1792.“ Až půjdete do strahovské knihovny, vzpomeňte si na alej starých ořechů u louckého kláštera, na opata Lemberka, truhláře Lahofera a opata Mayera, kteří tento skvost do našich časů uchovali, a na Pavla Křivského, který nám tuto historku vyprávěl. Rozhodně všichni byli ochránci cenných výtvorů lidských.

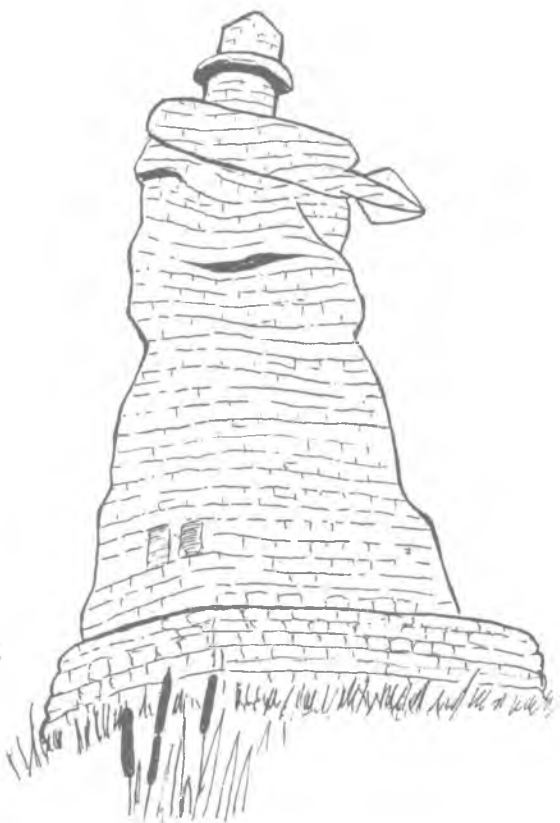
Auto poklad

Autopoklad vymyslel bratr Václav Břicháček. Bylo to na podzim r. 1965, když se někteří z nás již zmohli natolik, že si mohli zakoupit nějaké to starší auto, které jezdilo. Aut bylo šest, a když se v nich sedělo po pěti, byl to na závodivou hru až dost velký počet. Autopoklad se hraje stejně jako každá jiná hra o poklad, jen vzdálenosti jsou větší. Začátek byl v Praze a vyjíždělo se v časově přesně stanovených intervalech. Posádky dostaly mapy, busoly a první zprávu, podle níž jsme hledali další. První zastávka byla tehdy u kostela

v Mníšku pod Brdy, kde jsme museli zjistit řadu kulturně historických údajů. Další úkol jsme plnili v zámku na Dobříši, již tenkrát proslulém sídle spisovatelů. Je to ten zámek, o kterém říkal Jan Werich, že Shakespeare je jak dva zámky plné spisovatelů. Úkol zněl: „Zjisti, zda je v zámku Jan Drda.“ Přijelo první auto, vyběhl zvěd, vstoupil do vrátnice a zeptal se vrátného, zda je přítomen soudruh předseda Svazu spisovatelů Jan Drda. Vrátný bezelstně sdělil, že nikoliv, že přijede pozítří. Tazatel už ale poslední slova neposlouchal a řítil se zpět k autu, které na něj čekalo s nastartovaným motorem, a vyrazil směrem na Písek. Přijelo druhé auto, scéna se opakovala a vrátný znejistěl. Když přijelo třetí auto, vrátný sám vyšel před vrátnicí a sám se zeptal: „Přicházíte se zeptat, zda je zde soudruh Jan Drda, že ano, tedy není, ale prosím vás, co se děje? Stalo se soudruhovi předsedovi snad něco?“ Odpověď zněla: „Ne, to je autopoklad.“ A zase zpět do auta, které nastartuje na dvojku na plný plyn, až se víří prach. Soudruh vrátný přemýšlí, zda má zavolat na SNB, ale nakonec se raději zapojuje do hry. Na další auto již z dálky volá: „Soudruh Drda zde nééééé“ a auto téměř bez zastavení pokračuje v honičce a získává body bez ztráty času. Směrem na Písek sledujeme pamětihodnosti slavné Cimburovy cesty. Jako zbytečný a opuštěný obchvatem státní silnice, ale o to krásnější pamětník staré formanské slávy zde stojí starý kamenný most s Janem Nepomuckým a na něm je další zpráva. V Písku musíme splnit mnoho úkolů a pak Putimskou bránou do Putimi do kostela a na hřbitov najít hrob Cimburů a opsat jeho epitaf.

To už se smráká a my jedeme přenocovat na staré sídlo píseckých skautů u rybníka Skaličný poblíž Nové Hospody, blízko strakonické křižovatky. Nad vodou se vznášejí mlhy, jako by tam víly rozprostřely své závoje. Několik odvážných naháčů vlezle do studené vody, zatímco v klubovně již praská oheň a vaří se večeře. Vypravuje se a povídá, kolik která posádka získala zatím bodů, co se podařilo, kdo měl náskok, poněvadž znalci Holečkových „Našich“, Baarova „Cimbury“ a Stehlíkovy „Země zamyšlené“ měli přece jenom výhodu. Co auta, zlobila, nebo je perfektně?

Druhý den brzy ráno poklad pokračuje. První cíl Sudoměř, Žižkova mohyla. Bitva tábořských proti píseckým. Jak to asi tenkrát 25. března 1420 bylo? Každý má volné pole pro fantazii ke strategickým úvahám. Obstaráte-li si dostatek informací,

můžete si představit, že jste bitvě přítomni. Žižka táhl se 400 bojovníky, včetně sester a pračat. Píseckých bylo prý pět tisíc těžkooděnců, kteří, jak se píše, „we mnohé hlasy lidé mluvíli, řkauce, že by jich ničímž nebili, jedno koňmi tlačili, tehdy je na koňské kopyta rozeberau“. Žižka vyklízel Plzeň a udělal čestnou dohodu, že mu bude ponechán volný odchod na horu Tábor. Písečtí naopak jeli posílnit Plzeň a s Žižkou žádnou smlouvu neměli, a tak ho mohli napadnout. Kdy se asi Žižka dověděl o hrozící pohromě? U Sudoměře se přepravil přes řeku Otavu. „Tak rychle pospíchal dále, že se podobalo autěku. Brzy ale poznal, že mu pŭtky ujítí nelze.“ Písečtí tehdy již byli asi na cestě k Plzni tak daleko, že když se o Žižkově odchodu dozvěděli, také museli zpět přes Otavu. Aby se přebrodilo pět tisíc lidí, to není snadné a kdo ví, jak byli vybaveni na noc. Vždyť v březnu může ještě pěkně mrznout. K bitvě tedy došlo. Žižka viděl jedním okem, že se za pochodu neubrání, a rychle našel „zjištné místo“ k boji. V tom byl mistr nad mistry, možná, že to místo znal on sám nebo někdo z jeho bojovníků. (To by byl skautský vůdce!) Hovoří se o rybníku Škaredém, který byl vypuštěný, ale jsou tam ještě rybníky Makovec a Prostřední. Stačilo tedy těmi dvanácti vozy, které měl, a devíti koňmi rychle přehradit hráz vpředu i vzadu mezi Škaredým a Makovcem. Rytíři naivně vjeli na vypuštěný Škaredý a zabořili se do bahna. Jak to asi bylo s těmi plenami, o kterých píše Aeneas Sylvius a Dlugoš? Plen nemohlo být mnoho, možná že v několika případech, ale že by to byla promyšlená strategie, je těžko říct. Kolik bylo asi žen a kolik rytířů? Mrtví a ranění byli na obou stranách a u píseckých to byl hlavně pan Jindřich z Hradce, který teprve později zranění podlehl. Žižkovi bylo zajato třicet bojovníků, které ale osvobodil za jedenáct dní dne 5. dubna v noci při přepadení Mladé Vožice, kde také bylo dva tisíce jezdců z těch, s nimiž bojoval u Sudoměře. Pobral jim koně i zbroj a od té doby měl už dokonalé vojsko. Páni rytíři toužili svádět ukázkové souboje dvou statečných pánů, ale husité bojovali hlava nehlava bez předsudků. Tenkrát sice také prý páni sesedli s koní, aby tu chátru pobili, ale to ještě nevěděli, kdo jsou husité, co dovede zdolat síla ideálů, nadšení a fanatismus. Naopak kdo ví, kolik mezi těmi údajnými pěti tisíci pánů píseckých bylo řadového vojska, které tiše drželo Žižkovi palce.

Pak pokračoval poklad přes starobyrou tvrz Kestřany a nakonec na Orlik ke Guthům. Bratr Puňfa Seidl a jeho žena Danka (Pirátkova-rozená Guthová) s předstihem oznámili, že se poklad blíží. Kolona aut zastavila, jako když přijíždí vládní návštěva. Bratr Gaston Guth ve schwarzenberácké kamizole, babička sestra Guthová se svou neskonalou laskavostí a vlídností všechny vítá v obrovské světnici s prkennou podlahou, kde prkna jsou dubová a některá až půl metru široká. Starobylý nábytek a na stěně velký obraz bratra Gutha-Jarkovského dodává atmosféře slavnostní ráz. Babička napekla buchty a koláče a vaří voňavou kávu, jak to dovede jen ona. Září upřímnou radostí, že má tolik skautů pohromadě, a vypráví, jak to bylo za jejího mládí. Nakonec přišel i sám majorátní pán pan kníže Arnošt ze Schwarzenberka, lesní dělník na svém vlastním panství, jak se představil. Byl to skutečný kníže, jiskrný zrak a jadrná řeč, plný nezdolného optimismu. A znovu se vypráví o skautech až do večera, kdy se posádky rozjíždějí do pozdního soumraku. Ale bylo už cítit jaro – jaro, jež přináší bouře, psal se rok 1965.

BŘEZEN

Svátek prvních květů

První jarní květy v každém z nás vyvolávají pocity zvláštní něhy a radosti. Jsou to malí přátelé lidí, kteří inspirovali tolik písní a poezie, že si zaslouží, abychom se jim přišli poklonit a vzdát jim úctu. Láska ke květinám nemůže být sobecká a ziskuchtivá, ani žárlivá, jak je tomu často mezi lidmi. První jarní květy v sobě skrývají pocit naděje v lepší budoucnost pro zimou vysílenou zemi. Když zmizí poslední sněh z polí a luk a zůstávají jen zbytky zrnitého firnu někde ve stínu lesa nebo na severní straně skal a nadešel čas prvních jarních květů, vyjděte je pozdravit. Vyberte si některou březnovou neděli, kdy je klidné čisté ráno se studenou modrou oblohou a vyrazte hodně časně.

Každý z nás ví, kde rozkvétají jeho oblíbené květy bleudulí, sněženek, kandíků, podbělů a dalších a dalších. Dívejte se, jak otvírají své kalichy, aby přijaly slunce, a využijte ten čas k přemýšlení, nebo se pokuste třeba o kresbu nebo fotografii. Mnohem více si tak uvědomíte něžnou krásu skrytou v korunních plátcích nebo v podrobnostech ladné štíhlé blizny. Koruna květu se někdy otvírá tak rychle, že můžete pohyb okvětních plátků postřehnout, zvláště když jsou lístky orosené a překonávají adhezivní síly kapiček vody, květ náhle jakoby poskočí. Pohyb je pak rychlejší než posun velké rafie hodin.

Při jednom svátku květin jsme se seznámili s Mirko Vosátkou. Znali jsme jeho knihy, on slyšel o našem oddíle, ale osobně jsme se neznali. Šli jsme navštívit hlaváček jarní – *adonis vernalis* – snad nejkrásnější květ časného jara. Rostl na rozhraní lesa a pole mezi Karlštejnem a Srbskem. Mirko tam se svým oddílem konal službu jako ochránář přírody. Nejprve nás považoval za potencionální škůdce, ale po prvních slovech jsme se poznali, i když jsme se dříve nikdy neviděli. Rád na to setkání vzpomínám a myslím, že Mirko také. ↵

Adonis vernalis – hlaváček jarní

sasanka a hořec

7. Zákon

Poslušný rodičů, představených a vůdců

Zákon o poslušnosti je základem společenského soužití. Poslouchání příkazů lze hodnotit z různého pohledu. Jako společenské bytosti žijeme v určitém řádu, který se skládá z příkazů a zákazů pro podřízené a nadřízené. Jako malé děti jsme především řízeni a musíme být poslušní, poněvadž malé dítě nemůže ještě svět hodnotit, nemá k tomu dostatek vědomostí ani zkušeností. Poslušnost se začíná rozvíjet v rodině, pak ve škole a u nás skautů ve skautském oddíle. Jak nám věk přibývá, přejímáme stále častěji i úlohy nadřízeného, který dává příkazy, ale sám stále více musí být poslušný zásad a zákonů lidských i božských, které přijal a pociťuje jako svědomí.

Poslušnost je slabá stránka naší společnosti, její slabost pramení v nedávné minulosti, kdy jsme měli pocit nesvobody, a tím i oslabený pocit odpovědnosti. Když jsme byli ve věku roverském, byl pro nás velkým příkladem Mahátma Gándhí, který svým učením o občanské neposlušnosti, které i v praxi realizoval, bojoval proti anglické nadvládě. V kampani občanské neposlušnosti se projevila velká síla Indů a Indie se konečně vymanila z koloniálního systému. Stejně jsme i my pociťovali nadvládu Sovětského svazu, která se umocnila po obsazení země vojsky Varšavské smlouvy v r. 1968. Nyní však máme svou republiku, parlament volený ve svobodných volbách a je tedy jen a jen na nás, jak se budeme ukázněně chovat a dobrovolně tuto vládu poslouchat. Velmi důležité je naučit se poslouchat i v takovém případě, když ve volbách zvítězí osoby představující politickou stranu, se kterou zrovna nesouhlasíme. Naše poslušnost není otrocká, ale ukázněná společnými požadavky a zájmy národa. Nemůžeme se tedy projevovat neposlušně. Hledáme demokratické prostředky v rámci zákona, jak život zlepšit a nikoliv jen vše bojkotovat.

Pro rovery je důležitý postoj ke službě v armádě. Jste ve věku, kdy se rozhodujete, jak přijmete tuto nepřijemnou povinnost. Rovněž za naši starší generaci mohu říci, že jsme se zcela cílevědomě snažili službě v armádě vyhnout. Většina mých skautských přátel jsou pacifisté, tak jako se pacifistou cítím být i já. Byli jsme vychováni v zakázaném skautingu ke krajnímu odmítání násilí, v pravém slova smyslu ke křesťanské lásce k bližnímu a odpouštění lidem, třeba i nepřítelům. Jde o novozákonní filozofii lásky k bližnímu, jak je uvedena v Kázání na Hoře, které by měl každý rover znát. Myslím, že jsme v tom dosáhli značného úspěchu, ale vždy musíme mít na mysli, že náš rozumový člověk v nás se zcela nemůže zaručit za našeho diencefalického člověka, který začne reagovat v kritické situaci. Rozum snadno selhává, když dostáváme vztek, začneme jednat emocionálně a mnohá předsevzetí a zásady se pak projeví zcela jinak. Zjistíte, že sklon k násilí ve vás atavisticky přežívá a může se projevit velmi nevhodným způsobem. Musíte se opakovaně hodnotit v krajních situacích, zda vaše zásady jsou shodné s vaším jednáním. Z toho pak můžete dojít k úvaze, jak se asi zachováte v případě ohrožení našich nejbližších, našich

spoluobčanů a nakonec i ve chvíli ohrožení i širokého lidského společenství např. mezinárodním organizovaným zločinem.

Některé národy byly po celé dlouhé dějiny připraveny obětovat určitou část mladé mužské generace k obraně svých zájmů, ale i k výboji a násilí páchanému na jiných národech. Velkou hodnotou byla vždy bezvýhradná poslušnost, která nejlépe charakterizuje armádu. V našich dějinách máme dvě slavné armády, ale to byly armády povstalecké, byli to husité a legionáři první světové války. Jinak je v nás zakořeněný velmi kritický postoj k armádě literárně podepřený sžíravým humorem v Dobrém vojáku Švejkovi, v Černých baronech nebo Tankovém praporu. Podobný postoj je však ve skautingu nepřijatelný, musíme se bránit švejkovány, musíme najít odpovědný postoj k této otázce. Bratr Milan Svoboda v knize Hledání zaváté stezky cituje bratra Svojsíka ve výkladu 7. bodu zákona, který uvádí: „Junák je poslušen rozkazů svých rodičů, vůdců a rádců družin a vůbec každého představeného bez výhrady. Nelíbí-li se skautovi rozkaz mu udělený, jedná jako voják nebo námořník. Provede jej za všech okolností, jak nejlépe dovede, potom teprve pronese námitky proti němu. Rozkaz však vykoná ihned. To je kázeň.“ V textu cítíme oslovení armády a přichýlení se k ní, byť i v té době armády rakousko-uherské. Naopak každá armáda s radostí sáhla po mužích odchovaných skautingem. Dovedou mnoho věcí, které každá armáda potřebuje. Sám jsem byl nucen absolvovat ještě dvouletou vojenskou službu v nepříjemném období v letech 1954 – 55, kdy jsme se snažili poslouchat co nejméně. Jeden kolega, také skaut, který poněkud v řeči zadržával, definoval naše postavení slovy: „Tata vojovjina je něco mmezi skakautingem a kriminálem.“ Skutečně velmi mnoho úkolů a povinností, které jsme museli v základním výcviku absolvovat, bylo pro nás hračkou, počínaje orientací podle mapy, organizací přesunů, přes budování táborů, polní kuchyně a obvaziště, až po zabezpečování pitné vody a transporty raněných (fingované). Je nutno též přiznat, že lékaři mají vojenskou službu mnohem snazší než řadoví vojáci. Věnují se této otázce obšírněji, poněvadž se mi jeví v našem národě jako klíčová.

Jak v praxi vést výcvik poslušnosti?

Rozkazů by mělo být co nejméně, ale ty by pak měly být důležité a neměly by být diskutované, přesně tak, jak to uvádí bratr Svojsík. O nesplněných rozkazech se však musí hovořit, někdy individuálně, někdy mezi všemi na poradách, ale vždy je třeba k nim zaujímat konstruktivní postoj. Je nutné hrát promyšlené hry, při nichž se používá příkazů a které vyžadují poslušnost, a lze tedy přímo během nich problém sedmého bodu zákona posuzovat. Zvlášť odsouzenihodná je neposlušnost při plnění příkazů, které se vztahují k chodu běžných povinností v oddíle, především na táboře. Nákup, příprava jídla, zajišťování pitné vody, suchého paliva, mytí nádobí, noční hlídky, úklid společných prostorů, příprava her a výletů. Na druhé straně vedoucí musí umět dát příkaz srozumitelný a splnitelný, nepřesahující možnosti toho, kdo ho má splnit a tedy má být poslušný. Osobně mám zkušenost, že k některým zdánlivě samozřejmým příkazům musí skaut dozrát. Máme v Krkonoších dvě skautské chalupy. Jedna pro staré, druhá pro mladé. Když jsme začali zavádět program pro mladé skauty, nemohli jsme se zbavit problémů s úklidem. Příkazy byly jasné, ale plnění se nedařilo. Šlo o zametání, mytí nádobí, udržování náradí v pořádku atd. Někdy jsem už pocítoval beznaděj. Příkazy se vydávaly vždy znovu a znovu, a stejně

jsme nakonec museli my staří mnoho věcí udělat sami. Vždy znovu se o tom bez úspěchu hovořilo, ale pak se najednou jako zázrakem vše změnilo. Začalo to náradím. Bylo v pořádku na místě, opravená topůrka, sekery dobře nasazené. Místnosti byly vždy před odchodem v bezvadném stavu a náhle již povelů nebylo třeba. **POSLUŠNOST** přišla sama. Je to ideální stav, když člověk řídí tým, že neřídí, a ono to jde jaksi samo bez rozkazu. Ale to je již vyšší stupeň vnitřní poslušnosti, který však by pro rovery měl být normou.

Ještě jedna disciplína se mi jeví jako užitečná pro výcvik k poslušnosti, a to jsou pořadová cvičení a pochodování v útvaru. I k tomu jsme měli spíš odpor a viděli v tom jen vojáčkování. Na výborném kursu pro rádce v Černicích u Bechyně v r. 1945, který vedl bratr Tinťa, měl na starosti výcvik pořadových cvičení bratr kníže Paar, kterému panství také patřilo. Velel mocným hlasem tak, že to byla trochu legrace, trochu drezúra, ale nestrpěl špatné provedení povelů. Vedlo to k určitému podřízení se jednoduché kázni a snazšímu kooperování většího kolektivu v nejrůznějších situacích. Zavedli jsme to do oddílů a pochodovali jsme, s vervou zpívali pochodové písně. V současné době je všude mnoho aut a pochodovat se zpěvem se nedá. Nemohou stát báby u silnice a diviti se převelice, jak pochodují skauti v krojích. Navozuje mi to nostalgické vzpomínky a domnívám se, že je stále možno k výcviku poslušnosti této metody použít.

DUBEN

Ptačí zpěv

V dubnu jsou nejkrásnější koncerty zpěvného ptactva, které nesmíme zmeškat. Máme tu už téměř všechny, ty domácí i ty, co se vrátili z dalekého jihu, a všichni zpívají své milostné písně. Zpěvem označují hranice svých domovů, kde budou hospodařit pro právě založenou rodinu. Musíme si přivstat a být na místě asi hodinu před východem slunce. Nejlépe v blízkém parku nebo lesíku. V každém roverském kmeni by měl být alespoň jeden znalec ornitologie, který setkání s pěvci trochu organizuje. Každý rover by si měl ušetřit na triedr. Je to investice na celý život. Vhodný je 10 x 50 (10x přibližuje a 50 jsou milimetry průměru objektivu). Při ještě větším zvětšení se již obraz trochu chvěje. Na ranní zpěv si s sebou vezmeme skautský zápisník a zakreslujeme si

Ze skautského skicáře

charakteristické postoje a pohyby ptáků. Že vám to nejde? Určitě se to naučíte. Vezměte si s sebou nějaký klíč k určování ptáků. Cílem vaší vycházky bude ptačí zpěv. Uslyšíte mnoho zvuků a dalekohledem si zjistíte, komu patří. Stromy nemají ještě listy, a tak je to poměrně snadné. Spojení slyšeného a viděného je nenahraditelné. I když budete mít dobrého znalce ptačího zpěvu, který vám řekne, kdo to právě zpívá, nikdy se vám to nevrve do paměti tak, jako když si onoho mistra zjistíte sami a pokud možno i nakreslíte a označíte datem pozorování. Od doby, co jsou k dostání magnetofonové pásky s ptačími zpěvy, si vždy na družinovce před ranní vycházkou si zpěvy přehráváme.

Ad fontes - k pramenům - otvírání studánek

Skauting má v symbolice pramenů zvláštní inspiraci. Jistě znáte úvodní myšlenku našeho zakladatele: „Chci vykopati studnu tak hlubokou, aby i jiní mohli z ní pít.“ Kráčet k pramenům neznamená jen setkání s čistou pramenitou vodou, ale i prameny duchovními. Jednou jsme jeli otvírat studánky až k rybníku Sýkovci na Českomoravské vysočině. Bratr Dída-Dunovský se znal s básníkem Burešem a pozval ho na roverskou schůzi, aby nám o tom něco vyprávěl. Mistr přišel, ale řekl nám, že stařeček Jáchym je básnická licence, že si ho vymyslel, že nikdy u rybníka Sýkovce nesedával. Přemlouval nás, abychom tam nejezdili. Vyprávěl také velmi krásně o dětství a životě Bohuslava Martinů, jehož hudbu jsme pak poslouchali. K Sýkovci jsme ale přesto jeli. Všude kvetly třešně a na lukách blatouchy. Večer byl studený, mezi hvězdami se proplétaly cáry mraků. Na polostrůvku rybníka jsme postavili stany. Aťa Vydra vytesal sekerou malý pitvorný totem Budňaka, kterého zarazil do země a kolem navršil chrástí a zapálil. Tvrdil, že výroba a upalování Budňaka je prý starý slovanský jarní zvyk. Podle toho, jak Budňak hoří, jak se kroutí nebo šklebí, se usuzuje, jak bude, poněvadž vždy bude nějak. U ohně jsme četli Březinovy básně. Pak jsme se po trojicích rozešli do lesa s předsevzetím otvírat se sobě navzájem ve svých nitrech. Málokdy se to podaří, ale tenkrát, myslím, mnoho citů a myšlenek vyšlo ven a očistilo nás. Není snadné být upřímný sám k sobě a také tak o sobě hovořit. K ohni jsme se vraceli se smíšenými pocity, někde skutečnost odstranila iluze, někde otevřela brány dokořán. Protože nám byla zima, začali jsme kolem ohně tančit. (Hodně starého se spálilo a hledáme si nové tvary i obsah. Chybí nám rád i jeho obřad.) Když jsme se ráno probudili, pro každého visela na nějakém stromě krásně napsaná báseň od sestry Kim-Květy Jeníkové. Vykoupali jsme se v ledové vodě a šli do hor podle potoka, který se dělil na potůčky, pramínky, až tam, kde vyvěraly ze země nebo ze skály, tam, kde se rodí řeka Sázava.

Čarodějnice

Posledního apríla je noc sv. Valpurgy, abatyše z Hildesheimu, která je světicí prvního máje a ochránkyní proti očarování. Pálí se vše nečisté a provádí se velký úklid před nadcházejícím prvním májem. Není to oheň slavnostní, ale očistný, takže se při něm mohou provádět všelijaké neplechty a alotria. Objížděli jsme město a vše nepotřebné se svázelo za hřbitovní zeď, kde bylo velké množství uschlého kvítí ze hřbitovních věnců a kytic. To se stalo základem ohně, který se pálil vedle mostku přes Zlatou stoku, odkud je vidět daleko do kraje na ohně v sousedních obcích.

Bratr Dr. Liška, dlouholetý předseda naší zdravotní rady, mi vyprávěl, jak u nich na Moravě jednou v noci před prvním májem vynesli línému sedlákovi na střechu rozbítý vůz, který dlouho hyzdil náves. Velkou ctí pro rovery je stavba májky. Připraví velký stožár, jako na vlajku, což jistě dovedete, a vztyčí ho během noci na náměstí nebo na návsi. Vrchol se ozdobí podle místního zvyku a tradice. Pak si můžete zazpívat třeba jednu z nejkrásnějších jihočeských písní: Na rozloučení, mý potěšení, postavím pod okny máj. Když jsou k tomu dudy, je to ještě krásnější. U nás doma tu píseň hrával s velkým citem velice rád poslední dudák pan Matásek z Klece. V Praze jsme chodili pálit čarodějnice se skauty na Závist nebo ještě spíš na hradištní valy na druhé straně silnice směrem k Točné. To místo má zvláštní nepopsatelnou atmosféru, sídlí tam genius loci spjatý s našimi dávnými předky. Do tajů té končiny nás zasvěcoval bratr Dr. M. Broukal, skaut z Třeboně, historik, výborný znalec Keltů a starých historických cest a stezek, který byl také kvůli skautingu v padesátých letech nesmyslně vězněn.

8. Zákon

Skaut je veselé myslí

Jde o veselejší stránku života, které ale musíme dobře rozumět. Skautská legrace je výchovný fenomén, který všichni, kdo jsme skautskou výchovou prošli, dobře známe. Patří k dětství a mládí a neměl by člověka opouštět ani ve zralejším věku, kdy však dostává poněkud jiný ráz životního optimismu a tvořivého přístupu k životu.

Veselí by nikdy nemělo být namířeno proti někomu, neděláme si legraci na něčí účet. Je lepší umět si spíš udělat legraci z vlastní nešikovnosti, ať již v myšlení nebo konání. Takové legraci se říká sebeironie. Důležité je nepropadat pesimismu a užitečné učit se zvládat nepříjemné situace se zdravým optimismem, legrace však není na místě ve vážných situacích.

První citový vjem, který malý človíček pociťuje, je spíš pocit nepříjemného, který se projevuje pláčem, teprve později se objeví u dítěte úsměv jako známka spokojenosti a ještě později smích. V našem mozku mají pro oba tyto projevy přímo centra, jejichž projevy se učíme podle pravidel společenského chování poněkud tlumit a kultivovat. Přesto se však budeme ve výchově vždy snažit o pozitivní tvořivý optimistický postoj k životu, a to především v tíživých a náročných situacích.

Dnes už dokonce víme, které chemické látky jsou odpovědné za dobrou náladu a které za špatnou, nebo spíše které látky, je-li jich nedostatek, mohou způsobit duševní tíseň. Těm látkám se říká neurotransmitery, protože přenášejí podněty z jednoho nervu na druhý. Mohli bychom tedy říci, že by bylo nejsnazší tyto látky lidem rozdat, aby všichni měli dobrou náladu a veselou mysl. Ano, takové tablety dobré nálady existují, ale jak se ukázalo, staly se spíše prokletím pro mnoho osob, poněvadž se na nich staly závislé. Tyto tablety totiž spadají spadají do oblastí návykových drogových látek. Je to tedy spíše nebezpečí

a můžeme je pod přísným dohledem podávat jako lék jen u lidí, kteří přímo onemocní velkým nedostatkem „veselé mysli“, jež nazýváme deprese. Na čem závisí optimistický postoj k životu, a tedy i veselá mysl, není snadné říci, ale zdá se, že se na tom nejvíce podílí úplný začátek našeho života, na který se nepamatujeme. V jakém citovém ovzduší jsme prožívali naše nejtěplejší mládí, jak nás měli rádi naši rodiče, jaký nám poskytovali pocit bezpečí, lásky, zájmu o nás a jak jsme si tvořili pocit smyslu života, kterému jsme vůbec nerozuměli a kterému někdy možná nerozumíme dosud.

Co nám navozuje veselou mysl?

Veselou mysl a radost ze života nám navozují některé činnosti a zážitky, které mají prastarý původ ve vývoji tvorstva a které sídlí v hlubinách našeho mozku, kdesi v onom diencefalu, o kterém byla již řeč a který se s celým mozkiem propojuje tzv. limbickým nervovým systémem. Pokud jsou tyto pudové síly kultivované, jsou transformované v přirozený zdroj pozitivních pocitů. Tak například je to velmi ošklivá radost ze zabíjení. Zabíjení zvířat bylo odedávna zdrojem obživy, zabíjení lidí znamenalo zmenšení počtu konkurentů v boji o existenci, a někdy prokazování větší zdatnosti při soupeření o ženy při rozmnožování. Hned nás napadne lovectví, válečnictví s příjemnou atmosférou vojenských tradic a písní a vyznamenání a hrdinské souboje mezi soky o přízeň milované ženy. Je to také ale radost z nesmyslného ničení, rozbíjení a destrukce, která přepadá někdy mozky pubertálních a postpubertálních mladíků ve vlacích, na fotbalových zápasech, v útocích na některé etnické skupiny. Zabíjení zvířat z nutnosti bylo provázeno určitou úctou k zabitým zvířatům, ale i pocitem radosti a veselosti, kterou nacházíme v loveckých zvycích a tradicích, které se pěstovaly v aristokratických kruzích. Skauting je skvělá civilizační výchova. Ve skautské výchově zařazujeme tyto pudové atavistické tlaky, které si má chlapec odreagovat, do formy her a zábavy. Hon na lišku s markrem na botě nebo v zimě se zvláštním označení stopy lyže, lov jele na namalovaného na pytli sena s lukem a šípy, výroba zbraní, střelba, šerm a složité bojové hry patří k nejlepším programovým prvkům naší výchovy. Používáme je proto, abychom je přetvořili v pozitivní pocit radosti bez destruktivního ničivého působení. Můžeme i lovit zvěř, ale fotoaparát, se skicákem a tužkou kreslit, stopovat zvířata, abychom poznali způsob jejich života, abychom věděli, kde žijí, učili se znát jejich hlasy a zvyky, ale nebudeme je zabíjet, naopak jim budeme pomáhat žít v našem pře-

Skaut je veselé mysli – výzdoba klubovny
(návrh ze skautského zápisníku)

civilizovaném světě, kde pro ně přestává být místo. Pokud je snad nutno provádět určitou regulaci nerovnováhy různých živočišných druhů, kterou zavinil člověk, pak nechť to dělají skuteční odborní pracovníci, a nikoliv lidé, kteří zabíjejí z rozkoše nebo ze snobismu. Z biologického hlediska jsme „všežravci“, vegetariánů sice prý stále přibývá, ale my, co pojídáme maso, se s tím musíme nějak vypořádat. Podobně je tomu s válčnictvím. Je nehnoucí zásluhou Anglosasů, že dali válčnictví pravidla a převedli je ve hry. Všechny velké hry mají dodnes anglické názvy. Jsou v nich útočníci, střílí se na bránu, máme obranu, vítěze i poražené, dostávají se vyznamenání a zvláště poháry, ze kterých se může zapít vítězství. Ale máme i soudce a psaná pravidla a vznikl celosvětový pojem *fair play* = slušná a poctivá hra, který nás nutí přiznat chybu, i když ji soudce nevidí, nebo hrát i bez soudce poctivě. Je až neuvěřitelné, jak velké množství populace žije sportem. Sport má své zpravodajství, má své hrdiny a miláčky, fanoušky, kolbiště čili hřiště, ale naštěstí nemívá své zabité, mrtvé hrdiny. Jsou někteří myslitelé, kteří brojí proti zápasům ve fotbale nebo hokeji a tvrdí, že v lidech vyvolávají agresivní pudy. Sám se domnívám, že to naopak umožňuje pudy ventilovat neškodnou, dokonce veselou formou. Mám samozřejmě na mysli ty milióny diváků, pro hráče je to dřina.

Proč lidé mají často rádi pohled na neštěstí druhých? Strašné scény v římských cirkusech se odehrávaly v zemi, která přinášela i velkou civilizaci. Gladiátoři se skutečně zabíjeli. Každá veřejná poprava měla být výchovným prostředkem, ale lidé se na ni těšili. Dosud přetrvává krutý sport box, kde je cílem souboje způsobit soupeři otřes mozku K.O., který je většinou provázen drobným krvácením do centrálního nervového systému a ztrátou vědomí alespoň na pár vteřin. Není to snadné pochopit, ale ti, co box provozují, si to sami přejí. Když se stane neštěstí, nechť nás to přitahuje, ale s pocitem odpovědnosti, že budeme aktivně pomáhat. Proto je součástí našeho programu znalost první pomoci, kterou uplatníme při katastrofách, kde se opakovaně skauti velice dobře uplatnili.

Radost z jídla

U nás již neznáme hlad, natož hladomor, ale v rozvojových zemích je hlad běžný. Dobré jídlo je zdrojem veselé mysli, ale i podmínkou pořádku. Moudré latinské přísloví praví *Bona culina bona disciplina* – Dobrá kuchyně dobrá kázeň. To je i základ pohody ve skautském táboře. Radost z jídla nesmíme zdůrazňovat. Naopak abychom si ho vážili, učíme se jídlo si i odpírat a máme dobrý pocit, když sami sebe překonáme, ovládneme se a občas se postíme. Je to jedno ze tří orlích per. Hlad je dobrý kuchař, ale i přirozený ochránce života. Kdybychom úmyslně chtěli dlouhodobě překonávat hlad a držet hladovku, stanou se po měsíci hladovění změny nezvratnými. Známe psychickou poruchu dívek zvanou mentální anorexie. Dotyčná přestane jíst, odmítá potravu a nemoc v mnoha případech končí i smrtí. Jedním z podnětů této choroby bývá pocit, že je dívka nepřitažlivá pro muže, poněvadž je obézní. V tomto případě se jedná o poruchu v hlubinách našeho mozku, nedostatek dobré nálady.

Radost z pití

Křišťálová studená voda z pramene, skvělé slovenské medokyselce, vlastnoručně vyrobená ovocná šťáva, horký čaj z rostlinek podle oddílového receptu po celodenní lyžařské túře na chalupě na Krkonošských horách. Dejte si pozor na zálučnost alkoholových nápojů, které sice dělají lacinou veselou mysl, ale brzy ji zkalí. I když nám od mládí ubývá denně mnoho gangliových buněk v mozku, po požití alkoholu jsou to naráz statisíce. Staňte se abstinenty, ne proto, že by alkohol jen škodil, ale z principu, uvidíte, že to má velkou cenu, zvlášť když chcete vést oddíl. Je to dobrý příklad.

Veselé mysl při překonávání strachu

Je to trochu protimluv, ale patří do naší výchovy. Abychom tomu dobře rozuměli, strach – stejně jako hlad nebo žízeň – je velmi důležitý ochránce života a my se s ním musíme naučit hospodařit. Je to prastará reakce organismu, také pochází z onoho diencefala, která nás v divočině chránila tak, že jsme buď utekli, nebo se rvali podle toho, jak se vyvíjela situace, jestli jsme měli spíš strach nebo vztek. V civilizovaném společenství se však musíme učit rozumně strach překonávat kultivací ducha, ale nikoliv zbrklostí nebo hazardérstvím. Mnoho našich her od včel až po rovery pracuje s výcvikem odvahy a rozumným překonáváním strachu, které člověku dodá dobrou náladu.

Radost z rozmnožování

Sexuálními problémům bude věnováno ještě hodně úvah v desátém zákoně. V roverském věku jde o obrovský zdroj citových podnětů, kde můžeme výchovou a sebevýchovou působit tak, aby tyto podněty byly co nejvíce pozitivní a rozvíjely citový život.

Radost z pohybu

Radost z pohybu nejvíce prožíváme v dětství a v mladém věku. Ke stáří této radosti ubývá, a dokonce poskakující a pohybem se veselící stařík nebo stařena působí spíše komicky. Pohyb v uměleckém ztvárnění je tanec a opět různá soupeření, kde v pozadí je válečnictví a boj o život. Ve vyšším věku se dostavuje radost z pohybu při tělesné práci. Stářím se poněkud zvyšuje vytrvalost. Přetíženi pohybem je v našem organismu signalizováno únavou, která nás chrání, ale mnohem dříve se energeticky vyčerpá nervový systém než svalstvo. Užitečné je programované cvičení na pozvolné zvyšování odolnosti a tím oddalování únavy, které zároveň bývá zdrojem velmi příjemného pocitu. Únavu nervového systému můžeme oddálit některými drogami, které ochranný systém únavy odstraní, jenže pak můžeme zemřít na vyčerpání. Lze toho dosáhnout i velkou vůlí, ale není to zdravé, snad jen ve zcela výjimečných situacích máme právo a povinnost takto riskovat. Mozek potřebuje 20% veškerého přijatého kyslíku; když budete utíkat a pocítíte sevření na hrudi, nedostává se mozku kyslík a tělo se brání. Vůli to můžete překonat, dostaví se druhý dech, při kterém organismus přerozdělí kyslík z mozku do svalů. Možná že budete mít po chvíli i blažený pocit lhostejnosti, ale raději to nedělejte, mozek tím trpí.

Radost z práce

Tě je třeba se od dětství učit, zařazujeme ji proto vždy do programu. Pocit z dobře vykonané práce je velkou radostí. Příprava dřeva na zimu, stavba klubovny, štípání dříví, stoupaní do hor s krosnou plnou zásob pro bratry vysoko v horách, oprava srubu, výroba topírka krásného tvaru, řezbářská práce, kutilství, modelářství, to vše mohou být činnosti, které nás těší.

Umělecká činnost

Nemusí být každý malířem, básníkem nebo hudebníkem, ale každý může pro sebe a pro své blízké, pro roverskou družinu umění provozovat a prožívat přitom upřímnou radost. Neobávejte se toho, ale naučte se skromnosti při sebehodnocení. Naučíte se také posuzovat umění opravdových umělců a vnímat umělecké hodnoty a kulturu, což je součástí roverského programu.

Sestavte si seznam činností a prožitků, které vám navozují veselou mysl. Jaký je váš postoj k nim, jak je kultivujete, které by bylo i třeba vyloučit z vašeho myšlení a počínání, poněvadž nejsou vhodné? Napadá vás něco?

Radostné činnosti

Radost ze sběratelství. I zde asi hraje roli hromadění zásob našich předků. Veverky sbírají oříšky a schovávají si je na zimu a někdy je pak nemohou najít, sysel si dělá zásoby, které ani nespotřebuje. Zvláštní sběratelka uměleckých děl z vzácných kovů je straka, o které nepěkně říkáme, že krade. Sbírat nejrůznější věci patří k chlapeckému věku. Děvčata jsou tím mnohem méně posedlá. Sběratelství může přerůst ve vášeň, kterou ale musíme kultivovat. Nejrůznější sbírky jsou zdrojem poučení, cvičí se systematictost a jsou i zdrojem návaznosti na kulturní tradice. Nesbíráme však motýly, brouky či jiné živé tvory, ani ptačí vejce apod. K tomu nám stačí fotoaparát a skicák.

Veselou mysl vám může navodit **příjemná vůně**. Znáte tu pohodu vánoc s vůní purpury nebo františka. Máte své oddílové voňavé bylinky, které se hodí na rozpálenou plotnu? Jako koncert skrze sluch nebo krásný obraz viděný zrakem může působit také smysl čichový, když rozkvétají stromy nebo některé květiny. Rovněž se může stát vůně některých kouřů drogou ve spojitosti s toxickými látkami, jako je nikotin. Delfská Pýthie seděla nad kouřem ze zvláštních bylin a v omámeném stavu věštila budoucnost. Na vůně jsme citliví, většinou si je nedovedeme vybavit, ale když je ucítíme, spojí se nám s řadou citových zážitků a vzpomínek. Naši dávní předkové se pravděpodobně hodně orientovali čichem. Část mozkové kůry zvaná *hipocampus*, kde se vnímají čichové vjemy, je také cestou, kudy se převádí krátkodobá „poznámková“ paměť do paměti dlouhodobé a kde se *de facto* formuje vědomí. *Fylogeneticky* vzato mnoho pachů, které my považujeme za odpudivé, pachy exkrementů, jsou pro živočichy důležitým zdrojem informací, způsobem dorozumívání a ve sféře rozmnožování jsou jedním z hlavních příjemných signalizačních systémů. V naší civilizaci jsme pachy exkrementů nahradili voňavkami, kterými se snaží mnoho žen i mužů vyjádřit svou osobitou přítomnost a navodit příjemnou náladu.

Radost ze hry. Hovořit nebo psát o hrách v zemi Miloše Zapletala je nošení dříví do lesa nebo sov do Athén. Hra je naše nejlepší výchovná metoda. Používáme hry pohybové, které často navazují na skotačení mláďat, která mezi sebou soupeří nebo se pokoušejí o uchvácení potravy. Máme mnoho her, které rozvíjejí inteligenci v různých jejích projevech. Mnoho testů inteligence, které používají psychologové, jsou původně standardizované skautské hry, jako např. Kimova hra, poněvadž mnoho slavných psychologů bylo nejprve skauty a pak teprve psychology. Velké táborové oddílové nebo střediskové hry s legendou jsou vlastně modelové situace různých občanských nebo často historických situací, ale také zdrojem velké legrace a zábavy. Zamyslete se nad podstatou společenských her. Jde většinou o soupeření, ale mnohé tzv. společenské hry se mohou stát i nebezpečím: karty nebo v poslední době hry počítačové, o nichž se počíná hovořit jako o „drogách“, na které vzniká závislost.

Jistě vás napadne ještě mnoho dalších podnětů, které vám pomáhají udržovat veselou mysl.

KVĚTEN

Vrcholí jaro

Když půjdete jarní přírodou a potkáte fauna, řekněte mu: „Zapíšej, faune, na svoji písťalu, zazpívej, faune, píseň o jaru“ a on třeba spustí: „Čápi se vrátíli, jaro je tu, zase nás navštívil máj, louky jsou rozkvetlé plné květů, jarem se rozvoněl háj. Jednou jsi na světě, život chvátá, láska je života cíl, kdo nezná milovat, všechno ztrácí, jako by nikdy nežil.“ A pak se rozplyne ve velkém kvetoucím keři černého bezu. Je to píseň pro naši horskou klubovnu Primavera.

Prvního máje se jděte poklonit Máchovi na Petřín nebo navštivte jiné romantické místo ve vašem okolí a pak jděte do přírody poslouchat slavíčí zpěv. Ve dne slavíka téměř nepoznáte, ale o půlnoci, když spustí pln roztoužení svou milostnou píseň, je jeho zpěv ohromující. Přebývá v křovinách u potoků. Kolem Prahy žije na několika lokalitách, které musí váš oddílový ornitolog vyhledat předem, než si ho půjdete poslechnout.

Věsník

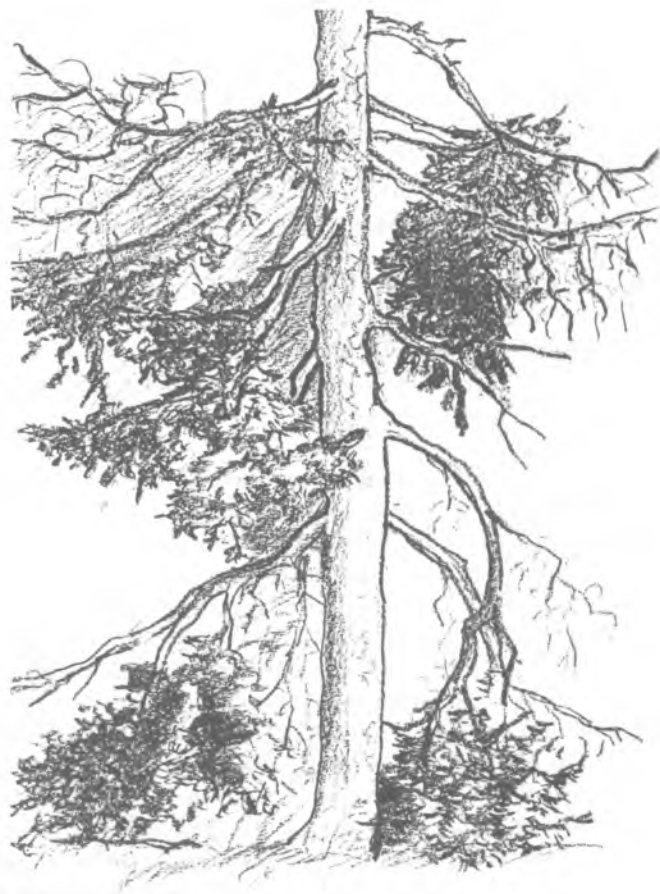
9. Zákon

Skaut je spořivý

Možná že lepší výraz je hospodárný. Ve vztahu k majetku se mnoho změnilo, jsme teď poněkud zhýčkaní a jako společnost se zahlcujeme výrobky. Už se neříká, že zboží je užité, aby se užívalo i po více generací, ale je spotřební, aby se spotřebovalo. Čím více se spotřebuje, tím více se vyrábí a roste problematická produktivita. Nevíme, kde to má konec, jak dlouho to naše matka Země vydrží. Třeba jen jak nás pomalu dusí ta nešťastná obalová technika a reklama. Mnoho nádherných míst zmizelo pod horami odpadků, někdy i obydlí našich spoluobyvatel, například břehulí. Z jedné krásné malé rokle po písčitém lomu, kde sídlila stovka břehulí, se stala skládka odpadů. V krátké době byla plná a krásná rokle i břehulí hnízda zmizela. Stalo se nešvarem, že i dobré věci se neopravují, ale vyhazují a nahrazují novými. Obchod je obchod, bratr Jirka Řeháček sice říká, že obchod je opatrné okrádání, sice jen tak z legrace, ale je přece jenom odborník. Co s tím? Máte představu, jak dodržovat zákon, že skaut je spořivý? V současné době má mnoho lidí u nás špatné zkušenosti s uloženými vklady. Nerozumíme příliš toku peněz v tržním hospodářství, učíme se jednat s podnikateli a kupovat akcie. Ale spořivost začíná v ekonomii družiny, oddílu, střediska. Dostáváme různé dotace, jak s nimi nakládáte? Jsou využity skutečně hospodárně a správně a jsou závčas vyúčtované? Neplýtvá se v různých situacích? Dovedete udržovat pracovní a sportovní náradí v dobrém stavu? Dovedete je opravovat, nasadit dobré topůrko, umí někdo u vás nabrousit pilu nebo kupujete listy, které se nebrousí a po otupění se vyhazují? Dovedete uvařit pro třicet lidí, aby se nic zbytečně nevyhazovalo? Je lepší, když se někdo dosytí chlebem, má-li velký hlad, než když se na táboře jídlo vyhazuje do odpadků.

Spořivost a hospodárnost by se měla především projevovat směrem ke společnému majetku, ne tedy křičkovat a syslovat, ale pracovat pro všechny, postavit dobrou bobří hráz. Naši první skautskou chalupu v Krkonoších jsme si obstarali v r. 1956, když polevil nejhorší tlak tajné policie po zlém procesu „Skauting ve službách podněcovatelů války“. Když jsme ji kupovali, stála 1800 Kčs a my jsme jen stěží dávali ty peníze dohromady. Pan odhadce se udiveně ptal: „Na těch deset let, než to spadne, se vám to vyplatí?“ Pojmenovali jsme ji IN AMORE ET PACE (V lásce a míru). Chalupa stojí dodnes. Krásná, uměřená, posazená jak skřítek do jižní straně. Nemá elektřinu, voda je venku u pramene, cesta k ní vede jen loukami s nádhernými výhledy. Poskytla za ta léta přístřeší stovkám skautů i jejich rodičům a dnes i prarodičům, odvedla množství různých skautských kursů, hostila i mnoho významných osob. Ale vždy se o ni pečovalo s největší pozorností a šetrností. Opravy byly vlastně vždycky skvělým pracovním programem pro velké i malé. Trámy prokousali tesařiči, ale i oni z něčeho musí žít. Při rekonstrukci se postupovalo jako v ortopedii cestovatelů osteosynthesy. Trámy jako kosti se jen zcela vzácně vyměňovaly, ale naopak dlahovaly. Poslední velké dlahování provedli Zdeněk s Lídou za odborné rady lodního tesaře Hasso

z dalekého Ůzeho z Jutského poloostrova a za přispění všech oddílů, které se na chalupě odchovávají. Zdeněk nechal navařit vrtáky na ocelové násady a obstaral spojovací materiál tak dlouhý, že spojil vždy starý trám s přiloženou dlahou z nového čerstvého dřeva z lesa přineseného. Na střeše, odkud je vidět celé Čechy, se provedla kosmetická úprava bizarní křivky hřebene a chalupa dostala novou aluminiovou čepici. Tím kovem jsme se sice odlišili od civilizace doby bronzové, ale což, jsme na začátku jedenadvacátého století a horolezecké výstupy na střechu přece jenom pro naše stárnoucí rovnovážné aparáty již nejsou vhodné. Ta střecha, doufejme, vydrží ještě dlouho. Střecha je „základem“ každé chalupy více než základy, ty se opravují snáze. Střecha má od té doby i hromosvod a nespolečá jen na vysoké stromy, které stojí opodál.

Hnízdění vodních ptáků

Na jihočeských rybnících na Velkém Tisém, v Duhovcích, na Nadějských rybnících, všude hnízdí velké množství vodního ptactva. I když jsou již námluvy dávno pryč a vajíčka čekají na proklubání, samečkové mají ještě slavnostní šat, aby se dobře poznali. To se týká hlavně kachen, které se musíme naučit rozeznávat. Vyplatí se před cestou zajít do Národního muzea do ornitologické sbírky a vše si zopakovat. Bratr Joviš Šimsa alias Karel Janovický zhudebnil čínskou báseň od básníka Li Po. Li Po pozoroval stříbrnou volavku, která je u nás vzácná, ale je jí podobná trochu větší volavka popelavá, jejíž výskyt je stále hojnější. Joviš to upravil do moc hezkého sborového zpěvu. Vždycky když jdu po hrázi rybníka za teplého letního dne, provází mne zrovna takhle píseň. Na rybnících vždy trávíme celý víkend a intenzivně se věnujeme pozorování přírody i správnému chování v ní, a to nejen proto, že jsme v chráněné krajině. Když se vydaří teplá úplňková noc blízko kolonie racků, kteří ani na chvíli neumlknou a jejichž chechtot je podbarvován kuňkáním nebo lépe zpěvem žab v kombinaci kuňky (kuněk) a obou druhů skokanů, je to filharmonický orchestr.

Čaromoc Svatojánských nocí

Na devatero kvítí jsme chodili na Točnou rovněž ke starému Keltskému sídlišti na Závistí. To místo má zvláštní přitažlivost. Dávná kultura je skryta našim zrakům hluboko pod zemí. Člověku stále přichází na mysl, co vše se tam asi stalo, jaké lidské osudy se tam odehrávaly. Kdy asi nenávratně zmizeli poslední tamní obyvatelé? Setkaly se ještě jejich roztroušené zbytky s prvními Přemyslovci, kteří si na druhém břehu Vltavy na Zbraslavi budovali rodinnou hrobku?

Pokud vám to okolnosti umožní, jeďte v této době na sever. Dnes už jsou hranice otevřené, jen čas koncem června bývá naplněn zkouškami ve škole. Zažil jsem svátek letního slunovratu ve skautské rodině u Klášterských ve Stockholmu a jednou v Helsinkách. Den nekončí, slunce visí stále na nebi, jen se pomalu sune k obzoru, nebe je potměšile a již zase svítá. Bílé noci. Bylo to krátce po tom, když Péťa Klášterský z vodní Třináctky musel uprchnout z republiky, poněvadž se v r. 1968 intenzivně účastnil veřejného života. Seděli jsme na balkoně otevřeném směrem k rozsáhlým borovým lesům a uvažovali, co a jak dál s naším skautským hnutím.

①

Volavka stříbřitá

1. Ob-láček stá do teplý vl-tr sha ní
2. Na hrázi sto jím oči ru-kou stí ně

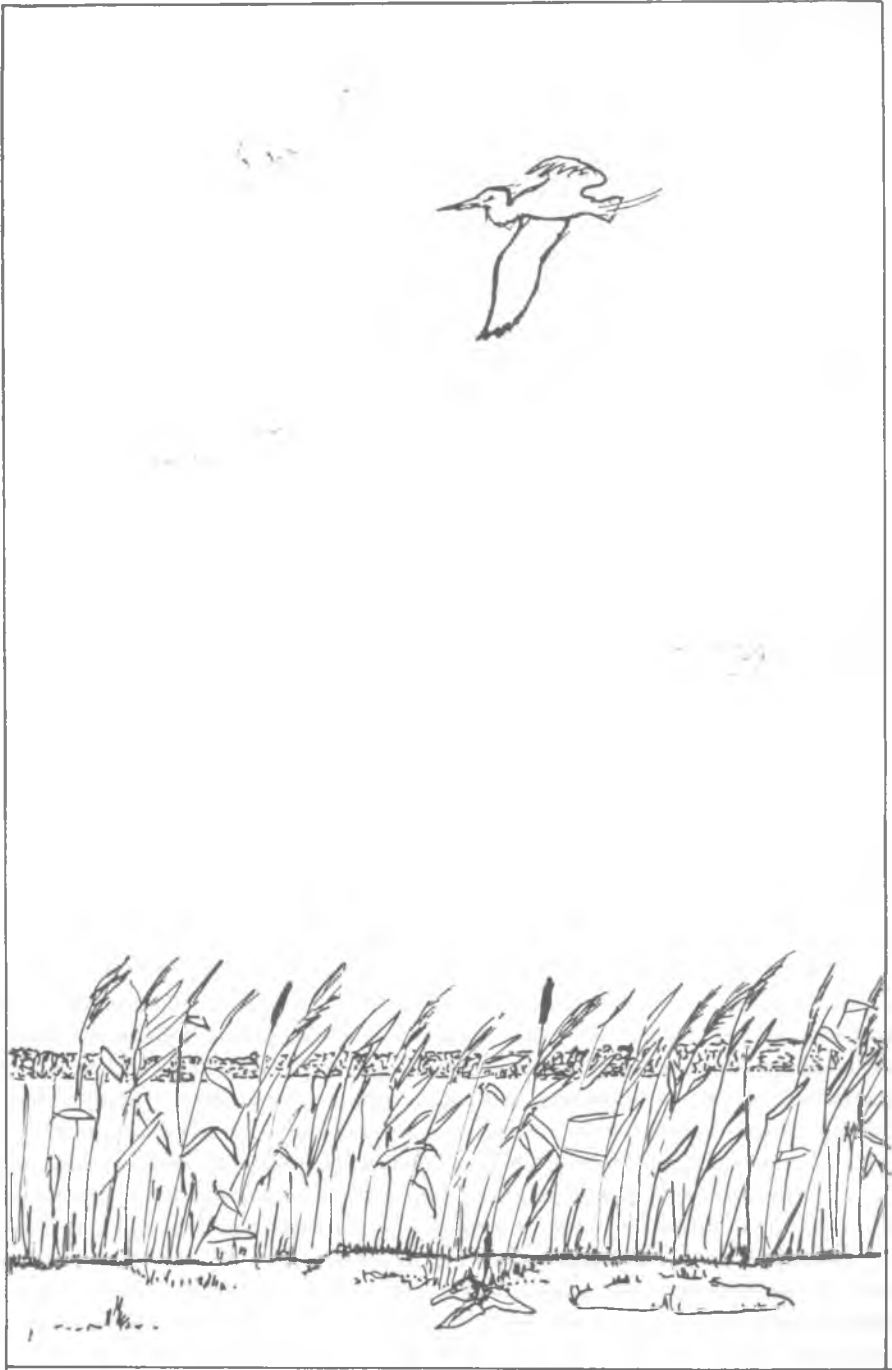
1. u řeky sám toulám se lu-li-na mi } Hla-di-na
2. ti-še se dí-vdm po kra-ji ně } Hla-di-na

1. vodní v dál-ku roz-li-tá volav-ka nad ní-
2. vodní v dál-ku roz-li-tá vo-lavka nad ní-

krou-ží stříb-ří-tá Hm
krou-ží stříb-ří-tá Hm hm

hm hm hm hm Hm Ja

Zhudebnil Šimsa-Joviš alias Karel Janovický na slova čínského básníka Li Po, který žil v letech 701 - 762, báseň přeložil Bohumil Mathesius

10. Zákon

Junák je čistý ve slovech, myšlení a skutcích

Dhamapadam

*Myšlení především jde, všeho pánem je, vše z něho rodí se.
Je-li kdo myšlením zlým veden v řeči své, ve všem svém jednání,
v patách se nešťestí valí jako za volen dvě kola povozu.*

*Myšlení především jde, všeho pánem je, vše z něho rodí se.
Jestliže veden je čistým vždy myšlením v řeči své, v jednání,
šťestí se po bok mu staví a jako stín stále ho provází.*

Co je čisté?

Mám pocit, že když hovoříme o desátém bodu zákona, snadno moralizujeme. Často se nám nedaří srozumitelným a přitažlivým způsobem zákon vysvětlit. Tedy několik podnětů k přemýšlení.

Převzmete odpovědnost za své myšlenky

Přemýšleli jste někdy o tom, jak myslíte? Každý, kdo se chce zdokonalit, musí převzít odpovědnost za své myšlenky. Sebezdokonalování je jedním z prvořadých úkolů skautské výchovy, věnujme tedy myšlení velkou pozornost.

Dělejte si přehled o svých myšlenkách

Většinu času jsme zaujati reagováním na okolní svět. Na dotazy, na dané úkoly, na bezprostřední situace. Hodně času trávíme přijímáním nových myšlenek (informací) – četbou, posloucháním rádia, televize, návštěvou divadla, posloucháme výklad ve škole nebo na roverské schůzce. Krom těchto víceméně pasivně přijímaných myšlenek máme své vlastní myšlenky, které hospodaří s tím, co jsme dosud získali zkušenostmi nebo učení.

Máme svůj vnitřní svět, svět vzpomínek, dojmů, tužeb, zklamání, denního snění, svět, který můžeme volně ovládat, do kterého nemusíme nikoho pouštět. Nebo se ho naopak naučíme otvírat ostatním, zušlechťovat ho, abychom se za něj nemuseli stydět, stejně tak jako za svůj příbytek. Do svého myšlení vybírejte myšlenky vlídné a laskavé a zároveň zapuzujte myšlenky závistivé a destruktivní. Většina lidí ve volných chvílích pouští své myšlenky jako krávy na pastvu a nechá je volně toulat. Přemýšlejí o svých oblíbených představách, často sobeckých a povrchních, a nenapadne je, že by se měli zamyslet nad tím, nač myslí.

Největší vítězství jsou vítězství člověka sama nad sebou, nad svým horším já. Od poznání dobré myšlenky k tomu, aby se stala naším vlastnictvím, je daleko, jako je daleko od myšlenky k činu. Denně se odehrávají v nás i v lidech kolem nás na ulici, v tramvaji nebo v práci boje, aniž je vidíme. Prohra bývá přikrášlena předsevzetím a odkladem ne-příjemné povinnosti na dobu příští. Až budete sedět v tramvaji, neříkejte si: „Teď musím využít čas ke studiu, nemůžu nikoho pustit sednout, ať si lidi chodí pěšky, je to zdravé!“ Ale naopak si řekněte: „Stejně nic nepřečtu v tom mumraji a pustím radši sednout někoho staršího.“

Během dne je mnoho času, který můžete využít k ušlechtilým myšlenkám, ale musíte je mít k dispozici, musíte vědět, co chcete promyslet. Naše myšlení musí být aktivní, musí být odrazem celé osobnosti rovera. Využívejte čas a učte se v duchu cizí jazyk a v kapse mějte malý slovník. Nevadí, když to nebude gramaticky hned zcela správně.

Souboj čistých a nečistých myšlenek

V roverském oddíle jsme se již před dlouhým časem za minulého režimu starali o jednoho mladého, velmi inteligentního člověka, který byl propuštěn z vězení. Pocházel z nešťastných rodinných poměrů. Vyprávěl nám upřímně a opakovaně, jak by chtěl vytvořit ideální prostředí pro lidi, kteří by se měli rádi, četl o tom filozofické knihy a rozuměl jim, chtěl vést vlastní družinu. Občas ho navštěvovali bývalí spoluvězňové a pak se zase chtěl společně s nimi pomstít za skutečné nebo pomyslné křivdy, které ve vězení prožil. Občas zmizel, a jednou jsme se dozvěděli, že zemřel při přestřelce s policií, když byl žádán, aby se legitimoval. Vytáhl pistoli a začal střílet. Zlé myšlenky to mívají bohužel často snazší, sídlí v nás anděl i ďábel a záleží jen na nás, ke komu se přikloníme.

Vztah muže a ženy

Velmi často se myšlení, slova a skutky v souvislosti s čistotou vážou ke vztahu mezi mužem a ženou. Poněvadž roverský věk je věkem hledání životního druhu, musíme se problému věnovat. Již jsme o tom hovořili ve druhém zákoně o věrnosti. Existence života je skutečně v člověku zakotvena velmi pevně v pudovém základu, který je u živočichů téměř neměnným řádem. Nejprimitivnější množení je dělení buněk živé hmoty. Když se objeví pohlavní rozdělení, zřejmě pocit jakési rozkoše nutí živočichy k páření, ale ani oni, ani jejich potomci se nepoznají, vše obstará matka příroda. Na vyšším stupni se pak objeví zvláštní stav vzájemného nadšení dvou partnerů opačného pohlaví, kteří se do sebe zamilují, kteří se obětavě starají o svá mláďata a po ukončení výchovy, což trvá několik měsíců, se většinou rozcházejí. U některých živočichů, kteří žijí ve stádech nebo hejnech, se mužský prvek uplatňuje jen tím, že příroda se stará o nejlepšího, který je nejsilnější, a ten pak oplodňuje samice. Jde o živočišné druhy, kde samci svádějí mezi sebou boje. Téměř nikdy se nezabijí, slabší ustoupí a vítěz mu dá šanci. Vývoj mláďat je již předem naprogramován a o výchovu, ostatně velmi jednoduchou, se stará matka spolu se stádem. To všechno v nás různě pozmeněné také vězí, ale máme zcela jinou a nejmohutnější sílu, a tou je rozum, který vytváří společenská pravidla a drží naše atavismy na uzdě. Pokud se pravidla rozpadnou, nebo jsou vágní, počne se proklubávat náš atavistický předek. Přílišná erotizace našeho současného života je toho příkladem. Rozpadla se poměrně pevná

pravidla křesťanské morálky a nebyla nahrazena jinými. Pochybným ideálem se stalo „být sexy“. Pro muže je to žena s ňadry, která jsou příslibem mléka pro budoucí mládě, má dlouhé a štíhlé nohy, které umožňují snáze uprchnout s dítětem, a eroticky vybavené proporce modelované tukem, který je zásobárnou vody v období sucha. Pro ženy jsou přitažlivé mužovy svaly, které jsou příslibem snazšího obstarání potravy lovem a účinné obrany proti nepřátelské tlupě. Žijeme však ve světě, který se řídí jinými potřebami a o těch musíte hodně přemýšlet. Křesťanská morálka tlumila sexuální rozkoš a ve vztahu muže a ženy kladla důraz na zplození dítěte. Dosáhli jsme velmi dobré antikoncepce, zmizel strach z potratů, které byly donedávna kriminálním činem, zmizel strach z pohlavních chorob, které byly do objevení antibiotik metlou a postrachem, a ze sexuality se vypracovala především rozkoš, která je cílem a nikoliv prostředkem.

Mlčení

Každé práci předchází přemýšlení. Na táboře nebo na roverském soustředění zahajte den čtením myšlenkově bohatého textu a místo hlučného probuzení a rozcvičky v tichosti přemýšlejte až do snídaně. Komu se to nedaří, může pozorovat přírodu, něco si číst, ale přitom respektovat druhé. Předpokladem jsou duševně vyspělejší roveři, chlapci i děvčata, a značná otevřenost a přirozenost. I potravu přijímejte s pokorou a kázní, bez hluku a zbytečného hovoru. Kladte důraz na obsah i formu, ale obsah je důležitější.

Uvidíte, že společné mlčení a přemýšlení navodí ukázněné prostředí, kde se lépe pracuje.

ČERVENEC - SRPEN

Tábor roverů

*Martalůžky - vysoko v horách až ve výšinách podnebeských
divoké jsou roztodivné skály nad prameny Hnilce.*

Sedíme kolem ohně.

V rojích se rozlétají jiskry.

*Všichni mají hlavy skloněné, poněvadž kouř jak smyslu zbavený,
vztekle bije nás do nosu, do očí, hlava nehlava, nikoho nešetří
hned otočí se a hned zase zpátky přitiskne se do mechu,
pláží se borůvkám, vyrazí vpřed a skočí ti do dechu.*

*Sedíme na skalní terase - přes údolí je vidět hřeben horských holí,
po kterých divoce letí mlhavé cáry mraků.*

Za hřebenem svítí měsíc.

Spleť citů se přihřívá v ohni.

*Lída, Vladimír, Milada, Honza, Janka, Pěťa, Had, Jana,
Zdena, Jitka, Lišák, Panenka, Petr, Draga, Pavel, Zdenek, Slávek, Eva.
Milada čte báseň - pak Janka.*

Na skále, za jejich zády pitvorně tančí dva stíny jak na bále duchů.

A všichni opět mlčí.

Slova básní si odnáší vítr.

Vyvrcholením každé skautské práce je letní tábor

Roverský tábor je náročnější než běžný tábor junácký. Sami jsme se snažili najít vhodnou formu roverského tábora a dospěli jsme přibližně k této podobě. Tábor začíná nějakou intenzivní společensky potřebnou a prospěšnou prací. Pak následuje duchovní soustředění, kdy se věnujeme hlavně sebepoznání a sebevýchově a sebereformě a tábor končí putováním po družinách v náročných krásných a neznámých končinách.

V r. 1949 jsme uspořádali jeden velký roverský tábor v parku Janovického zámku u Velkých Losin. Začínalo se tvrdou prací v lese po družinách v nedalekých Vidlí a na Bílém potoce. Pak se všichni sešli v Janovicích a nakonec bratr Ra-Jura Lasovský zorganizoval

putování ve Vysokých Tatrách a na pramičkách se jel Hron, tenkrát ještě nádherný, bez přehrad. Hlavním programem duchovní části bylo hledání hodnot, které by měl rover cítit. Program vedl hlavně bratr Pavel Křivský. Pavel byl přesvědčen, že společnost potřebuje stálou mravní obrodu a právě skauti a zvláště roverský věk je k tomu předurčen. Tuto myšlenku jsem od Pavla poprvé slyšel ve Vysokoškolském roverském kmeni v r. 1947 a nadchla mne tak, že jsem vložil všechny své volné síly do spolupráce s ním, i když jsem s ním v některých věcech nesouhlasil.

Pavel připravil s některými vyspělejšími bratry a sestrami hodnotový systém, který se v Janovicích velmi důkladně probíral. Navzájem jsme si co nejpřímněji, jak jsme jen byli schopni, sdělovali, jak se vidíme, co by měl kdo ve svém nitru i na zevnějšku reformovat, jak to učinit. Pavel uvedl vždy svým dokonalým stylem přednesu některé hodnoty, a my jsme je v družinách rozebírali, dělali definice a významové výklady. Pracovali jsme s velkým vypětím. Bylo to neobyčejně silné a inspirativní prostředí, na prožité dni i po padesáti letech všichni rádi a s úctou vzpomínáme.

Všechny poznámky z té doby jsme pak v období velkého politického procesu proti skautům, hlavně proti Pavlovi Křivskému, skartovali, ale přece něco se mi uchovalo, a tak vám to bez korekce předávám. Pohlédněte na to, jak by se vám to dnes jevilo nebo jestli byste to navrhli jinak. Zajímavé jsou tam i hodnoty vztahující se k rozumu, citu a vůli.

Jsmo tedy v Janovicích na velkém roverském táboře v červenci 1949:

Pavel Křivský 12. 11. 1912 - 15. 12. 1989 Významný skautský pracovník, filozof, zastánce aktivního nenásilí. Byl v r. 1952 zatčen, inscenován s ním politický monstrproces proti skautům a byl odsouzen na doživotí. Byl propuštěn v srpnu 1965. Z jeho myšlenek byl koncipován roverský program FONS, kterým prošla již řada našich předních roverských pracovníků.

Metoda zpracování

- Ujasnit si přesný stav problému, oč jde, co je míněno (jasně, přesně, výstižně, zajímavě)
- Seřazení skutečností, ujasnění toho, co již bylo uděláno
- Omyly ve vztahu k minulosti
- Shrnutí 2. a 3. bodu (jak jsme pracovali)
- Jak budeme pracovat, kam chceme dojít
- Jakou metodou

Obecné hodnoty kladné

1. Hledání

2. Poznávání cesty
3. Smysl pro sebepoznání
4. Očista – smysl pro sebereformu
5. Význam dokonalosti
6. Význam kladných a tvořivých sil a hodnot
7. Zásady správného idealismu
8. Význam harmonie – zbavení se výsledkovosti a užitkovosti
9. Smysl pro skutečnost
10. Správné hodnocení
11. Význam evoluce, pokroku a trpělivosti - paulatim
12. Význam kvality, vztah kvality a kvantity
13. Optimismus – uplatnění radosti a nadšení
14. Snášelnost
15. Dobro a jeho uplatnění v našem myšlení
16. Svoboda a volnost
17. Pokora a neosobnost
18. Význam pravdomluvnosti
19. Rovnováha, správné rozlišování, stálost, oproštěnost, nezaujatost, uměřenost, klid a vyrovnanost, rozvaha, pochopení pro všechno
20. Taktnost – oproštění od zvědavosti, diskrétnost, laskavost
21. Význam myšlení z hlediska noetického, etického, metafyzického
22. Význam slova z hlediska noetického, etického, metafyzického
23. Význam činu z hlediska noetického, etického, metafyzického
24. Řád (Ordo) opatrnost, statečnost, samostatnost
25. Význam lásky, zejména nezaujaté
26. Spravedlnost
27. Úcta
28. Význam minulosti, přítomnosti, budoucnosti
29. Kooperace na základě upřímnosti a důvěry

Zvláštní hodnoty kladné

1. Čistota
2. Tělesná a duševní zdatnost – abstinence, půst, míra spánku, tvrdý život
3. Kultura rozumu a poznání.
4. Kultura citu – význam soucitu
5. Kultura vůle
6. Kázeň
7. Práce

Obecné hodnoty negativní

1. Názorové omyly – jednostrannost
2. Pesimismus
3. Materialismus v činech

4. Laxismus
5. Sektářství
6. Antropocentrismus
7. Dogmatismus
8. Destruktivismus – deprese, dekadence, izolacionismus
9. Negativismus
10. Iluzionismus
11. Bipolarita
12. Sobectví
13. Násilí (nesvoboda, potlačování, učitelování, kazatelství, karatelství, násilí v oblasti rozumové citové a volní, depersonalisace)
14. Nesprávné vyvážení sil (nedočkavost, křeč, nahodilost, uspěchanost, nerovnoměrnost, extrémnost, improvizace, zmatek)
15. Nemoci rozumu:
 - a) blud
 - b) nevědomost
 - c) ukvapenost
 - d) zjednodušování
 - e) setrvačnost
 - f) stereotypnost
 - g) jednostrannost
 - h) uměle navozené situace rozumu
16. Komplexy, překážkovost, zábrany
17. Nemoci citu:
 - a) blouznění
 - b) útek před skutečností
 - c) sentimentalita
 - d) pocit viny
 - e) pocit hříchu
 - f) pocit chyb
 - g) pocit nehodnosti
 - h) pocit neschopnosti
 - ch) pocity sympatie a antipatie
 - i) nenávisť
 - j) závist
 - k) pocit inferiority
 - l) fetišismus
 - m) pověrčivost
 - n) sebetřýznění
 - o) hněv
 - p) zlostnost
 - q) náladovost
 - r) uměle a nepřirozeně navozené situace citové
 - s) cynismus
18. Nemoci vůle:
 - a) návyky a zvyky
 - b) chvilkovost
 - c) nekázeň

- d) nedůslednost
- e) zaujatost
- f) neklid
- g) lenost

19. Nesprávné myšlení ze stanoviska etického

20. Nesprávné užívání slova (mnohomluvnost, ironizování)

Zvláštní hodnoty záporné

1. Nečistota a pudový život, nesprávně založený
2. Pýcha (kult sebe sama, výsledkovost, exhibicionismus)
3. Pokrytectví vůči sobě i druhým (nesnášenlivost, nepřátelství, výhrady, neupřímnost, nedůvěra, důvěřivost, samoučelnost)

Závěr

Roverský program není zdaleka tak propracovaný jako program pro tradiční junácký věk. V tomto věkovém přelomu, když se junák mění v rovera, dochází někdy ke kolizi mezi starým oddílovým vůdcem a novou generací, která má o programu jiné představy. Tak se i odštěpil od skautingu tramping nebo skupiny, které začaly provozovat intenzivně sport a odešly do sportovních nebo přímo závodních klubů. Nabízíme zde jednu variantu životního stylu vycházejícího z roverského věku. Roverský program jsme rozvíjeli v nenormálních podmínkách, kdy skauting byl zakázaný a pro nás to byla určitá forma obrany proti neblahému vlivu režimu. Miloš Zapletal mne opakovaně vybízel, abych zachytil hlavní myšlenky tohoto snažení, a tak je zde předkládám jako jednu z možností, jak roverský program doplnit. Tak budiž i tato práce přijímána.

LETOKRUHY

Letokruhy
Knihovnička časopisu Roverský kmen
Svazek č. 5

Rytmus roverského roku
Jan Pfeiffer

Ilustrace: Jan Pfeiffer
Redakční úpravy: Jindra Malinová, Dagmar Hofmanová
Grafická úprava obálky: Lucie Ernestová – Gao
DTP a litografie: Tomáš Ernest – Gao

Vydal
Junák – svaz skautů a skautek ČR
Tiskové a distribuční centrum
Senovážné nám. 24, 116 47 Praha 1
ve spolupráci s nakladatelstvím Skauting Liberec

Jako svou 92. publikaci
Praha 2002

Editor: Roman Šantora

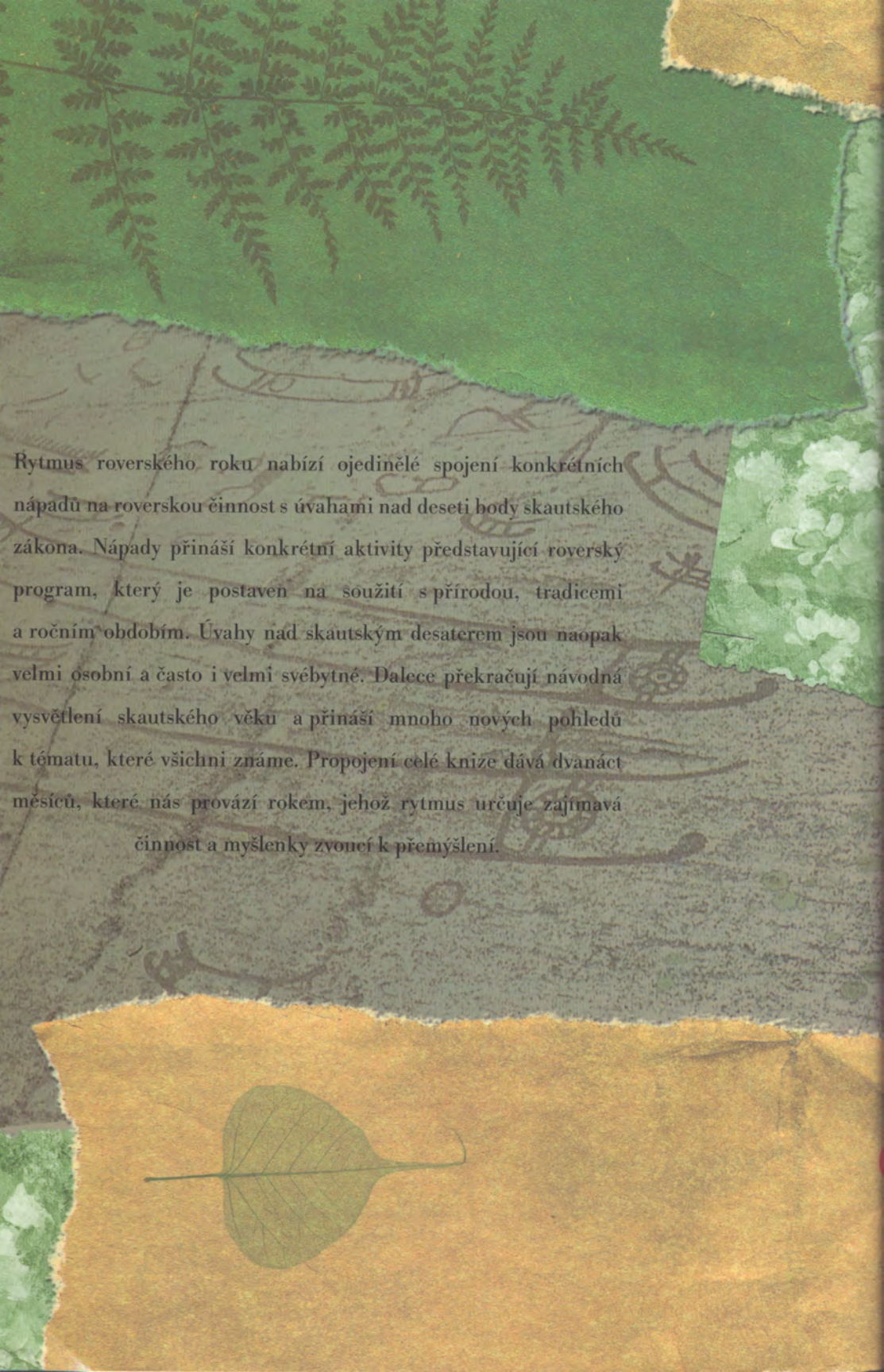
Tisk: A-ASKA grafik, s. r. o., Dukelská 57e, 614 00 Brno

Náklad 750 výtisků

Vydání první

Distribuci pro objednatele provádí v zastoupení vydavatele společnost A-ASKA grafik s. r. o.,
provozovna Dukelská 57e, 614 00 Brno
Příjem objednávek a reklamací: tel./fax: 545 241 473, e-mail: distribuce@aaska.cz

Tato publikace byla vydána s podporou MŠMT ČR.

Rytmus roverského roku nabízí ojedinělé spojení konkrétních nápadů na roverskou činnost s úvahami nad deseti body skautského zákona. Nápady přináší konkrétní aktivity představující roverský program, který je postaven na soužití s přírodou, tradicemi a ročním obdobím. Úvahy nad skautským desaterem jsou naopak velmi osobní a často i velmi svébytné. Dalece překračují návodná vysvětlení skautského věku a přináší mnoho nových pohledů k tématu, které všichni známe. Propojení celé kniže dává dvanáct měsíců, které nás provází rokem, jehož rytmus určuje zajímavá činnost a myšlenky zvoucí k přemýšlení.